

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

SÛDÎ'NİN HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNI ŞERHİ

(148a-172b Varakları Arası Transkripsiyonlu

Metin)

Yüksek Lisans Tezi

Sevinç KAYA

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“SÛDÎ’NİN HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNI ŞERHİ (148a-172b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin)” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımcaintihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 23.05.2019

Sevinç KAYA

TEZ KABUL TUTANAĞI

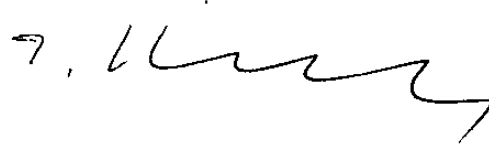
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sevinç KAYA'ya ait "SÛDÎ'NİN HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNİ ŞERHİ (148a-172b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin) adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

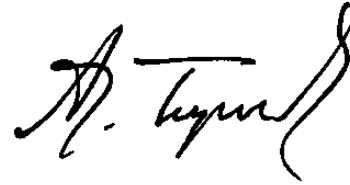
Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA

Jüri: Prof. Dr. Turgut KARABEY

Jüri : Doç. Dr. Ahmet TOPAL

SÛDÎ'NİN HÂFIZ-I ŞİRÂZÎ DÎVÂNİ ŞERHİ

(148a-172b Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin)

Sevinç KAYA

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, 2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA

ÖZET

İran edebiyatının önde gelen şairleri denilince akla gelen en önemli isimlerden birisi şüphesiz Hâfız-ı Şirâzî'dir. Tek eseri olarak bilinen Dîvân'ı İran edebiyatı başta olmak üzere Dünya edebiyatında da oldukça rağbet görmüştür. Bu rağbetten dolayı Türk edebiyatında da çok sayıda Türkçeye tercüme edilmiş ve şerhleri yapılmıştır. Bu şerhlerden en önemli isimlerinden biri de Sûdî-i Bosnevî'ninkidir. Bu çalışmamızda Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eserinin “148a-172b Varakları” arasının transkripsiyonlu bir şekilde Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır. Çalışma giriş, bir bölüm, sonuç, kaynakça ve sözlük kısımlarından oluşmaktadır.

Giriş bölümünde şerh teriminin anlamı, Sûdî-i Bosnevî'nin hayatı, eserleri ve edebi şahsiyeti hakkında bilgi verilmiş, kısaca Hâfız-ı Şirâzî'ye değinilmiştir. Genel bir değerlendirmenin sunulduğu birinci bölümün ardından, çalışmamızın asıl amacı olan (148a-172b varakları arası transkripsiyonlu Metin) Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır.

Çalışma; sonuç, kaynakça ve sözlük kısımlarıyla tamamlanmıştır. Çalışma neticesinde bu devirde yaşamış bir şârihin sözcüklere ve kavramlara yaklaşma tarzı, bu devirde hüküm süren dil ve edebiyatımızın gücü, sözvarlığı gibi konular hakkında da bilgilere ulaşılabilir. Fakat eserin tamamı çalışıldığı zaman bu konuların layıkıyla ortaya çıkacağı da unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Şerh, Sûdî-i Bosnevî, Hâfız-ı Şirâzî, Şerh-i Dîvân-ı Hâfız.

COURT COMMENT OF HÂFİZ ŞİRÂZÎ OF SÛDÎ

(Between 148a and 172b pages)

Sevinç KAYA

Institute of Social Sciences Erzincan Binali Yıldırım University

Master's Thesis, 2019

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA

ABSTRACT

In this study, One of the most important names that come to mind when it comes to the leading poets of Iranian literature is undoubtedly Hâfız-ı Şîrâzî. Dîvân, which is known as his only work, has been in demand in World literature, especially in Iranian literature. Due to this demand, Turkish literature has also been translated into many Turkish and commentaries have been made. One of the most important names of these commentaries is that of the Sûdî-i Bosnevî. In this study, the transcription of “148a-172b Leafs S of Sûdî's“ Şerh-i Dîvân-ı Hâfız ”into Latin alphabet has been made. The study consists of introduction, chapter, conclusion, bibliography and glossary sections.

In the introduction part, the meaning of the term commentary, the life of Sûdî-i Bosnevî, information about the works and literary personality are given and briefly Hâfız-ı Şîrâzî is mentioned. After the first part of the general evaluation, the main purpose of our study (transcripts between 148a-172b leafs) was transferred to Latin alphabet.

In the consequence of study, information about how Sûdî interprets the poems of famous Persian poet Hâfız, approaching style to the words and concepts as a commendator who lived in that times and language and our literature which prevailed commonly at that times have been reached. But it is important that when whole work was studied, these information above would be understood properly.

Key Words: Şerh, Sûdî-i Bosnevî, Hâfız-ı Şîrâzî, Şerh-i Dîvân-ı Hâfız.

ÖN SÖZ

Dîvân Edebiyatı, diğer adlarıyla Klasik Türk Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı, Osmanlı Edebiyatı, Yüksek Zümre Edebiyatı Saray Edebiyatı, ...vs. diye adlandırılan bu edebiyatı anlamak ve kavramak için bu edebiyatın kaynaklarını oluşturan Arap ve Fars gibi edebiyatlarını çok iyi bilerek, bu edebiyatların kelime ve kavramlarına hakim bir şekilde bu dönemde yazılan eserleri incelemek gerekir. Aksi halde bu dönemin eserlerinin anlaşılmasında güçlük çekilir.

Türkler 8.yy'dan itibaren İslamiyeti kabul etmeye başlamışlardır. Türkler, İslam medeniyeti alanına girdikten sonra Fars ve Arap edebiyatlarından alınan ölçü, mazmunlar vb. yenilikler, bu dönemde birlikte harmanlanarak yeni bir tarz oluşturulmuştur. Yeni tarz birçok değişikliği de ortaya çıkarmıştır. Yeni tarz eski ve kalıplaşmış olan sevgiliye, aşka ve Allah'a olan yaklaşımları değiştirerek bambaşka bir tarza doğru gitmiştir. Yeni bakış açılarıyla beraber şerhler önem kazanmıştır. Diğer edebiyatlarda yazılan eserleri şarih denen kişiler şerh ederek nesilden nesile ulaşmasını sağlayarak günümüze ulaşmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. Bu konuda şerh geleneğinin önemli isimlerden biri olan Sûdî Bosnevî başta olmak üzere onun gibi birçok şarih sayesinde Fars ve Arap edebiyatlarında yazılan eşsiz eserler edebiyatımıza kazandırılmıştır.

Dîvân Edebiyatının yaygın isimlerinden biri de Klasik Türk Edebiyatıdır. Bu isimin kullanılması elbette tesadüfî değildir. Bilindiği gibi Dîvân Edebiyatı belirli kurallar içerisinde gelişen bir edebiyattır, yani kendine has ve değişmez kuralları vardır. Eserler, bu kurallar çerçevesinde yazılır. Bu nedenle şerh etmek kolay bir uğraş olmamıştır. Şerh yaparken eski dönem edebiyatının kurallarına dikkat edilmesi gerektiğinden şerh yapmak zor bir iştir. Bu kurallardan en önemlisi ve en çok dikkat edilmesi gereken nokta eserleri günümüze göre değil, eserlerin kendi yazıldığı yüzyıla göre değerlendirmesidir. Eğer eserler kendi yazıldığı döneme göre değil de şerh edildiği döneme göre değerlendirilirse eserde, şiirde hakim olan anlam inceliklerini anlamamız zorlaşacak ve anlam büyük ölçüde kaybolmuş olacaktı. Bu sebepten şerh yapılırken önemli olan eserleri yazıldığı dönemin kültür ve edebiyat birikimini eserle birlikte gelecek yüzyıllara bırakabilmektir.

Sonuç itibariyle, Fars şairlerinin yazmış oldukları eserleri, Türk şairleri üzerinde her dönemde büyük etki bıraktığı içindir ki Türk edebiyatında sıkça okunan ve şerh edilen eserler olmuştur. Hâfız Dîvânı da bu eserlerden biridir. Bu nedenle ki çok okunan ve şairlerin üzerinde iz bırakan bu eserin birden çok fazla şerhi de yapılmıştır. Bu yapılan şerhler içerisinde en önemlisi Sûdî Bosnevî'nin şerhidir. Bu şerh sayesinde Hâfız Dîvânı'nın muhtevası, anlam inceliklerinin anlaşılması aynı zamanda şerh yaparken kullanmış olduğu yöntemi de bu sayede görmüş

oluyoruz. Türk edebiyatına bu kadar önemli ve anlamlı eser de şerh geleneğinin en büyük şarih'in katkısıyla yerini bulmuştur.

Bu çalışmada Hâfız'ın Dîvânı'nda yer alan Farsça beyitler, Mehmet KANAR'ın hazırlamış olduğu Hâfız Dîvânı¹ adlı eserden alınmıştır. Beyitleri açıklama kısmında ise sözcüklerin Osmanlıca kullanımları esas alınmıştır. Ayrıca, beyitlerde ve açıklama kısımlarında vezin zoruyla ve anlamın sağlanması için bazı eklemeler yapılmıştır. Eklenen harf ve ibareler “[]” içerisinde gösterilmiştir. Bu çalışma, daha önce yapılan transkripsiyonlu metin çalışmalarının devamı niteliğindedir. Fakat, daha önce yapılan transkripsiyonlu metin çalışmalarda bulunan ayrıntılı tematik değerlendirme ve inceleme kısmına bizim çalışmamızda yer verilmemiştir. “148a-172b varakları arası transkripsiyonlu metin” çalışmamızda ele aldığımız yazma nüshasında beyitin sadece Türkçe açıklaması verildiğinden dolayı bu çalışmada inceleme kısmı bulunmamaktadır.

Öncelikle çalışıp neticeye ulaştırdığım bu çalışmamda, tezimin planlanmasında, araştırılmasında, yönlendirilmesinde kısacası tezimin başından sonuna kadar ilgi ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Bülent ŞİĞVA'ya teşekkürlerimi sunar ve en derin saygılarımı iletirim.

Yoğun çalışmalarına rağmen sorduğum bütün sorulara cevap veren, engin bilgi birikimini benden esirgemeyen, her daim bizi araştırmaya ve öğrenmeye sevk eden büyük insan, onur abidem ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Turgut KARABEY'e teşekkürü bir borç ve tadılmış en büyük gurur bilirim.

Üniversite ve yüksek lisans sürecinde her zaman arkamda olan, benden maddî ve manevî hiçbir desteğini esirgemeyen, en değerli varlığım olan aileme ve lisans döneminden bu yana yanımda olan Seyran TENDİK arkadaşşıma teşekkürü borç bilir ve her zaman onlara layık olmayı ümit ederim.

Sevinç KAYA

2019 Erzincan

¹ Farsça'dan Çeviren Prof. Dr. Mehmet Kanar, *Hâfız-ı Şîrâzi Hâfız Divânı*, C.1-2, Ayrıntı yayınları, İstanbul 2011.

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÖN SÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR.....	XI
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	XII
GİRİŞ.....	1
I. ŞERH NEDİR?.....	2
II. HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ.....	3
III. SÛDÎ'NİN HÂYÂTI, ESERLERİ ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ	5
A. Sûdî'nin Hayatı.....	5
B. Sûdî'nin Edebi Kişiliği.....	5
C. Sûdî'nin Eserleri.....	6
1. Şerh-i Dîvân-ı Hâfız	6
2. Şerh-i Gülistân.....	7
3. Şerh-i Bostân	7
4. Şerh-i Kâfiye	7
5. Şerh-i Şâfiye	7
6. Şerh-i Mesnevî.....	7
7. Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî	7
8. Şerh-i Dav'	7
IV. TRANSKRİPSİYONLU METİN	8
A. 148a-172b Varakları Arası Geçen Gazellerin Matla Beyitleri	8
B. Gazel Şerhleri.....	16
1. Ğazel-i Diğer-91	16
2. Ğazel-i Diğer-92.....	17

3.	Ġazel-i Dīger-93	20
4.	Ġazel-i Dīger-94	23
5.	Ġazel-i Dīger-95	25
6.	Ġazel-i Dīger-96	27
7.	Ġazel-i Dīger-97	30
8.	Ġazel-i Dīger-98	32
9.	Ġazel-i Dīger-99	35
10.	Ġazel-i Dīger-100	37
11.	Ġazel-i Dīger-101	39
12.	Ġazel-i Dīger-102	42
13.	Ġazel-i Dīger-103	44
14.	Ġazel-i Dīger-104	46
15.	Ġazel-i Dīger-105	48
16.	Ġazel-i Dīger-106	50
17.	Ġazel-i Dīger-107	52
18.	Ġazel-i Dīger-108	55
19.	Ġazel-i Dīger-109	57
20.	Ġazel-i Dīger-110	59
21.	Ġazel-i Dīger-111	63
22.	Ġazel-i Dīger-112	65
23.	Ġazel-i Dīger-113	66
24.	Ġazel-i Dīger-114	69
25.	Ġazel-i Dīger-115	70
26.	Ġazel-i Dīger-116	72
27.	Ġazel-i Dīger-117	74
28.	Ġazel-i Dīger-118	76
29.	Ġazel-i Dīger-119	78
30.	Ġazel-i Dīger-120	80
31.	Ġazel-i Dīger-121	82
32.	Ġazel-i Dīger-122	84
33.	Ġazel-i Dīger-123	86

34.	Ġazel-i Dīger-124	88
35.	Ġazel-i Dīger-125	90
36.	Ġazel-i Dīger-126	91
37.	Ġazel-i Dīger-127	93
38.	Ġazel-i Dīger-128	96
39.	Ġazel-i Dīger-129	98
40.	Ġazel-i Dīger-130	100
41.	Ġazel-i Dīger-131	102
42.	Ġazel-i Dīger-132	104
43.	Ġazel-i Dīger-133	106
44.	Ġazel-i Dīger-134	108
45.	Ġazel-i Dīger-135	110
46.	Ġazel-i Dīger-136	112
47.	Ġazel-i Dīger-137	115
48.	Ġazel-i Dīger-138	116
49.	Ġazel-i Dīger-139	118
50.	Ġazel-i Dīger-140	120
51.	Ġazel-i Dīger-141	122
52.	Ġazel-i Dīger-142	125
53.	Ġazel-i Dīger-143	127
54.	Ġazel-i Dīger-144	129
55.	Ġazel-i Dīger-145	131
56.	Ġazel-i Dīger-146	132
57.	Ġazel-i Dīger-147	134
58.	Ġazel-i Dīger-148	136
59.	Ġazel-i Dīger-149	138
60.	Ġazel-i Dīger-150	139
61.	Ġazel-i Dīger-151	141
62.	Ġazel-i Dīger-152	142
63.	Ġazel-i Dīger-153	145
64.	Ġazel-i Dīger-154	147

65. Ğazel-i Diger-155	148
66. Ğazel-i Diger-156	150
67. Ğazel-i Diger-157	152
68. Ğazel-i Diger-158	153
69. Ğazel-i Diger-159	155
SONUÇ	158
KAYNAKÇA	160
SÖZLÜK	162

KISALTMALAR

A.	Arapça
age	Adı geçen eser
C.	Cilt
doğ.	Doğum tarihi
DİA	Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
haz.	Hazırlayan, hazırlayanlar
Ktp.	Kütüphane
öl.	Ölüm tarihi
S	Sayı
s.	Sayfa
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
T.	Türkçe
Ter.	Tercüme
Yay.	Yayınları, Yayınevi, Yayıncılık

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء : ʾ	ص: Ş, ş
ا: A, Ā, a, ā, E, e	ض: Ž, ž
ب: B, b	ط: T, t
پ: P, p	ظ: Z, z
ت: T, t	ع: ʿ
ث: Ş, ş	غ: Ğ, ğ
ج: C, c	ف: F, f
چ: Ç, ç	ق: Q, q
ش: Ş, ş	خ: H, h
ح: H, h	ك: K, k, G, g, ğ, ñ
د: D, d	گ: g, ñ
ذ: Z, z	ل: L, l
ر: R, r	م: M, m
ز: Z, z	ن: N, n
ژ: J, j	و: V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū
س: S, s	ه: H, h, a, e
ش: Ş, ş	ی: Y, y, I, i, İ, i,

GİRİŞ

Türkler, 8.yüzyıldan itibaren İslam dinini kabul etmeye başlamışlardır. Türkler, bu dini kabul ettikten sonra kendilerinden önce İslamı kabul etmiş olan Arap ve İran gibi iki büyük uygarlığın dillerine hakim olup daha sonra bu dillerde yazılan eserleri kendi edebiyatlarında yorumlama faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdir.

Anlaşılması güç Arapça ve Farsça bazı metinleri şerh etmek, Klasik Türk edebiyatında bir gelenek oluşturacak kadar ciddi bir çalışmadır. Bu nedenle böylesine ciddi bir geleneği sürdürmek için bu çalışmaların Osmanlı şiiri ve tarihini anlamak için belge niteliği taşıyan edebi ve tarihi ipuçlarıyla dolu olduğu kanaatindeyiz. Türk edebiyatının tarihi gelişimini görmek açısından günümüz çağdaş okuyucusunun bu tür metinlerden büyük kazançlar sağlayabileceği görüşündeyiz. Kanaatimizce tarihsel bir eseri çözümleme işi ancak böyle bir gelenek içerisinde hedefine ulaşır.

Hâfız Dîvânı'na yazılan ilk Türkçe şerh Surûrî'ye (öl. 969/1561-62), ikincisi Prizrenli Şem'î'ye (öl. 1000/1591) aittir. Sûdî ise Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ı 1003/1595 yılında tamamladığını eserin sonundaki manzumede belirtir. Sûdî'den sonra Vehbi Konevî tarafından da bir şerh yazılmıştır. Bu şerhler içerisindeki çeviriler dışında Hâfız Dîvânı Cumhuriyet Döneminde Türkçe'ye ilk defa Abdülbaki Gölpınarlı tarafından tercüme edilmiştir. Bütün bunlar bize gösteriyor ki Hâfız gibi bir şairin çözülemeyen, çözülmeyi bekleyen günümüzde bile hala üzerinde tartışılan metinleri olduğu için şerh kaçınılmaz olmaktadır.

Osmanlının en önemli şarihlerinden biri olan Sûdî-i Bosnevî şerh alanında mükemmel eserler ortaya koyabilmek için ömrünün çoğunu ilmi seyahatlerle geçirmiştir. Sûdî, ömrünün büyük bir kısmını vâkıf olduğu Arapça ve Farsça eserleri tektik ile geçirmiştir.² Sûdî, şerh çalışması yaparken titiz bir yöntem kullanmış, böylece kendinden önce benzer çalışmalar yapan Şem'î ve Surûrî Mustafa gibi kişileri geride bırakmıştır. Sûdî, Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ı telif ederken on bir nüshadan faydalandığını dile getirerek çalışmasının ciddiyetini göstermiştir..

Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız eserinin biri üç cilt hâlinde ((Bulak-İskenderiye, 1250/1834) müstakil, diğeri iki cilt hâlinde Konevî Şerhi'nin (İstanbul 1288-1289) kenarında olmak üzere iki baskısı bulunmaktadır. Eserin elli iki tane de yazma nüshası vardır.³

²Mehmet Taha Ayar, “*Hâfız-ı Şirâzi Divânı ve Osmanlı Şerhleri*”, <http://journals.miu.ac.ir,s.1>.

³Adnan Şimşek, “*Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ının I. Cildinde Klâsik Türk Edebiyatı İle İlgili Kavramlar*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004, s. 14.

I. ŞERH NEDİR?

Şerh, kelimesi için lügatlarda birbirinden farklı tanımlar kullanılmıştır. Şerh, Kur'an'ı anlama ve koruma çabasıyla ortaya çıkan, kök olarak “sefare” (görünen ve maddi varlıklar için) ve “fesare” (gizli ve maddi olmayan varlıklar için) eylemlerine dayanıp, “açmak” manasındaki “tefsir” ile de anlam akrabalığına sahip bir kavramdır.⁴ Ferit Devellioğlu Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat'inde şerh terimi için şöyle bir tarif yapmaktadır: “açma, ayırma; açıklama, açıklama (bir ibâreyi veya eseri), bir kitabın ibâresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap, açık anlatma”⁵.Ahter-i Kebîr'de “açma, yarma, genişletme, keşf etme, beyân etme ve açıklama” olarak tanımlanmaktadır⁶.Kâmûs-ı Türkî'de ise şerh “Bir kitabın ibâresini yine o lisânda veya bir lisânı âherde tafsil ve izâh ederek müşkilâtı açma” şeklinde tanımlanmıştır⁷. Terim anlamıyla ise şerh, bir metnin sırlarını, ince noktalar gerektiren ifadelerini, içinde barındırdığı nükteleri açıklama ve yorumlama; bu yolda yazılan kitap şeklinde tanımlanmıştır⁸. Birbirine yakın olan bu tanımlarda asıl amaç farklı dilde yazılmış herhangi bir eserden daha fazla istifade etmek, onu daha iyi anlamaktır.

Şerh geleneğinin oluşmasında, dîvân edebiyatının en önemli kaynaklarından biri kabul edilen Kur'an-ı Kerim'i anlama çabaları önemli bir yer tutar. Bu açıdan şerh geleneği; dinî metinleri anlama, açıklama ve yorumlama yöntemi olarak gelişmiştir. Kısacası, farklı bir dille yazılmış herhangi bir metni bilgi birikimine dayanarak yorumlamak ve açıklamak, şerhin genel sınırlarını oluşturur. Arapça ve Farsça yazılan eserleri daha iyi anlama çabası şerh geleneğini doğurmuştur diyebiliriz. İslam dünyasında şerh çalışmalarının temel kaynağını “tefsîr”lerin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Şerhler; hadis, kelâm, fıkıh, mantık, hey'et, sarf, nahiv, belâgat gibi dini ve ilmi içerikli eserler hakkında kaleme alındığı gibi manzum ve mensur edebî eserler için de kaleme alınmışlardır⁹.

Arap Şerh Edebiyatı hicrî 3. ve 5. asırlarda yaşayan Sükkerî, Sa'lebi gibi şârihler tarafından kurulmuştur. Şerh edilmiş Arapça eserlerden bazıları şunlardır: Muallaka-i Seba, Kasîde-i Nûniyye, Kasîde-i Bürde ve Bür'e... Bunları ayet ve hadis şerhleri takip eder. Fars edebiyatında ise şerh edilen metinler genellikle

⁴ Mehmet Taha Ayar, “Hâfız-ı Şîrâzi Divânı ve Osmanlı Şerhleri”, <http://journals.miu.ac.ir>,s.1.

⁵ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2007, s. 991.

⁶ Mustafa Bin şemseddîn Ahterî, *Ahter-i Kebîr*, İstanbul, 1310, s.434.

⁷ Şemsettin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2012, s.773.

⁸ Ozan Yılmaz, *Gülîstan Şerhi*, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2012,s. XI-XII.

⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde İlmiye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 23-30.

tasavvufimuhtevalıdır ve XV. asırda Fars şerh edebiyatı epeyce gelişmiş bir durumdadır. Devvânî, Molla Câmî, Hüseyin Vâiz Kâşifi bazı Fars şârihleridir¹⁰.

Kur'ân-ı Kerîm'den sonra hem İslâm hem de Batı dünyasında üzerinde en çok durulan eserlerin başında hiç kuşkusuz Mesnevî gelmektedir.¹¹ Mesnevî'yi daha iyi anlama ve ondan daha fazla istifâde etme gayreti eserin başta Türkçe olmak üzere çeşitli dillerde tercüme ve şerh edilmesine sebep olmuştur. Bu çalışmalar günümüzde de devam etmektedir.

Türk Şerh Edebiyatı'nın ise XVI. asırdan itibaren gelişmeye başladığını, XVII. ve XVIII. asırlarda en zengin dönemini yaşadığını söylemek mümkündür.¹² Eski toplumsal hayatta dinin çok önemli bir yer tuttuğu herkesce malumdur. Bunun eski eserlerimize yansması da normaldir. Bu sebeple edebiyatımızın diğer alanlarında olduğu gibi şerhler konusunda da dinin ve tasavvufun çok büyük bir ağırlığı vardır.¹³

Şerh yapmanın asıl amacı konuların , eserlerin diğer insanlar tarafından anlaşılması, zor anlaşılması ya da yanlış anlaşılmasıdır. Ayrıca, şarihlerin kendi bilgi birikimlerini diğer insanlarla paylaşmak istemesleri de şerhlerin yazılma sebepleri arasından sayılabilir.

Osmanlı ilim ve kültür dünyasında Arapça, Farsça ve Türkçe her üç dilde de yoğun olarak şerh yapılmıştır. Türk şarihleri, bu üç dil arasında bir ayırım yapmayıp her üç dilden istedikleri biriyle şerh yazmışlardır.¹⁴

II. HÂFİZ-I ŞİRÂZÎ

Hâfız-ı Şirâzî İran edebiyatının en büyük şairlerinden birisidir. Türk edebiyatı kaynaklarında Hâfız-ı Şirâzî ismiyle tanınan büyük gazel şairinin asıl ismi Hoca Şemseddin Muhammed bin Bahaüddin Şirâzî H.Ş. 706 (M.1326/27) yılında Şirâz'da dünyaya gelmiş ve H.Ş. 769 (M.1389/90) yılında yine Şirâz'da vefat etmiştir.¹⁵

¹⁰Mustafa Erdoğan, "Edebiyatımızda Şerh Geleneğine Genel Bir Bakış", Celal Bayar Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, Manisa 1997, ss. 286-293).

¹¹Şener Demirel, *Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin Türkçe Şerhleri Üzerine Bir Literatür Çalışması*, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Özel Sayısı, C. 5, S. 10, Güz, 2007, ss 40.

¹²Âmil Çelebioğlu, "Yunus'un Bir Şiirinin Şerhi", Yunus Emre Sempozyumu, 2-5 Mayıs 1988, Mil. Ankara 1990, s.96.

¹³Çelebioğlu, "Yunus'un Bir Şiirinin Şerhi", s. 98.

¹⁴Erdoğan, "Edebiyatımızda Şerh Geleneğine Genel Bir Bakış", Celal Bayar Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, Manisa 1997, ss. 286-293).

¹⁵Hamdi Birgören, "Hâfız-Fuzûlî Karşılaştırması", *Turkish Studies*, S. 8, Ankara Summer 2013, s. 302.

Hayatı hakkında çok az bilgi vardır. Biyografisine dair elde bulunan en eski belge, onun sınıf arkadaşı Muhammed Gülendâm'ın, Hâfız'ın ölümünden sonra şiirlerinin toparlayıp bir divan haline getirdiği ve bu divana yazdığı ön sözdür. "Hâfız" lakabı kendisine Kur'an-ı Kerim'i ezbere bildiğinden verilmiştir. Kendi dönemindeki felsefe, mantık, dilbilim, kelim vb. bilimler hakkında iyi bir öğrenim gördüğü eserlerinden belli olmaktadır. Yaygın kanaate göre babasının adı Bahâeddin'dir ve Salgurlular döneminde Şîrâz'a gelmiştir. Annesi ise Kâzerun'ludur.

Kıvâmüddin Ebu'l-Bekâ b. Mahmûd-i İsfahâni-yi Şîrâzi gibi tanınmış kıraat ve fıkıh âlimlerinden ders almış bu şahsiyetlerden büyük bir saygıyla bahsedilmiştir. Doğum yerine istinaden de "Şîrâzi" denmiştir. Hâfız, küçük denebilecek yaşta itibaren Muzafferoğulları'nın Dîvân katibi olarak memuriyete başlamış ve geçimini genellikle memuriyet yoluyla temin etmiştir. 791'de (1389) veya daha kuvvetli bir ihtimalle 792 (1390) yılında Şîrâz'da ölmüş ve bugün türbesinin bulunduğu Hâfiziye semtine gömülmüştür.¹⁶

Hâfız'ın tek eseri, Dîvân'ıdır. Hâfız gerek İran edebiyatı gerekse dünya edebiyatının önemli şairlerinden birisidir. Derin bir kültür hazinesine sahiptir. Hâfız, kaside, rubai ve kıtalar yazmış olmasına rağmen ona asıl ününü kazandıran gazelleridir. Bütün şiirlerinin toplandığı Dîvân'ında altmış altı rubai, mesnevî türünde bir sâkînâme ve bir mugannînâme, beş kasîde, bir muhammes, dört mesnevî, otuz dört kıta, beş yüz dokuz gazel vardır.¹⁷

Hâfız Dîvânı'nı daha iyi anlamak, onun anlam zenginliğine ulaşmak için eski zamanlardan günümüze kadar eseri üzerinde çeşitli şerh çalışmaları yapılmaktadır. Bu konudaki ilk çalışma Sürûrî'nin eseridir. Bunu Şem'î ve daha sonra Sûdî 'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız-ı Şîrâzî adlı eseri takip eder. Bu şerhler içerisindeki çeviriler dışında bu eser Türkçe'ye ilk defa Abdülbaki Gölpınarlı tarafından tercüme edilmiştir. Ayrıca bunlar dışında Batı dünyasında da Hâfız'ın Dîvânı ve şiirleri üzerine birçok çeviri çalışması bulunmaktadır.

¹⁶Tahsin Yazıcı, "Hâfız-ı Şîrâzî", İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, C.15, Ankara 1997, s. 104.

¹⁷Ayar, "Hâfız-ı Şîrâzi Divânı ve Osmanlı Şerhleri", s.2.

III. SÛDÎ'NİN HÂYÂTİ, ESERLERİ ve EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. Sûdî'nin Hayatı

Şerh geleneğinin önemli isimlerinden biri olan Sûdî-i Bosnevî'nin hayatı hakkında bilgilerimiz sınırlıdır. Sûdî'nin, Bosna-Hersek'te Karadağ sınırına yakın Çayniça kasabasına bağlı Sudiçi köyünde doğduğu bilinmektedir. Asıl adı Ahmet'tir. Sûdî diye adlandırılması doğduğu köyden kaynaklanmaktadır. Doğum tarihine ve ailesine ilişkin herhangi kesin bir bilgi yoktur. Ayrıca, ölüm tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Osmanlı Müellifleri eserinde 1005/1596 yılında İstanbul'da vefat ettiği ve Yusuf Paşa camisi avlusuna defnedildiği kaydedilmiştir.¹⁸ İlk eğitimi muhtemelen Foça'da aldıktan sonra Saraybosna'ya gitti. Şerh-i Gülistân'ındaki kayıtlardan öğrenim hayatının bir kısmının burada geçtiği anlaşılmaktadır. Daha sonra İstanbul'a geçerek yükseköğrenimini tamamladı.

Öğreniminin ardından kısa bir süre Erzurum'a ve oradan Diyarbakır'a gitti. Bu sırada yirmibeş yaşlarında olduğu tahmin edilen Sûdî, Diyarbakır'da Molla Muslihiddin-i Larî'nin derslerine katıldı. Ardından Dımaşk'a geçerek Halim-i Şirvânî'den Gülistân'ı okudu. Sabûhî-i Bedahşî ve Hüseyin-i Harizmî'nin derslerine devam etti. Bağdat, Kûfe ve Necef'te birkaç yıl kalıp tahsilini sürdürdü. Bu dönemde hac farızasını da ifa edip İstanbul'a döndü¹⁹.

Bazı beyitlerin şerhinden anladığımız ("Hazreti İsa ömrü boyunca, duacı Sûdî gibi hiç evlenmemiştir" beyti Hâfız Dîvânı Şerhi'nde geçmektedir.) kadarıyla Hâfız Dîvânı şerhini yazdığı zamana kadar Sûdî hayatı boyunca evlenmemiştir. Mezhebi hakkında da herhangi bir bilgi yoktur.

B. Sûdî'nin Edebi Kişiliği

Sûdî şerh ve tercüme alanında nam salmış biridir. Kendisinin divanı ya da bir mesnevisi olmamasına rağmen şerhlerinde bazen şerhe tarih düşürmek ve bazen de başka sebeplerle çok sınırlı sayıda da olsa şiirler kaleme aldığını görmekteyiz.

Sûdî özellikle Fars dili ve edebiyatı konusunda dönemin başarılı âlimlerinden biriydi. Bazı Arapça eserlerin tercüme ve şerhiyle meşgul olması Arapça'ya da vâkîf

¹⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Gregg International Publishers Limited, İstanbul 1971, s. 223-224.

¹⁹ Adnan Şimşek, "Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ının I. Cildinde Klâsik Türk Edebiyatı İle İlgili Kavramlar", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2004, s.4.

olduğunu, Türkçe şerh ve tercümelemleri yanında Gilmân-ı Hassa'ya hoca tayin edilmesi de iyi Türkçe bildiğini göstermektedir²⁰.

Sûdî dönemindeki birçok şârih gibi o da Hâfız'ın Dîvânı'na, Mevlânâ'nın Mesnevî'sine Türkçe şerhler yazmıştır. Sûdî'yi diğer şârihlerden ayıran en önemli özelliği, şerhleri yazarken kendinden önce şerh yapanları takip etmediği gibi onları katı bir şekilde eleştirmesidir.

Sûdî'nin şârih kişiliği hakkında genel de olumlu ifadeler kullanılmasının yanında onu eleştiripolumsuz birçok şey söyleyenler de yok değildir.

Kâtip Çelebi'ye göre Sûdî, ilim ve irfan sahibi, faydalı bir muallimdir. Ayrıca onun Dîvân-ı Hâfız ve Mesnevî şerhlerinin sahasının önde gelen eserleri kabul edildiğini belirtir.²¹

Şemseddin Sâmî, Sûdî'nin eserlerini pek dikkatli ve tenkitli bir tarzla kaleme aldığı kaydederken, Muallim Nâcî, Sûdî'nin inatçı bir kişiliğe sahip olduğunu ve her sözünün kabul edilemeyeceğini bu sebeple onun da en az diğer şârihler kadar hata yapmış olduğunu belirtir.²²

C. Sûdî'nin Eserleri

1. Şerh-i Dîvân-ı Hâfız

Sûdî'nin 1003 (1595) yılında tamamlamış bu çalışması onun en büyük eseri olup, yüzyıllar boyunca Mevlânâ'nın Mesnevî'si, Sa'î'nin Gülîstân ve Bostân'ından sonra İslam âleminde en çok okunmuş olan Dîvân-ı Hâfız'ın şerhidir.²³ Hâfız Dîvânı anlaşılması zor, ağır bir dille yazıldığı için bu esere çok sayıda Türkçe şerh yazılmıştır. Ancak, Sûdî kendisinden önce yapılan şerhlerin yeterli olmadığına kanaat getirerek bu eserini kaleme almış ve anılan şerhlerin hatalarına işaret etmiştir. Surûrî ve Şem'î'nin Hâfız Dîvânı'ndaki birçok beyti tasavvufî manalar vererek yorumlamaları ve Hâfız'a olağanüstü özellikler atfetmeleri Sûdî'nin eleştirilerinin odak noktasını oluşturmuştur.

Sûdî'nin “Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı eseri Mevlâna ve Sa'î'nin eserlerinden sonra en çok rağbet gören eserdir. Alanında yazılmış en iyi şerh olarak kabul edilen bu eser Farsça öğrenmek isteyenlerin başvuracakları ilk kaynaktır. Hala İran'da en iyi Hâfız şerhi olarak nitelenen bu eser Farsça'ya tercüme edilmiştir.

²⁰ Muhammed Aruçi, “Sûdî Bosnevi”, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2009, c.37, s.466.

²¹ Şimşek, “Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ının I. Cildinde Klâsik Türk Edebiyatı İle İlgili Kavramlar”, s.4.

²² Şimşek, age, s. 4.

²³ Şimşek, age, s.13.

2. Şerh-i Gülistân

1595ında Sûdî'nin kaleme aldığı ikinci eseridir.

3. Şerh-i Bostân

Farsça'ya tercüme edilen bu eser Sûdî'nin 1597 yılında Sa' dî Şîrâzî'nin Bostân isimli eserine yazdığı şerhtir.

4. Şerh-i Kâfiye

Sûdî'nin Arapça nahve dair yazdığı ilk büyük eseri, İbnü'l-Hâcib'in Arapça yazılmış küçük bir nahiv kitabı olan el-Kâfiye isimli eserine 1588 yılında yazdığı şerhtir.

5. Şerh-i Şâfiye

Arap gramerini içeren İbnü'l-Hâcib'in el-Şâfiye eserine yazılan şerhtir.

6. Şerh-i Mesnevî

Mevlâna'nın Mesnevî'sine yazdığı bir şerhtir.

7. Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî

Gülşen-i Tevhîd sahibi Şâhidî'nin Lügat-i Şâhidî adıyla meşhur manzum Farsça lügatçesine yapmış olduğu şerhtir.²⁴

8. Şerh-i Dav'

Muhammed bin Muhammed Tacüddin el-İsferayini tarafından Mutarrizî'nin el-Misbah fi' n-Nahv isimli gramer kitabına yazılmış bir şerhtir.²⁵

²⁴ Ayar, age, s.12-13.

²⁵ Yılmaz, age, s.LII.

IV. TRANSKRİPSİYONLU METİN

Bu çalışmada Sûdî'nin “Şerh-i Divân-ı Hâfız” adlı eserinin Erzurum İl Halk Kütüphanesi Yazma Eserler Kısmı, 330 numarada kayıtlı olan nüshası esas alınmıştır.

Hâfız'ın Farsça beyitlerini olduğu gibi Latin harflerine aktarmada Mehmet Kanar'ın “Hâfız Dîvânı 1-2”²⁶ adlı eserinden yararlanılmıştır.

A. 148a-172b Varakları Arası Geçen Gazellerin Matla Beyitleri

Gazel-i Diğer-91

Mu‘ aşirân zi harîf-i şebâne yâd ârîd
Huķûķ-i bendegî-i muhlişâne yâd ârîd (27)

Gazel-i Diğer-92

Müjde ey dil ki Mesîhâ nefesî mî âyed
Ki zi enfâs-i hoşş büy-i kesî mî âyed (28)

Gazel-i Diğer-93

Resîd müjde ki âmed behâr u sebze demîd
Vazîfe ger be-resed maşrefeş gulest u nebîd (31)

Gazel-i Diğer-94

Ger mey-furüş hâcet-i rindân revâ koned
İzed guneh be-bahşed [u] def -i belâ koned (34)

Gazel-i Diğer-95

Naķdhâ râ buved âyâ ki ‘ eyârî gîrend
Tâ heme şovme‘ e-dârânpey-i kârî gîrend(36)

Gazel-i Diğer-96

Didem be h‘âb-i hoş ki be destem piyâle bûd
Ta‘ bîr reft u kâr be devlet havâle bûd (38)

²⁶ Mehmet Kanar, Hâfız Dîvânı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011.

Ġazel-i Diger-97

Ne her ki çihre berefrüht dilberî dāned
Ne her ki āyine sāzed Sikenderî dāned (41)

Ġazel-i Diger-98

Be husn u hulq u vefā kes be yār-i mā neresed
Turā derīn sohen inkār-i kār-i mā neresed (43)

Ġazel-i Diger-99

Nefes-i bād-ı şabā muşkeşān hāhed şud
‘Ālem-i pīr digerbāre cevān hāhed şud (46)

Ġazel-i Diger-100

Kilk-i muşkīn-i tu rūzī ki zi mā yād koned
Bebered ecr-i do şad bende ki āzād koned(48)

Ġazel-i Diger-101

Büy-i hoş-i tu her ki zi bād-i şabā şenīd
Ez yār-i aşinā haber-i aşinā şenīd (50)

Ġazel-i Diger-102

Hastegān rā çu taleb bāşed u kuvvet ne-buved
Ger tu bīdād kunī şarḫ-i mürüvvet ne-buved(52)

Ġazel-i Diger-103

Humā-yı evc-i sa‘ ādet be dām-i mā ufted
Eger turā gozerī ber maḫām-ı mā ufted (55)

Ġazel-i Diger-104

Düş vaḫt-i seher ez guşşe necātem dādend
Vender ān zulmet-i şeb āb-i heyātem dādend (57)

Ġazel-i Diger-105

Govher-i maḫzen-i esrār hemān’est ki būd
Hoḫḫa-i mihr bedān muhr u nişān’est ki būd(59)

Ġazel-i Dīger-106

Dıraht-i dōstī beŋŋān ki kām-i dil be bār āred
Nihāl-i duŋmenī ber ken ki renc-i bī-ŋumār āred (61)

Ġazel-i Dīger-107

Der naŋzar-bāzī-i men bī baŋarān heyrān'end
Men çoñinem ki numūdem digeŋ iŋŋān dānend(63)

Ġazel-i Dīger-108

Dūŋ dīdem ki melāyik der-i meyhāne zedend
Gil-i Ādem be-siriŋtend u be-peymāne zedend(66)

Ġazel-i Dīger-109

Yārī ender kes nemībīnīm yārān rā çī ŋud
Dūstī key āhīr āmed dūst-dārān rā çī ŋud(68)

Ġazel-i Dīger-110

Rāhī be-zen ki āhī ber sāz-i ān tuvān zed
ŋi' rī be-ħān ki bā ān reŋl-i girān tuvān zed(70)

Ġazel-i Dīger-111

Merā mey digeŋ bāre ez dest burd
Be men bāz be-nemūde mey dest burd(74)

Ġazel-i Dīger-112

Key ŋi' r-i ter engīzed ħāŋīr ki ħazīn bāŋed
Yek nukte ez īn defter goftīm u hemīn bāŋed(76)

Ġazel-i Dīger-113

Ān yār [kezū] ħāne-i mā cāy-i perī būd
Ser tā ħademeŋ çun perī ez 'ayb berī būd(77)

Ġazel-i Dīger-114

Baht ez dehān-i dūst niŋānem nemīdīhed
Dovlet ħaber zi rāz-i nihānem nemīdīhed(80)

Ġazel-i Dīger-115

Seherem devlet-i bīdār be bālīn āmed
Goft ber-ĥīz ki ān ĥusrev-i ŧīrīn āmed(81)

Ġazel-i Dīger-116

Der nemāzem ĥam-i ebrū-yi tu bā yād ādem
Ĥāletī reft ki mihrāb be feryād āmed(83)

Ġazel-i Dīger-117

Mu‘āŧīrān girih ez zulf-i yār bāz konīd
ŧebī ĥoŧ’est bedīn kıŧŧe’eŧ dirāz konīd(85)

Ġazel-i Dīger-118

Pīrāne-serem ‘aŧĥ-i cevānī be ser uftād
V’ān rāz ki der dil be-nihuftem be der uftād(87)

Ġazel-i Dīger-119

Ger men ez bāġ-i tu yek mīve be-ĥīnem ĥi ŧeved
Piŧ-i pāyī be ĥerāġ-i tu be-bīnem ĥi ŧeved(89)

Ġazel-i Dīger-120

Dilā be-sūz ki sūz-i tu kārĥā be-koned
Niyāz-i nīmŧebī def‘-i ŧad belā be-koned(91)

Ġazel-i Dīger-121

ŧabā be tehniyet-i pīr-i mey-furūŧ āmed
Ki movsim-i ŧarab u ‘iyy u nāz u nūŧ āmed (92)

Ġazel-i Dīger-122

Ebr-i Āzārī ber āmed bād-i novrūzī vezīd
Vech-i mey miĥ‘āhem u muṭrib ki mī-gūyed resīd (95)

Ġazel-i Dīger-123

ŧūfi er bāde be endāze ĥored nūŧeŧ bād
V’erne endīŧe-i īn kār ferāmūŧeŧ bād(96)

Ġazel-i Dīger-124

Be kūy-i meykede yārab seher çı meşgale būd
Ki cūş-i şāhid u sākī yu şem^ç u meş^ç ale būd(99)

Ġazel-i Dīger-125

Yek do cāmem der sehergeh ittifāk uftāde būd
Vez leb-i sākī şerābem der mezāk uftāde būd (101)

Ġazel-i Dīger-126

Eger ān t̄ā'ir-i kudsī zi derem bāz āyed
^ç Omr-i bogzeşte be pīrāne-serem bāz āyed (102)

Ġazel-i Dīger-127

Sitāre'ī be-dirāşşīd u māh-i meclis şud
Dil-i remīde-i mā rā refīk u mūnis şud (104)

Ġazel-i Dīger-128

Ān kīst kez rūy-i kerem bā men vefā-dārī koned
Ber cāy-i bedkārī çu men yek dem nikūkārī koned(107)

Ġazel-i Dīger-129

Eger be bāde-i muşkīn dilem keşed şāyed
Ki bŷy-ḡayr zi zuhd u riyā nemiāyed (109)

Ġazel-i Dīger-130

Ez ser-i kūy-i tu her kū be-melāmet be-reved
Ne reved kāreş u āḡir be ḡacālet be-reved(111)

Ġazel-i Dīger-131

Şabā vaḡt-i seher bŷyī zi zulf-i yār mī-āverd
Dil-i dīvāne-i merā zi nov der kār mī-āverd(113)

Ġazel-i Dīger-132

Her ānki ḡāṡır-i mecmū^ç u yār-i nāzenīn dāred
Se^ç ādet hemdem-i ū geşt u devlet hemnişīn dāred (115)

Ġazel-i Diger-133

DİR'est ki dildār peyāmī ne-firistād
Nenvişt kelāmī vu selāmī ne-firistād(117)

Ġazel-i Diger-134

Ey piste-i tu ħande zede ber ħadiş-i ħand
Muştākem ez berāy-i Ĥodā yek şeker be-ħand(119)

Ġazel-i Diger-135

Dest ez taleb ne-dārem tā kām-i men ber āyed
Yā ten resed be cānān yā cān zi ten ber āyed (121)

Ġazel-i Diger-136

Nisbet-i rüyet eger bā-māh u pervīn kerdeend
Şüretī nā-dīde iţlākī be-taĥmīn kerdeend (123)

Ġazel-i Diger-137

Şüret-i ħübet nigārā ħoş be-āyīn besteend
Ġüyyā naġş-ı lebet ez cān-ı şīrīn besteend(126)

Ġazel-i Diger-138

Büy-i muşķ ez Ĥoten-i bād-ı şabā mī-āyed
İn çu bādest k'ezū büy-i şumā mī-āyed(127)

Ġazel-i Diger-139

Rüz-i vaşl-i dōst dārān yād bād
Yād bād ān rüzgārān yād bād (129)

Ġazel-i Diger-140

Muţrib-i 'aşķ 'aceb sāz u nevāyī dāred
Naġş-i her naġme ki zed rāh be-cāyī dāred(130)

Ġazel-i Diger-141

Nişt der şehr nigārī ki dil-i mā bebered
Baĥtem er yār şevēd raĥtem ez ĭncā be-bered(133)

Ġazel-i Dīger-142

Cihān ber ebrū-yi 'īd ez hilāl vesme keşīd
Hilāl-i 'īd ber ebrū-yi yār bāyed dīd(135)

Ġazel-i Dīger-143

Hāfız-i ḥalvetnişīn dūş be meyḥāne şud
Ez ser-i peymān bereft bā ser-i peymāne şud(138)

Ġazel-i Dīger-144

Hergizem naqş-i tu ez lovḥ-i dil u cān ne-reved
Hergiz ez yād-i men ān serv-i ḥurāmān ne-reved (140)

Ġazel-i Dīger-145

'Aşq-i tu nihāl-i ḥayret āmed
Vaşl-i tu kemāl-i ḥayret āmed (142)

Ġazel-i Dīger-146

Dūş mī-āmed u ruḥsāre ber efrūḥte būd
Tā kocā bāz dil-i ḡam-zede 'i sūḥte būd (143)

Ġazel-i Dīger-147

Ḳatl-i īn ḥaste be şemşīr-i tu taḳdīr ne-būd
Ver ne ez ḡamze-i cādū-yi tu taḳşīr ne-būd (145)

Ġazel-i Dīger-148

Dil şovḳ-i lebet mudām dāred
Yā Rab zi lebet çī kām dāred (147)

Ġazel-i Dīger-149

Men u şalāḥ u selāmet kes īn gumān ne-bered
Ki kes be rind-i ḥarābāt zann-i ān ne-bered (148)

Ġazel-i Dīger-150

Dī pīr-i meyfurūş ki zikreş be ḥayr bād
Goftā şerāb nūş u ḡam-i dil be-ber zi yād (150)

Ġazel-i Dīger-151

Ān rā ki cām-i šāfi-i šahbāš mī-dehend
Mī-dān ki der-ḥarīm-i ḥarem cāš mī-dehend (152)

Ġazel-i Dīger-152

Kārem zi dovr-i çarḥ be sāmān ne-mī-ressed
Ḥūn šud dilem zi derd u be dermān ne-mī-ressed (153)

Ġazel-i Dīger-153

Zihī ḥuceste zemānī ki yār bāz āyed
Be kām-i ğam zedegān ğam gusār bāz āyed (155)

Ġazel-i Dīger-154

Ber-ser-i bāzār-i cān-bāzān munādā bi-šnevīd
Bi-šnevīd ey sākīnān-i kūy-i zened bi-šnevīd (158)

Ġazel-i Dīger-155

Benefşe dūş be gul goft u ḥūş nişānī dād
Ki tāb-i men be cihān ṭurre-i filānī dād (159)

Ġazel-i Dīger-156

‘Aşket ne serserīst ki ez ser be der şevēd
Mihret ne ‘arīzīst ki cā-yi dīger şevēd (160)

Ġazel-i Dīger-157

Eger Ḥudāy kesī rā be her gunāh be ğired
Zemīn be nāle der āyed zemāne āh be ğired (162)

Ġazel-i Dīger-158

Sırr-ı sevda-yi tu ender ser-i mā mī-gerded
Bīn ki ender ser-i şūrīde çihā mī-gerded (164)

Ġazel-i Dīger-159

Mī-zenem her nefes ez dest-i firāket feryād
Āh eger nāle-i zārem ne resāned be tu bād (167)

B. Gazel Şerhleri

[148a]

1. Ğazel-i Diger-91

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Mu' āşirān zi ħarīf-i şebāne yād ārīd
Ĥuķūķ-i bendegī-i muĥlişāne yād ārīd

Maĥşül-1 Beyt:

İy yārān-ı mu' āşirān, gice muşāĥibini añuñ, muĥlişāne ħulluķ ĥuķūķını añuñ.

Beyt

Bu vaķt-i serĥoşī ez āh [u] nāle-i 'uşşāk
Be-şavt u naġme-i çeng u çegāne yād ārīd

Maĥşül-1 Beyt:

Sarĥoşlık vaķtinde 'uşşāķuñ āh [u] nālesinden naġme-i çeng ve çegāne şavtıyla añuñ.

Beyt

Çü der miyān-i murād āverīd dest-i ümīd
Zi ' ahd-i şoĥbet-i mā der miyāne yād ārīd

Maĥşül-1 Beyt:

Çünkü murād beline ve ortasına ümīd elini götüresiz. Bizüm şoĥbetimüz zamānını ortaya getiruñ.

Beyt

Çü' aks-ibāde koned cilve der ruĥ-i sākī
Zi ' aşīķān be surūd [u] terāne yād ārīd

Maḥşül-1 Beyt:

Çünkü bādenüñ ‘aksi, ya‘nī ḥumreti sākīnūñ ruḥında zāhir ola, ‘uşşāqdan sūrūd [u] terāne ile yād eyleñ.

Beyt

Nemīḥorīd zamānī ğam-i vefādārān
Zi bī-vefāi-i devr-i zamāne yād ārīd

Maḥşül-1 Beyt:

Bir zamān vefādār ‘āşıkıların ğamını yimezsüñiz imdi devr-izamāne vefāsızlıđını yāda getirüñ.

Beyt

Semend-i devlet egerçend serkeşest velī
Zi hemrehān be ser-i tāziyāne yād ārīd

Maḥşül-1 Beyt:

Devlet atı ne qadar çamışise de, ammā yoldaşlardan qamçı ucıyla añuñ. Ya‘nī girüde qalmış yoldaşları.

Beyt

Be vech-i merḥamet, ey sākīnān-i şadr-i celāl
Zi rüy-i Ḥāfız u ān āsitāne yād ārīd

Maḥşül-1 Beyt:

Merḥamet vechi ile iy şadr-ı celāl sākīnleri rüy-i Ḥāfız’dan ve ol āsitā[ne]den ya‘nī āsitāne-i cānāneden yāda getirüñ.

2. Ğazel-i Diğer-92

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

Beyt

Müjde ey dil ki Mesīhā nefesi mī āyed
Ki zi enfās-i ḥoşuş büy-i kesī mī āyed

Maḥşül-1 Beyt:

İy gönül muştuluk ki bir ʿİsā nefesli geliyor ki güzel nefesinden bir kimseye
koşusu geliyor.

Beyt

Ez ğam-ı hecr mekon nāle vu feryād ki dūş
Zedeem fālīvu feryād resī mī āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Hicrān ğamından nāle eyleme ki dün gice bir fāl açmışum ve bir feryād-res
cānān geliyor.

Beyt

Z'āteş-i vādī Eymen ne menem ḥurrem ü bes
Mūsā āncā be-ümīd-i ḳabesī mī āyed

Ḳabes āteş pāresidür

Maḥşül-1 Beyt:

Kūy-ı cānān āteşinden ve nūr-ı çerāğından ancak ben ḥurrem degülüm.
Ḥazret-i Mūsā nebāhet-i şān ve ʿuluvv-i ḳadr ile anda, yaʿnī kūy-ı cānānuma ḳabes-i
vişāl ümīdiyle gelür.

Beyt

Hıçkes nīst ki der kūy-ı toeş kārī nīst
Herkes āncā [148b] be ḫarīḳ-i hevesī mī āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Dünyāda hıç kimse yoḳdur ki senüñ maḫalleñde bir işi olmaya imdi her
kimesne anda bir heves ve ārzü ḫarīḳiyle gelür.

Beyt

Kes nedānist ki menzilgeh-i maʿşūḳ²⁷ kücāst
İnḳadar hest ki bāng-ı ceresī mī āyed

²⁷ Yazmada “uşşāḳ” şeklindedir.

Maḥşül-1 Beyt:

Bir kimse bilmedi ki ma'şūkuñ mekân ve menzili kıandedür bu kıadar vardur ki menzilgâhında bir ceres âvâzı gelür, ya'nî menzilgâhından nevbet kös ve nekkâresi âvâzı gelür.

Beyt

Cur'a'î dih ki be-meyhâne-i erbâb-ı kerem
Her ħarîfi zi pey-i multemesi mî âyed

Maḥşül-1 Beyt:

Bir cur'a vir ki erbâb-ı kerem meyhânesine her ħarîf-i bâde-nüş bir maḥşûbdan ötürî gelür.

Beyt

Döst râ ger ser-i pursiden-i bimâr-ı ğamest
Gü ber ân hoş ki henüzeş nefesi mî âyed

Maḥşül-1 Beyt:

Dostuñ eger bimâr-ı ğama'iyâdesi sevdâsı var ise dosta söyle ki muḥkem şor ki daḥı nefesi gelür.

Beyt

Ĥaber-i bülbül-i in bâğ be pursid ki men
Nâle'î mişnevem k'ez kıafesi mî âyed

Maḥşül-1 Beyt:

Bu bâğuş bülbülü ħaberuş şoruñ zîrâ bir nâle işidürmege kıafesden gelür.

Beyt

Yâr-dârî ser-i şayd-i dil-i Ĥâfız yârân
Şâhbâzî be-şikâr-ı mekesi mî âyed

Maḥşül-1 Beyt:

İy yârân, Ĥâfız'uş gônlini şayd eylemek sevdâsın tutar ke-ennibir şâhbâz bir mekesuş şaydına gelür ya'nî gelmez dimekdür.

3. Ğazel-i Diger-93

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Resid müjde ki āmed behār u sebze demid
Vazife ger be-resed maşrefeş gulest u nebīd

Maşşul-1 Beyt:

Muştulık irişdi ki bahār geldi sebze belürdi imdi vazife irişürse maşrafı gül ve şarābdur.

Beyt

Şafir-i morğ ber āmed, bāt-i şerāb kocāst
Figān futād be bulbul, niķāb-i gul ki keşid

Maşşul-1 Beyt:

Ğuş şıklığı çıkdı. Şarāb yatuğı ve kilindiri ķandadur bülbüle figān düşdi. Ğülün niķābını kim çekdi.

Beyt

Men in muraķķa' -i rengin Ğu gul beħāhem sūht
Ki pīr-i bāde-furūşeş be-cur' a'ı ne-ħarid

Maşşul-1 Beyt:

Ben bu bāde ile rengin muraķķa' i gül gibi yaķısam zīrā pīr-i mey-furūş bir cur' a bādeye şatun almadı.

Beyt

Zi rüy-ı sākı-i mehveş gulı be-Ğin imrüz
Ki gird-i 'ariz-i bustān Ğaṭ-i benefşe demid

Maşşul-1 Beyt:

Sākı-i mehveş rüyından bir gül divşür bugün zīrā bostānuñ 'arızı eṭrafında Ğaṭ-ı benefşe belürdi.

Beyt

Be-kūy-ı ‘aşka menih bî-delîl-i rāh adem
Ki gum Şud ān ki derīn reh be-rehberī ne-resīd

Maḥşūl-ı Beyt:

‘Aş maḥallesine yol delilsüz adem oma zīrā güm oldu ki bu yolda delile ve rehberine irişmedi.

Beyt

Zi mīvehā-yı bihiştī i zev der yābed
Her ān ki sīb-i zeneḥdān-i Őāhidī ne-gezīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Cennet mīvelerinden ne zev bulur her ol kimse ki bu ‘ālem-i suḡrada bir maḥbūbuñ eñegini emüb ıŐırmadı.

Beyt

Çonān kirişme ’-i sākī dilem zi dest be-burd
Ki bā kesī digerem nīst berg-i goft u Őenīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Sākīnūñ kirişme ve nāzı gönlümü Őöyle aldı ve ilette ki bir ğayr kimse ile dime ve işitme ‘alāam ve arīim almadı.

Beyt

[149a] ‘Acāyib-i reh-i ‘aş ey refī bisyār est
Ziyeş-i āhū-yı īn deşt Őīr-i ner bermīd

Maḥşūl-ı Beyt:

İy refī, ‘aş arīinūñ ‘acāyibi çodur. Bu ‘aş Őāhrānuñ āhūsından erkek aslan ürkdı.

Beyt

Mekon zi ğuşşā Őikāyet ki der arī-i aleb
Be rāḥetī ne-resīd ānki zaḥmetī ne-keşīd

Maḥşül-1 Beyt:

‘Aşk guşşasından şikâyet eyleme, zîrâ tarîk-i taleb vişâl-i cânânda râhat-ı vişâle irişmedi. Ol kim zaḥmet çekmedi. Ya‘ nî firâk ve hicrân ve ağıyar zaḥmetini çekmeyen râhat-ı vişâl-i cânâna vâşıl olmadı.

Beyt

Ḥudây râ mededî ey delîl-i rāh-ı ḥarem
Ki nîst bâdiye-i ‘aşkrâ kerâne bedîd

Maḥşül-1 Beyt:

Allāh için meded eyle iy tarîk-i ḥaremüñ delîli, zîrâ ‘aşk şahrâsınuñ nihâyeti zâhir degüldür.

Beyt

Şârâb-nüş kon u cām-ı zer be-Ḥâfız baḥş
Ki pâdişeh zi kerem cürm-i şūfiyân baḥşîd

Maḥşül-1 Beyt:

Şârâb-nüş eyle ve altun kadeḥi Ḥâfız’a bağışla zîrâ pâdişâh kereminden şūfîlerüñ günâhını bağışladı.

Ba‘ zı nüshada maḥlaş beyti böyle vâki‘ dur.

Beyt

Bâhâr mî-güzered dâd güsterâ der-yâb
Ki reft mevsim [u]Ḥâfız henüz mey ne-çeşîd

Maḥşül-1 Beyt:

Bâhâr geçiyor iy ‘adâlet bisâṭini döşeyici añla ve tedârik eyle mevsim geçdi ve Ḥâfız henüz bâde tatmadı.

Ba‘ zı nüshada böyle vâki‘ dur.

Beyt:

Gulî ne-çîd zi bustân-ı ḥusn-i ũ Ḥâfız
Meger nesîm-i murevvet derîn çemen ne-vezîd

Maḥşül-ı Beyt:

O cānānuñ ḥüsni bostānından Ḥāfız bir gül divşürmedi meger mürüvvet nesīm[i] bu çemen-i dünyāda esmedi.

4. Ğazel-i Dīger-94

[Mef ‘ū lü / Fā ‘i lā tü / Me fā ‘i lü / Fā ‘i lün]

Beyt

Ger mey-furūş ḥācet-i rindān revā koned
İzed guneh be-baḥşed [u] def‘-i belā koned

Maḥşül-ı Beyt:

Eger bāde-furūş rindlerüñ ḥācetini revā iderse Allāh günāhlaruñ bağışlar ve belālaruñ def‘ ider.

Beyt

Sākī be cām-i ‘adl bedih bāde tā gedā
Ğayret neyāvered ki cihān por belā koned

Maḥşül-ı Beyt:

İy sākī, ‘adl ḳadeḫiyle bāde vir tā kim gedā ḡayret getürmeye zīrā cihānı pür belā ider.

Beyt

Muṭrib be-sāz ‘aved ki kes bī-ecel ne-mord
Vankū ne in terāne serāyed ḫeṭā koned

Maḥşül-ı Beyt:

İy muṭrib, ‘avede düzenvir ve bunı terāne eyle ki kimse ecelsiz ölmedi ve ol kimse ki bu terāne-i eylemez ve ayrılmaz ve bu ḳavli sölemez ḫaṭā ider.

Beyt

Ger renc pişet āyed u ger rāḫet ey ḫekīm
Nisbet me-kon be ḡayr ki inhā Ḥodā koned

Maḥşül-1 Beyt:

İy ḥakīm, eger renc gelür öñüñe [ve] eger rāḥat ğayrıya bunları nisbet eyleme ki bunları Ḥudā eyler.

Beyt

Der kārḥāne'ı ki reh-i 'aql u fażl nıst
Vehm-i za'ıfrāy fuzūlı çerā koned

Maḥşül-1 Beyt:

Bir kārḥānede ki 'aqla ve fażıla yol yoqdur. Za'ıf vehm niçün fażüllık fikrin ider.

Beyt

Ḥaḳḳā kezın ğamān be-resed müjde-i emān
Ger sālikı be 'ahd-i emānet vefā koned

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥaḳ budur ki bu ğamlardan emān muştıluğı irişıyor eger bir 'āşık emānet ve muḥabbet 'ahdine vefā iderse ya'nı muḥabbeti cānāna şıdḳ-ı niyet ve ḥulūş-ı tavıyyetle iderse.

[149b]

Beyt

Mā rā ki derd-i 'aşḳ u belā-yı ḥumār hist
Yā la'1-i dōst yā mey-i şāfi devā koned

Maḥşül-1 Beyt:

Bize ki 'aşḳ derdini ve eleme ve ḥumār belası vardur. Yā dostuñ la'1-i yā mey-i şāfi 'ilāc ider.

Beyt

Cān refit der ser-i mey u Ḥāfız be 'aşḳ sūḥt
'İsā-demī kocāst ki iḥyā-yi mā koned

Maḥşül-1 Beyt:

Cānum mey ārzūsında gıtdı. Ḥāfız daḥi 'aşḳ ile yandı bir 'İsā nefesli maḥbūb ḳandadır ki bizi iḥyā eyleye.

5. Ğazel-i Diger-95

[Fe ' i lā tūn / Fe ' i lā tūn / Fe ' i lā tūn / Fe ' i lūn]

Beyt

Nağdhā rā buved āyā ki 'eyārī ğirend
Tā heme Şovme' e-dārānpey-i kārī ğirend

Mağşūl-1 Beyt:

'Acabā ola mı ki herkesūñ nağdını kuşūretūñ 'ayārını tutub ğālını tefūş idūb tefahūşeyleyeler, tā kim cemī' Őovme' e-dārānı birer birer ya' nī her birisini birer fāhiş iŐ ardında tutarlardı.

Beyt

Maşlahatdīd-i men ān est ki yārān heme kār
Be-gožārend u ğam-i turre-i yārī ğirend

Mağşūl-1 Beyt:

Benūm maşlahat ğörmem oldur ki yārān cemī' iŐleri terk ideler ve bir yārūñ turesini tutalar.

Beyt

Ğoş ğiriftend ğarīfān ser-i zulf-i sākī
Ger felekşān be-gožāred ki ğarārī ğirend

Mağşūl-1 Beyt:

Ğarīfler sākīnūñ zūlfı ucını eyū tūtdılar eger felek anları ğorsa ki ğarār tutalar.

Beyt

Zāğ çun Şerm ne-dāred ki nihed pā ber gul
Bulbulān rā sezed er dāmen-i ğārī ğirend

Mağşūl-1 Beyt:

Ğarğa çun utanmaz ki ayağın ğüle ğoya būlbūllere lāyıkdur bu muşībet içün bir diken etegin tutalar.

Beyt

uvvet-i bz[]-y perhz be hbn me-fur
Ki dern hayl hisr be sevr grend

Mal-1 Beyt:

Mabblarun ya' n mabblara uvvet-i bz-y perhz hblara atma, zr
bu alayda bir hisr ve bir ehri ve memleketi bir atlu ile alırlar.

Beyt

Y Rab n bee-i Turkn i dilrend be hn
Ki be tr-i muje her laze ikr grend

Mal-1 Beyt:

Bu Türk beelerine 'aceb mudimlerdur an dkmege mje triyle her dem
ve her nef bir ayd tutarlar.

Beyt

Ra ber i' r ho u nle-i ney ho bed
Ha rai ki der dest-i nigr grend

Mal-1 Beyt:

Laif i' ir üzerine ve nle-i ney üzerine ra hodur huua bir ra ki ol
rada bir nigrun elini tutarlar.

Beyt

Hfz ebn-y zemn r gam-i misknn nst
Zn miyn ger be-tevn bih ki kinr grend

Mal-1 Beyt:

y Hfz, ebn-y zamnun misknlern gam yolardur.mdi mümkün ise ol
yegdur ki bunların arasından bir kenr tutalar.

6. Ğazel-i Diger-96

[Mef ' ũ l ũ / Fā ' i lā t ũ / Me fā ' i l ũ / Fā ' i l ũ n]

Beyt

Didem be h'āb-i hoş ki be destem piyāle b ũ d
Ta' b ũ r reft u kār be devlet havāle b ũ d

Maḥş ũ l-1 Beyt:

G ũ zel uyķuda g ũ rd ũ m ki el ũ mde piyāle var idi. Ta' b ũ r vaķi' old ũ ve iş devlete havāle old ũ .

Beyt

Çıl sāl renc u ğuşş a keşidim [u]' āķibet
Teb ũ r-i ān be dest-i řarāb-1 do sāl e b ũ d

Maḥş ũ l-1 Beyt:

ķırķ yıl zaḫmet ve ğuşş a çekd ũ m. [150a]ve ' āķibet ol renc u ğuşş anuñ tebd ũ ri iki yıllık řarāb elinden old ũ .

Beyt

Ān nāfe-i murād ki m ũ -ḫāstem zi baḫt
Der ç ũ n-i z ũ lf-i ān but-i muřķ ũ n kulāle b ũ d

Maḥş ũ l-1 Beyt:

Ol murād nāfesi ki an ũ tāl i' ũ mden isterd ũ m ol muřķ ũ n kulāle b ũ t ũ n ç ũ n-i z ũ lfinde imiş .

Beyt

Ez dest burde b ũ d ḫumār-1 ğamem seḫer
Devlet musā' id āmed u mey der piyāle b ũ d

Maḥş ũ l-1 Beyt:

Ğam ḫumār ũ beni elden iletmişdi seḫer ammā devlet m ũ sā' ide geldi ki piyālede mey var idi ve ḫumār-1 ğamum ũ def' eyledi yoķsa iş ũ m tamām olmişdi.

Beyt

Ĥūn mī-ĥorem velik ne cāy-1 ŧikāyetest
Rūzī mā zi ĥān-1 kerem in nevāle būd

Maĥşūl-1 Beyt:

Ķān iĥerüm ammā ŧikāyet yeri degül zīrā bizüm naşib u ni' metimüz ĥān-1 keremden ĥūn-1 ciglerle geĥinmekdür.

Beyt

Ber āsitān-1 meykede ĥūn mī-ĥorem mudām
Rūz-1 nuĥust ĥünki heminem ĥevāle būd

Maĥşūl-1 Beyt:

Āsitān-1 meykede de dā'imā ĥān iĥerüm ĥünki rūz-1 ezelde baña bu ĥevāle oldı ancaĥ.

Beyt

Nālān u dād-ĥ'āh meyhāne mī-revem
Kāncā guşād-1 kār-1 men ez āh [u] nāle būd

Maĥşūl-1 Beyt:

İnleyerek ve tezellüm iderek meyhāneye giderüm zīrā meyhānede işüm feth-i bābı āh u nāledendür.

Beyt

Herkū ne-kāşt mihr u zi ĥübī gulī ne-ĥid
Der reh-guzār-1 bād nigeĥbān-1 lāle būd

Maĥşūl-1 Beyt:

Her kimse ki muĥabbet toĥumını ŧaçmadı ve bir güzelden gül virmedi ol kimse yel geĥidinde lāle bekĥisi oldı.

Beyt

Ber ĥarf-1 gülşenem güzer uftād vaĥt-i şubĥ
Āndem ki kār-1 murĥ-i seĥer āh [u] nāle būd

Maḥşül-i Beyt:

Şabāḥ vaḳtinde gülşen cānibine uğramam vaḳi' oldı ol dem ki bülbülün işi āḥ [u] nāle idi.

Beyt

**Dīdīm şî' r-i dilkeş-i Ḥāfız be medḥ-i şāḥ
Her beyt ezān sefine bih ez şad risāle būd**

Maḥşül-i Beyt:

Ṭaraf-ı gülşene varınca gördük şāḥuñ medḥinde Ḥāfız' uñ dilkeş şî' rini her beyit ol dīvāndan yüz risāleden yeg idi. Ya' nī şāḥuñ medḥinde Ḥāfız' uñ dīvānından her beyit sâ' iruñ yüz risālesinden müfid idi.

Beyt

**Ān şāḥ-i tond-ḥamle ki ḥorşid-i şîr-gîr
Pişş be rüz-i ma' reke kemter gazāle būd**

Maḥşül-i Beyt:

Ol keskin ḥamleli şāḥ ki arslan ṭutucı güneş, burc-ı esed güneşe maḥşüş burcudur imdi bu şıfatlı ḥorşid ol şāḥuñ öñünde şavaş gününde eñ zebūn āḥū beççedür. Ya' nī hîç nesneye mālîk degüldür.

Ba' zı nüşhada böyle vāḳi' dur.

Beyt

**Gul ber cerīde güfte-i Ḥāfız hemî nuvişt
Şî' rî ki nükteş bih ez şad risāle būd**

Maḥşül-i Beyt:

Gül cerīde mecmū' asına Ḥāfız' uñ güftesini yazardı ol güfte bir şî' irdür ki bir nüktesi sâ' iruñ bir risālesinden yeg idi.

Beyt

**Āteş figend der dil-i bulbul nesīm-i bāğ
Zān dāğ-ı ser be muhr ki ber cān-ı lāle būd**

Maḥşül-1 Beyt:

Nesīm-i bāğ, bülbülün yüregine āteş bıraqtı ol ağızını mühürli dāğdan ötüri ki lālenün cānınadur.

[150b]

7. Ğazel-i Diğer-97

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fa‘ lün]

Beyt

Ne her ki çihre berefrūht dilberī dāned
Ne her ki āyine sāzed Sikenderī dāned

Maḥşül-1 Beyt:

Her maḥbüb ki çehresin yaluñlatdırdı dilberlik bilmez her āyine düzen dağı
İskenderlik tārīkını bilmez.

Beyt

Ne her ki tār-i kuleh kec nihād u tond nişest
Kulāh-dārī u āyın-i serverī dāned

Maḥşül-1 Beyt:

Her maḥbüb yā her kimse başına külāhını levendāne egri qodı ve tekebbür ve
ğazabla oturdı. Külāhdārlik ve serverlik āyin bilmez.

Beyt

Hezār nukte-i bārīkter zi mū incāst
Ne her ki ber tebrāşed, qalenderī dāned

Maḥşül-1 Beyt:

Bunda kıldan incerek biñ nükte vardur her kimse ki muḥessenātın tırāş ider
qalenderlik bilür degül.

Beyt

Vefā vu ‘ahd nikū bāşed ez biyāmūzī
Vegerne herki tu bīnī sitemgerī dāned

Maḥşül-1 Beyt:

Vefâ ve ‘ahd eyüdü eger öğrenürsen yoksa her kimseyi ki görürsen sitemgerlik bilür.

Beyt

Medâr-i nokṭa-i bîniş zi ḥâl-i tust merâ
Ki ḳadr-i govher-i yekdâne govherî dâned

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm nokṭa-i bînişümüñ sebebi senüñ ḥâlüñdür. Zirâ yekdâne gevherüñ ḳadrini gevherî bilür.

Beyt

Tu bendeğî çu gedâyân be şart-ı muzd mekon
Ki düst ḥod reviş-i bende-perverî dâned

Maḥşül-1 Beyt:

Sen[üñ] cānāna ḥidmetini gedālar bilür ya‘nî gedālar gibi ücret ve kira ile eyleme. Zirâ cānān bende-perverlik revişini ḥüb belürdi.

Beyt

Der āb-ı dīde-i ḥod ğarḳaem çı çäre konem
Ki der muḥîṭ ne herkes şenāverî dâned

Maḥşül-1 Beyt:

Kendi āb-ı dīdemde ğarḳum ne çäre eyleyeyen ki baḥr-ı muḥîṭde her kimse şināverlik idemez.

Beyt

Ġulām-i himmet-i ān rind-i ‘āfiyetsüzem
Ki der gedā şifatî kīmiyāgerî dâned

Maḥşül-1 Beyt:

Ol rind-i ‘āfiyetsüzüñ himmeti ḳulḥum ki gedālık şana‘ında kīmiyāgerlik bilür.

Beyt

Bebāhtem dil u dīvāne vu nedānistem
Ki ādemī-beçe'ī şīve-i perī dāned

Maḥşūl-1 Beyt:

Dīvāne gönli aldırdum ḥālbuki bilemedüm bir ādemzāde perī şīvesin bilür.

Beyt

Be ḳadd u çihre her ānkes ki şāh-i ḥübān şud
Cihān be-gired eger dād-gosterī dāned

Maḥşūl-1 Beyt:

Ḳadd u çehre ve leṭāfet ile her ol kimse ki şāh-ı ḥübān oldı. Cihānı tutar eger
adālet eylemegi bilürse.

Beyt

Zi nazm-ı dilkeş ne Ḥāfız kesī şūd āgāh
Ki luṭf u ṭab' soḥen goften-i derī dāned

Derī Fārsinūn faşīhine dirler

Maḥşūl-1 Beyt:

Ḥāfız'ın gönül çekici nazmından bir kimse ḥaberdār olur ki leṭāfet-i ṭab'a
mālik olur ve Fārisi söz söylemege ḳadir olur.

8. Ğazel-i Dīger-98

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Be ḥusn u ḥulḳ u vefā kes be yār-i mā neresed
Turā derīn soḥen inkār-i kār-i mā neresed

Neresed lāyık degül ma' nāsınadır.

Maḥşül-ı Beyt:

Hüsn ü hulkda ve vefādārılıkda kimse bizüm yārimüze irişmez. Saña bu sözde bizüm işimüze inkār lāyık degül.

Beyt

**Be ḥaḳḳ-i şoḥbet-i dīrīn ki hīç maḥrem-i rāz
Be yār-i yek cihet-i ḥaḳ-güzār-i mā neresed**

Maḥşül-ı Beyt:

Güzār ödemek ve edā eylemek ma^cnāsına [151a]olsa zā ile ğayrısı zāl'ladur ğaflet olunmaya ki çok kimse bundan ğāfildür. Eski şoḥbet ḥaḳḳıçün ki hīçbir maḥrem-i rāz bizüm yekcihet ve yek dil ḥaḳḳ edā idici yārimüze irişmez.

Beyt

**Egerçi ḥusn-furūşān be cilve āmedeend
Kesī be ḥusn u melāḥat be yār-i mā neresed**

Maḥşül-ı Beyt:

Egerçi güzellik şatıcı dilberler cilveye gelmişdür ammā kimse ḥusn ü melāḥatda bizüm yārimüze irişmez.

Beyt

**Hezār naḳd be bāzār-i kāyināt ārend
Yekī be sikke-i şāḥib^c eyār-i mā neresed**

Maḥşül-ı Beyt:

Bāzār-ı kāyināta biñ naḳd getirürler ammā birisi bizüm sāḥib-i ^cayārimüz sikkesine irişmez.

Beyt

**Hezār naḳş ber āyed zi kilk-i şun^c [u] yekī
Be dilpezīr-i naḳş-i nigār-i mā neresed**

Maḥşül-ı Beyt:

Şun^c -ı kilkinden biñ naḳş çıkar her dem her sa^c at ḥālbuki nigārımızüñ naḳşı gibi dilpezīr degül.

Beyt

Dilā zi ta' n-1 ḥasūdān merenc u vāşık bāş
Ki bed be ḥāţir-i ummīdvār-i mā neresed

Maḥşül-1 Beyt:

İy gönül, ḥasūdlar ta' anından incinme ve Allāh'ın keremine i' timād eyle zīrā bizüm ümīdlī gönlimüze anlarıñ ta' nından zarar ve ziyān irişmez.

Beyt

Dirġ kâfile-i 'omr kañunān reftend
Ki gerdişān be hevā-yi diyār-i mā neresed

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥayfā ki kâfile-i 'ömr şöyle gıtdiler ki anlarıñ tozı bizüm diyārımız havāsına irişmedi.

Beyt

Çunān bezī ki eger ḥāk-i reh şevī kes rā
Ġubār-i ḥāţir-i ez reh-guzār-i mā neresed

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥalk ile şöyle zindegāne eyle ki eger yol toprağıda olursañ ferazā kimseye bizüm geçidimizden ġubār-ı ḥāţır irişmeye.

Beyt

Be-sūht Ḥāfız u tersem ki şerḥ-i kışşa-i ū
Be sem' -i pādīşeh-i kāmġār-i mā neresed

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfız yandı ve kórkarum ki anıñ kışşa-i şerḥi bizüm kāmġār pādīşehimizün sem' ine irişmeye.

9. Ğazel-i Diger-99

[Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fa' lūn]

Beyt

Nefes-i bād-ı şabā muşkfeşān h̄'āhed şud
'Ālem-i pīr digerbāre cevān h̄'āhed şud

Maḥşūl-ı Beyt:

Bād-ı şabā nefesi müşk-feşān olırdur. 'Ālem pīrine cevān olırdur.

Beyt

Erguvān cām-i 'aķīķi be semen h̄'āhed dād
Çeşm-i nergis be şaķāyık nigerān h̄'āhed şud

Maḥşūl-ı Beyt:

Erguvān 'aķīķe mensūb cāmı aķ güle viriserdür ya'nī semenle bāğçede cem'olub hem-meclis hem-şoḥbet olırdür. Çeşm-i nergisde lāleye nigerān olırdür. Ya'nī nergis ve lāle şahrāda ve ğayrı yerde hem-civār olub şaķāyık manzūr-ı nergis olırdur.

Beyt

İn teṭāvul ki keşid ez ğam-i hicrān bülbül
Tā serāperde-i gül na' rezenān h̄'āhed şud

Maḥşūl-ı Beyt:

Bu zulmı ki hicrān ğamından bülbül çekdi gül serāperdesine dek na' ra uraķ gidiserdür.

Beyt

Ger zi mescid be ḥarābāt şodem, ḥorde megīr
Meclis-i va'z dirāz est u zemān h̄'āhed şud

Maḥşūl-ı Beyt:

Eger mescidden meyhāneye vardumsa daḥil eyleme zirā mescidde va'iz var ve meclis va'z ise uzundur zamān geçiserdür.

Beyt

[151b] Ey dil ez ʿiřret-i imrüz be ferdâ fikenî
Māye-i naqd-i beķā rā ki zemān h̄ʾāhed ūd

Maḥşül-ı Beyt:

İy gönül, bugünün ʿiřret ve zevkını eger irteye ūallarsañ naqd-i beķā semāyesine kim kefil olur cāyızdur ki ʿömür vefā eylemeye.

Beyt

Māh-i ūaʿ bān ķadeh ez dest menih kın h̄orşid
Ez naķar tā ūeb-i ʿiyd-i Remeżān h̄ʾāhed ūd

Maḥşül-ı Beyt:

ūaʿ bān ayı ķadehi elden ķoma zırā h̄orşid-i ķadeh Ramazān bayrāmı gicesine dek naķardan gidiserdür.

Beyt

Gül ʿaziz est ğanimet ūumurideū ūoḫbet
Ki be bāĝ āmed ezin rāh u ezān h̄ʾāhed ūd

Maḥşül-ı Beyt:

Gül ʿazizdur ūoḫbetini ğanimet ūayıñ zırā bāĝa gelüb eglenmeyüb gene tiz gidiserdür.

Beyt

Muṭribā meclis-i āns est ğazel h̄ān u surūd
Çend ğüyî ki çunin reft u çunān h̄ʾāhed ūd

Maḥşül-ı Beyt:

İy muṭrib, āşınālar meclisidir ğazel oķı ve ıra birle nice bir ūöylersin ki böyle vāķiʿ oldı ve ancılayın vāķiʿ olısardur.

Beyt

H̄āfiz ez behr-i tu āmed sūy-i iķlīm-i vucūd
Ķademî nih be vidāʿ eū ki revān h̄ʾāhed ūd

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfız vüçüd iḳlîmi cānibine senüñçün geldi imdi vedā' ıma bir ḳadem ḳoy ki yine revān olırsardur.

10. Ğazel-i Dīger-100

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe' i lün]

Beyt

Kilk-i muşķin-i tu rüzî ki zi mā yād koned
Bebered ecr-i do şad bende ki āzād koned

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ müşk gibi siyāh ḳalemüñ bir gün ki bizi añar iki yüz ḳul azād eylemek şevābın bulur.

Beyt

Ḳāşid-i ḥāzret-i Selmā ki selāmet bādeş
Çi şeved ger be selāmî dil-i mā şād koned

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāzret-i Selmā'nuñ peyki ki selāmet olsun ol peyke ne olurdı eger bir selāmıyla bizüm gönlimüzi şād ideydi.

Beyt

Yā Rab ender dil-i ān ḥosrev-i şirîn endāz
Ki be raḥmet gozerî ber ser-i Ferhād koned

Maḥşül-1 Beyt:

Yā Rab, ol ḫatlı pādişāhuñ gönline şal ki merḫametle Ferhad'uß başı üzerine güzer eyleye.

Beyt

Ḥāliyā 'işve-i 'aşķ-ı tu zi bünyādem bord
Tā digerbāre ḥekīmāne çî bünyād koned

Maḥşül-1 Beyt:

Şimdi senüñ ‘aşkuñ ‘işvesini beni bünyādımdan iletđi ‘acabā bir kez daḥī
‘aқıllāna ne bünyād ve tebdīr idecekdür.

Beyt

**Govher-i pāk-i tu ez midḥat-i mā mustağnist
Fikr-i meşşāte çı bā-ḥusn-i Ḥodādād koned**

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ gevher-i pāküñ bizüm medḥimüzden müstağnidur meşşātenüñ fikri
Ḥodādād ḥüsne ne eyler.

Beyt

**İmtiḥān kun ki besī genc-i murādet be-dehend
Ger ḥarābī çu merā luṭf-i tu ābād koned**

Maḥşül-1 Beyt:

Tecrübe eyle ki saña çok murād gencini virürler eger benüm gibi bir ḥarābı
senüñ luṭfuñ ābād ve ma‘ mūr eylerse.

Beyt

**Şāh rā bih buved ez ṭā‘ et-i şad sāle [vu] zuhd
Ḳadr-i yek sā‘ ate ‘ömrī ki derū dād koned**

Maḥşül-1 Beyt:

Pādişāha yüz yıllık zühd ve ṭā‘ atden yegdür bir sā‘ atlik ‘ömür қadarı ki anda
‘adālet eyleye zīrā ‘adl-ı sā‘ ate ḥayrun ‘ibādete seb‘in senetedur.

Beyt

[152a] **Reh ne-bordīm be maṭlūb-i ḥod ender Şirāz
Ḥurrem ān rüz ki Ḥāfız reh-i Bağdād koned**

Maḥşül-1 Beyt:

Şirāz’da kendu maṭlūbumuza yol iletmedük şād ve ferḥubāñ olsun ol gün ki
Ḥāfız Bağdād yolına germ eyleye.

11. Ğazel-i Diger-101

[Mef ' ū lü / Fā ' i lā tü / Me fā ' i lü / Fā ' i lün]

Beyt

Būy-i hoş-i tu her ki zi bād-i şabā şenīd
Ez yār-i āşinā haber-i āşinā şenīd

Maḥşŭl-ı Beyt:

Senŭñ güzel koķuñ her kim ki bād-ı şabādan işitdiyse yār-ı āşinādan āşinā sözin işitdi.

Beyt

İneş sezā ne-bŭd dil-i ḥaķ gozār-i men
Kez ğamgusār-i ḥod soḥen-i nā-sezā şenīd

Maḥşŭl-ı Beyt:

Benŭm ḥaķ edā idici gŭnlime bu lāyık degŭl idi ki kendi eglence yārŭnden nā-sezā söz işitdi.

Beyt

Ey şāh-i ḥusn çeşm be ḥāl-i gedā fiken
Kīn gŭş bes ḥikāyet-i şāh u gedā şenīd

Maḥşŭl-ı Beyt:

İy güzellik pādīşāhı gedānuñ ḥāline nażar şal zīrā bu kulaķ çoķ şāh-ı gedā kışşasını işitdi.

Beyt

Mā mey be bāng-i çeng ne imrŭz mī-ḥorīm
Bes dovr şud ki gonbed-i çerḥ īn şedā şenīd

Maḥşŭl-ı Beyt:

Biz bāde-i çeng āvāzla hemān bugŭn içmezŭz çoķ zamān oldı ki gŭnbed-i felek bu āvāzı işitdi.

Beyt

Mā bāde zîr-i hırķa ne imrüz mî-keşim
Şad bār pîr-i meykede in mâcerâ şenîd

Maḥşûl-1 Beyt:

Biz bāde-i hırķamuz altında hemān bugün çekmezüz yüz kere pîr-i muġān bu mâcerâyı işitdi.

Beyt

Sırr-1 Ḥodā ki ‘ārif-i sālîk be kes ne-goft
Der ḥayretem ki bāde-furûş ez kocā şenîd

Maḥşûl-1 Beyt:

Allāh’uñ sırrını ki ‘ārif-i sālîk kimseye söylemedi ḥayretde’em ki furûş nereden işitdi.

Beyt

Maḥrûm eger şodem zi ser-i kūy-i ū çî şud
Ez gulşen-i zemāne ki bŷy-i vefā şenîd

Maḥşûl-1 Beyt:

Eger cānānuñ ser-i kūyından maḥrûm gıtdüm ise ne oldı, zemāne gülşeninden kim vefā koķusını işitdi.

Beyt

Yā Rab kocāst maḥrem-i rāzî ki yek zemān
Dil şerḥ-i ān dihed ki çî goft u çihā şenîd

Maḥşûl-1 Beyt:

Yā Rab ķandadur bir maḥrem-i rāz ki gönŷl bir zamān görŷb neler işitdiginŷñ şerḥi[ni] vire.

Beyt

Sākî biyā ki ‘aşķ nidā mî-koned bulend
Kānkes ki goft ķışşa-i mā hem zi mā şenîd

Maḥşül-1 Beyt:

İy sāķi, gel ki ‘aşķ-ı bülend nidā ider ki ol kimse bizüm kışşamuzı söyledi gene bizden işitdi.

Beyt

Ḥoş mî-konem be bāde-i muşķin meşām-i cān
Kez dalk-pūş-i şovme‘ e bŷy-i riyā şenīd

Maḥşül-1 Beyt:

Cām-ı meşāmınını bāde-i muşķin ile güzel ve laṭif ideyüm zīrā meşāmımm şovme‘ e-i hırķa pūşdan riyā ķoķusın işitdi.

Beyt

Pend-i ḥekīm ‘ayn-i şevābest u maḥż-i ḥayr
Ferḥunde baḥt ān kibe sem‘ -i rizā şenīd

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥekīmüñ naşīḥati ‘ayn-i şevāb ve ḥayr-ı maḥżıdır. Mübārek baḥtlu ol kimsedur ki rızā ķulağıyla işitdi.

Beyt

Her şām mācerā-yı men u dil-i şimāl goft
Her şubḥ goft u kūy-ı men ū şabā şenīd

Maḥşül-1 Beyt:

Her aḥşām benümle gönül mācerāsını bād-ı şimāl söyledi ve her şabāḥ benümle gönül goft u gūsını şabā işitdi.

Beyt

Ḥāfız vazīfe-i tu du‘ ā goftenest u bes
Der bend-i ān mebāş ki neşenīd yā şenīd

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfız, senüñ vazīfeñ du‘ ā söylemekdur ancak ol ķaydda olma ki cānān işitdi veyā işitmedi.

12. Ğazel-i Diger-102

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe‘ i lün]

Beyt

Ğastegān rā çu taleb bāşed u kuvvet ne-buved
Ger tu bīdād kunī şarţ-i mürüvvet ne-buved

MaĞşül-ı Beyt:

‘Uşşāk-ıĞastanuñ talebi ola ve vişāle kuvvet ve kudretleri olmaya eger sen efsūs ve bīdād idersen mürüvvet degüldür.

Beyt

Mā cefā ez tu nedīdim u tu Ğod nepesendī
Ānçi der mezheb-i pīrān-ı şarīkat ne-buved

MaĞşül-ı Beyt:

Biz senden cefā görmedük sende Ğod lāyık görmezsin ol nesne-i ki akrān ve meşāl-i dilberān mezhebinde olmaya.

Beyt

Çun teşāret ne-buved Ka‘be-i butĞāne yekīst
Ne-buved Ğayr der ān Ğāne ki ‘işmet ne-buved

MaĞşül-ı Beyt:

Çünkü teşāret ve pāklık olmaya Ka‘be ve büĞāne berāberdür. Ğayır olmaz ol Ğānede ki ‘işmet ve pāklık olmaya.

Beyt

Tā be-efsün ne-koned cādū-yi çeşm-i tu meded
Nür der sūĞtan-i şem‘-i muĞabbet ne-buved

MaĞşül-ı Beyt:

Mādām ki senüñ çeşm-i cādūñ siĞirle meded ve mu‘āvenet eylemeye şem‘-i muĞabbet uyarmada nür olmaz.

Beyt

Ĥire ān dīde ki ābeş ne-bered āteş-i ‘aşk
Tīre ān dil ki derū nūr-ı meveddet ne-buved

Maḥşül-ı Beyt:

Ķamaşsın ol göz ki ‘aşk āteşi anuñ şuyını iletmeye ve ĳorĳutmaya ol gönül de ĳarañlık olsun ki anda nūr-ı meveddet olmaya.

Beyt

Ĥüsni tu kerd zi ser rişte-i ĳod bā ĳaberem
Ān me-bādā ki medekārī-i devlet ne-buved

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ ĳüsñüñ beni ĳālimüñ aşlından ve işimüñ nihāyetinden ĳaberdār idi. Ya‘nī ‘aşk ve muĳabbet ĳālinden beni āgāh eyledi ol ĳāl olmaya ki devlet medekārlığı olmaya.

Beyt

Dovlet ez murĳ-i humāyün ĳaleb u sāye-i ū
Zānki bā zāĳ u zaĳan şehper-i devlet ne-buved

Şehper şāhper’den muĳaffedur, ĳanāt ĳelengi dimekdür.

Maḥşül-ı Beyt:

Devlet-i vişal aşıl merdümzāde cānāndan ĳaleb eyle zīrā zāĳ ve zaĳanda devlet şehperi olmaz.

Beyt²⁸

Ger men ez meykede himmet ĳalebem ‘ayb mekon
Pīr-i mā goft ki der şovme‘e himmet ne-buved

Beyt²⁹

Ĥāfızā ‘ilm u edeb verz ki der meclis-i şāh
Her kirā nīst edeb lāyīĳ-i şoĳbet ne-buved

²⁸ Yazma nüshasında beytin “maḥşül-ı beyt” kısmına yer verilmemiştir.

²⁹ Yazma nüshasında beytin “maḥşül-ı beyt” kısmına yer verilmemiştir.

Maḥşül-1 Beyt:

İy Hâfız ‘ilm-i edebe sa‘y eyle zîrâ meclis-i şâhda her kim ki edebî yok
şoḥbete lâyıḳ olmaz.

13. Ğazel-i Dîġer-103

[Me fâ ‘i lün / Fe ‘i lâ tün / Me fâ ‘i lün / Fa‘ lün]

Beyt

Humâ-yı evc-i sa‘âdet be dâm-i mâ ufted
Eger turâ gozerî ber maḳâm-ı mâ ufted

Maḥşül-1 Beyt:

Evc-i sa‘âdet humâsı bizüm duzaġımuza düşer eger bizüm maḳâmımuza
senüñ bir gozerüñ düşerse.

Beyt

Ḥubâbvâr ber endâzem ez neşât kulâh
Eger zi rüy-i tu ‘aksî be cām-i mâ ufted

Ḥabâb ḥâ’nuñ fethiyle ‘Arabîdur şu ḳabarcıġı dimekdur. Ammâ zammıyla
ḳara yılana dirler.

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥabâb gibi sevinmekden külâhımı ve tâḳyemi göge atarum. Eger senüñ
rüyüñdan bizüm cāmımuza bir pertev düşerse.

Beyt

Şebî ki mâh-i murâd ez ufuk ṫulû‘ koned
Buved pertev-i nürî be bâm-i mâ ufted

Maḥşül-1 Beyt:

Bir gice kim murâd ayı ufḳ-ı kūy-ı cānāndan ṫulû‘ eyleye ola ki bir nūr
pertevi bizüm ṫamımuza düşe.

Beyt

Be bārgāh-i [153a] tu çun bād rā nebāşed bār
Key ittifāk-i mecāl-i selām-i mā ufted

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ bārgāhuñda çünki bāde icāzet yok bize selām eylemek kaçan ittifāk olur ki bizüm selāma mecālümüz ola.

Beyt

Çu cān fidā-yi lebet şud ḥayāl-i mī-bestem
Ki ḳatre'ı zi zulāleş be kām-i mā ufted

Maḥşül-ı Beyt:

Çünkü cān senüñ lebüñ fedāsı oldı ḥayāl bağlardum ki lebüñ zülālinden dimağımuza bir ḳatre düşe.

Beyt

Ḥayāl-i zulf-i tu goftā ki cān vesīle mesāz
Kez in şikār ferāvān be dām-i [mā] ufted

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ zülfüñ ḥayāl-i didi ki zülāl-i lebi müyesser olmağçün cānı vesīle eyle zīrā cān gibi şikār bizüm dāmımuza çok düşer.

Beyt

Be nā-ummīdī ez in der merov bezen fālī
Buved ki ḳur' a-i devlet be nām-i [mā] ufted

Maḥşül-ı Beyt:

Ümīdsizliğıyle bu ḳapudan gitme bir fāl aç ola ki devlet ḳur' ası bizüm adımuza düşer.

Beyt

Zi ḥāk-i kūy-i tu hergeh ki dem zened Ḥāfız
Nesīm-i gulşen-i cān der meşām-i mā ufted

Maḥşül-1 Beyt:

Hergeh ki Hâfız kūyîñizîkr idüb medḥ ve ta'rif eylese cān gülşeni nesîmi
bizüm dimağımuza düşer.

14. Ğazel-i Dîger-104

[Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe' i lün]

Beyt

Düş vaqt-i seḥer ez ğuşşe necātem dādend
Vender ān zulmet-i şeb āb-i ḥeyātem dādend

Maḥşül-1 Beyt:

Dün gice seḥer vaqtinde baña ğuşşadan necāt virdiler. Ve ol zulmet-i şeb-i
hicrānda baña āb-1 ḥayāt-1 vişāl virdiler cānān ḥāneye gelmek sebebiyle.

Beyt

Bî-ḥod ez şa' şa' a-i pertov-i zātem kerdend
Bāde ez cām-i tecellî-i be-şifātem dādend

Şa' şa' a gölgenüñ yufkasına dirler.

Maḥşül-1 Beyt:

Cānān ḥāne gelicek beni nūr-1 rüy-1 zāt-1 cānān ziyāsından bî-ḥod eylediler ve
cām-1 tecellî-i şifāt-1 cānāndan bāde virdiler.

Beyt

Çi mübārek seḥerî büd u çi ferḥunde şebî
Ān şeb-i ḳadr ki in tāze berātem dādend

Maḥşül-1 Beyt:

Ne mübārek seḥer ve ne mübārek vaḳit idi ol ḳadir gicesi ki baña bu tāze
berātı virdiler.

Beyt

Hātif ān rüz be men mujde-i in devlet dād
Ki ber efsūs 'adv [u] şabr u şebātem dādend

Maḥşül-1 Beyt:

Hâtif ol gün baña devletüñ müjdesini virdi ki cānānuñ ‘ aşq ve muḥabbeti cevır u cefāsına baña şabır ve şebāt virdiler.

Beyt

**Ba’ d ezīn rūy-i men u āyine-i vaşf-i cemāl
Ki der āncā ḥaber ez cilve-i zātem dādend**

Maḥşül-1 Beyt:

Bundan soñra benüm yüzüm āyine-i vaşf-ı cemāl-i cānān iledur. Şimden soñra teveccühüm ol āyineyedur cilve-i rūy-i zāt-ı cānāndan baña ḥaber virdiler.

Beyt

**Men eger kām-revā geştem u ḥoşdil çı ‘ aceb
Mustaḥiḳ bûdem u inhā be zekātem dādend**

Maḥşül-1 Beyt:

Eger ben kām-revā ve ḥoşdil oldum ise ‘ aceb degül, zīrā musteḥaḳ idüm ve bunlar baña zekāt diyü virdiler.

Beyt

**İnheme şehd u şeker kez soḥenem mī-rīzed
Ecr-i şabrīst kez ān şāḥ-ı nebātem dādend**

Maḥşül-1 Beyt:

Bu kadar şehd u şeker ki benüm kelāmumdan dökilür bu şabruñ ecridür ki baña ol şabırdan ötüri şāḥ-ı nebāt virdiler.

[153b]

Beyt

**Men hemān rüz be-dīdem ki zafer ḥāhem yāft
Ki ber efsūs-ı ‘ adū şabr u şebātem dādend**

Maḥşül-1 Beyt:

Ben ol gün bildüm ki düşmene gālib olısaram ki düşmenüñ cevır u zūlmine baña şabır ve şebāt virdiler.

Beyt

Himmet-i Hâfız u enfâs-i seher-ğizân bûd
Ki zi bend-i ğam-i eyyâm necâtem dâdend

Maḥşul-ı Beyt:

Hâfız'ın himmeti ve seher-ğizlerin yümni nefesleri idi ki baña bend-i ğamdan necât virdiler.

Ba' zı nüshada vâkı' dur.

Beyt

Hâfız ân dem ki be bend-i ser-i zülf-i tu fetâd
Goft kez bend-i ğam u ğuşşâ necâtem dâdend

Maḥşul-ı Beyt:

Hâfız ol vaqt ki senün zülfün bendine düşdi didi ki bend-i ğam u ğuşşadan baña ḥalâş virdiler.

Ve ba' zı nüshada böyle vâkı' dur.

Beyt

Şeker-i şukr be-şukrâna biy-efşân Hâfız
Ki nigâr-ı keş-i şîrîn-i herakâtem dâdend

Maḥşul-ı Beyt:

İy Hâfız, şukr şekerini şukrâne ile işâr eyle zirâ baña şîrîn herakât bir nâzlı güzel virdiler.

15. Ğazel-i Diğer-105

[Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün]

Beyt

Govher-i maḥzen-i esrâr hemânest ki bûd
Hoḳḳa-i mihr bedân muhr u nişânest ki bûd

Maḥşül-1 Beyt:

Esrâr-ı ‘aşk maḥzeninüñ evvelki gibidür. Muḥabbet hoşkası daḥı evvelki gibidür evvelki mihr ü nişânladır.

Beyt

‘Ăşıkân zumre-i erbâb-i emânet bâşend
Lâ-cerem çeşm-i guherbâr hemânest ki bûd

Maḥşül-1 Beyt:

‘Ăşıkân ‘aşk emâneti şâhibleridür ya‘nî esrâr-ı ‘aşk-ı ma‘şûkı ketm idüb ifşâ eylemezler. Pes ser-çeşmleri güherbârdur evvelki gibi.

Beyt

Ez şabâ pors ki mâ râ heme şeb tâ dem-i şubḥ
Büy-i zulf-i tu hemân mûnis-i cânest ki bûd

Maḥşül-1 Beyt:

Şabâdan şor ki bizüm bütün gice şabâḥ vâqtine dek senüñ zülfüñ bûy-ı evvelki gibi cânımız mûnisidur.

Beyt

Ṭâlib-i la‘l u guher nîst u gerne ḥorşid
Hemçunân der ‘amel-i ma‘den u kânest ki bûd

Maḥşül-1 Beyt:

La‘l ve gühere ṭâlib yoḡdur yoḡsa güneş evvelki gibi ma‘den ve kân ‘amelindedür.

Beyt

Reng-i ḥün-i dil-i mâ râ ki nihân mî-kerdî
Hemçunân der leb-i la‘l-i tu ‘iyânest ki bûd

Maḥşül-1 Beyt:

Bizüm yüregimiz kanını ki nihân eylerdüñ senüñ leb-i la‘lünde âşikâredur evvelki gibi.

Beyt

Kuşte-i gamze-i hod rā be ziyāret mī-āy
Zānki biçāre hemān dil-nigerānest ki būd

Maḥşül-ı Beyt:

Kendi gamzeñ küştesinüñ ziyāretine gel zīrā biçāre evvelki gibidür dil-nigerāndur.

Beyt

Zulf-i hindū-yi tu goftem ki dige reh ne-zened
Sālḥā reft u bedān sīret u şānest ki būd

Maḥşül-ı Beyt:

Didum idi ki hindū-yı zülfüñ daḥi yol urmaz ammā yıllar vaḳi' oldı ki ol sīret ve ol uslūb üzeredür ki evvelde idi.

Beyt

Ḥāfızā bāz numā kışşe-i ḥün-ābe-i çeşm
Ki derīn çeşme hemān āb revānest ki būd

Maḥşül-ı Beyt:

İy Ḥāfız, ḥün-ābe-i çeşm-i kışşasını göster ya' nī ḳan yaş ağladuḡını göster zīrā çeşme-i çeşmüñde evvelde revān olan āb[154a]şimdi hemān revāndur.

Ba' zı nüşhada mışrā' -ı şānī böyle vāḳi' dur.

Beyt

Ki derīn cūy ne ān āb revānest ki būd

Maḥşül-ı Beyt:

Ya' nī evvelde āb aḳardı ammā şimdi ḥün-āb aḳar imdi göster ki görüb inansunlar.

16. Ğazel-i Dīger-106

[Me fā 'i lün / Me fā 'i lün / Me fā 'i lün / Me fā 'i lün]

Beyt

Diraḥt-i dōstī beñşān ki kām-i dil be bār āred
Nihāl-i duşmenī ber ken ki renc-i bī-şumār āred

Maḥşül-1 Beyt:

Dostlık dırahtını dik tā ki gönül murādını ḥāşıl getüre düşmanlık fidānını
kopard zirā nihāyetsiz peşimānlık getirür.

Beyt

**Çu mihmān-i ḥerābātī be ‘ izzet bāş bā rindān
Ki derd-i ser keşī cānā ger in mestī ḥumār āred**

Maḥşül-1 Beyt:

Çünkü meyḥāne konuğusun rindlere ‘ izzetle zirā iy cānān, bāş ağrısın çekersin
eger rindleri ḥurmetsizligün rencide iderse.

Beyt

**Şeb-i şoḥbet ḡanīmet dān ki ba‘ d ez rüzgār-i mā
Besī gerdiş koned gerdün besī leyl u nehār āred**

Maḥşül-1 Beyt:

Muşāḥabet gicesini ḡanīmet bil ki bizüm zamānımızdan şoñra felek çok devr
ve çok gün ve gice getirür.

Beyt

**‘ Emārī dār-i Leylī rā ki mehd-i māh der ḥukmest
Ḥodāyā der dil endāzeş ki ber Mecnūn guzār āred**

Maḥşül-1 Beyt:

Leylā ‘ emārī-dārnuñ ki māh beşiği taşarrufunda ve ḥukmündedir. Yārab
göñline bırak ki Mecnūn üzerine uğraya.

Beyt

**Behār-i ‘ ömr ḥāh ey dil u ger ne in çemen her sāl
Çu nesrīn şad gul-i ra‘ nā vu çun bulbul hezār āred**

Maḥşül-1 Beyt:

İy gönül, sen ‘ ömür bahārın iste ve-illā dünyā çemeni nesrīn çiçeği götürdüğü
gibi gül-i ra‘ nā çiçeği getirür ve bülbül getürdüğü gibi yüz hezār kuşu getirür.

Beyt

Ĥodā rā çun dil-i rîşem qarārî best bā zulfet
Be-fermā la' l-i nūşin rā ki ĥāleş bā qarār āred

Maĥşül-1 Beyt:

Ĥudā içün çünki dil-i rîşüm senüñ zülfüñle qarār baġladı. Leb-i nūşinüñe buyur ki dil-i rîşüñ ĥālini qarāra getürsün.

Beyt

Zi-kār uftāde'î ey dil ki şad men bār-ıġamdārî
Be-rev yek cur' a mey derkeş ki der ĥālet be-kār āred

Maĥşül-1 Beyt:

İy gönül, işden düşmişsin zîrā yüz baţmān ġam yüküñ var. İmdi var bir cür' a mey ' aşk-ı cānāndan nūş eyle ki seni fi'l-ĥāl işe getüre.

Beyt

Derīn bāġ ez Ĥodā ĥ'āhed diger pîrāne-ser Ĥāfîz
Nişined ber leb-i cüyî vu servî der kenār āred

Maĥşül-1 Beyt:

Bu bāġ-ı dünyāda Ĥāfîz gene pîrlik zamānında ister bir ırmaġ kenārında otura ve bir servi kenāra ya' nî yanına getüre.

17. Ėazel-i Diger-107

[Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lā tün / Fe ' i lün]

Beyt

Der nazār-bāzî-i men bî başarān ĥeyrānend
Men çunīnem ki numüdem diger işān dānend

Maĥşül-1 Beyt:

Benüm maĥbüb dostlġğumda başiretsizler ve ' ālem-i ' aşkdan ĥabersizler ĥayrānlardur ben görindigüm gibi[y]em daĥi anlar bilürler.

Beyt

‘ Ākilān nokṭa-i pergār-i vücūdend velī
‘ Āşq dāned ki derīn dāyire sergerdānend

Maḥşül-ı Beyt:

‘ Ākıllar vücūd pergārı nokṭasıdır ammā ‘ aşq bilür ki ‘ aşq-ı cānānda serāsīme ve ḥayrānlardur.

Beyt

Lāf-i ‘ aşq u gile [154b] ez yār zihī lāf-i durūğ
‘ Āşq-bāzān-ı çunīn mustaḥikḳ-i hicrānend

Maḥşül-ı Beyt:

‘ Āşıklık lāfı urmaḳ ve yārdan izhār-ı şikāyet eylemek ‘ aceb lāf u durūğdur. İmdi bunuñ gibi ‘ aşqbāzlar hicrāna müstaḥakḳlardur.

Beyt

‘ Ahd-i men bā leb-i şīrīn-dehenān best Ḥodāy
Mā heme bende vu īn ḳovm Ḥodāvendānend

Maḥşül-ı Beyt:

Allāhu Te‘ālā benüm ‘ ahdumı ağızı tatlı tuṭaḳlarıyla baḳladı biz cem‘imüz bende ve bu ṭā‘ife-i maḥbūbān Ḥudāvendlerdur ya‘nī biz ḳullar ve bunlar efendilerdur.

Beyt

Meger ez çeşm-i siyāh-i tu biyāmūzed kār
Verne mestūrī vu mestī hemekes ne-tuvānend

Maḥşül-ı Beyt:

Meger bir kimse senüñ çeşm-i siyāhuñdan bir fen ve şan‘at ögrene yoḳsa her kimse perhīzkārlığı ve mestligi bir yere cem‘ idemez. Ḥāşılı senüñ çeşmüñ mestürliḳi cem‘ eylemişdür mütezāddān iken.

Beyt

Cilvegāh-i ruḳ-i ū dīde-i men tenhā nīst
Māh u ḥorşīd hemān āyīne mī-gerdānend

Maḥşül-1 Beyt:

Ol cānānuñ ruḥı cilvegāhı ve seyrāngāhı hemān benüm gözüm degül ancak māh u ḥurşid bu āyine-i çigzindirürler ḥaşılı anlar da bunuñ ruḥına nāzırlardurbenüm gibi.

Beyt

Ger şevend āgeh ez endiše-i mā muğ-beçegān
Ba‘ d ezin ḥırқа-i şūfi be girov ne-sitānend

Maḥşül-1 Beyt:

Eger muğ-beççeler bizüm fikrimüzden āgāh olurlar ise bundan soñra şūfilerün ḥırқasını rehine almazlar.

Ba‘ zı nüşhada bu beyt de vāki‘ dur.

Beyt

Muflisānım u hevā-yi mey u muṭrib dārım
Āh eger ḥırқа-i peşmın be girov ne-sitānend

Maḥşül-1 Beyt:

Muflisleriz ve mey muṭrib ārzū iderüz. Āh eger ḥırқа-i peşmınemizi rehine almazlar ise.

Beyt

Ger be nuzhetgeh-i ervāḥ bered būy-i tu bād
‘Aql u cān govher-i hestī be nişār efşānend

Nuzhetgeh şādlık yeri.

Maḥşül-1 Beyt:

Eger ervāḥ nuzhetgāhına bād senün būyuñ iledürse ‘aql ve cān varlık gevherini saçı tarıkiyle saçarlar.

Beyt

Vaşl-i ḥorşid be şeb-perre-i e‘ mā ne-resed
Ki der in āyine şāḥib-nazarān ḥeyrānend

Maḥşül-ı Beyt:

Güneşe vâsıl olmak kör yarasaya lâyıķ degül zîrâ bu âyîne de şâhib-nazarlar ḥayrândur.

Beyt

Zâhid er rindî-i Ḥâfîz ne-koned fehm çî şud
Dîv be girized ez ân kıovm ki Ḳur'ân ḥânend

Maḥşül-ı Beyt:

Zâhid eger Ḥâfîz'uñ rindliğini fehm eylemezse ne oldı şeytân kaçır ol kıavmden ki Ḳur'ân oқırlar.

18. Ğazel-i Dîger-108

[Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün]

Beyt

Düş dîdem ki melâyik der-i meyhâne zedend
Gil-i Ādem be-siriştend u be-peymâne zedend

Maḥşül-ı Beyt:

Baña ma' lüm oldı ki ezelde melekler muḥabbet da' vâsı eylediler ve Ādem'e taḥķir idüb didiler toprağını biz taşıduķ ve kıalıba toldurub balçığını biz yoğurduķ. Pes muḥabbetde ol berâber kıanda olabilir.

Beyt

Sâkinân-i ḥarem-i setr [u]' ifâf-i melekût
Bâ men-i ḥâk-nişîn bâde-i mestâne zedend

Maḥşül-ı Beyt:

Melekûtüñ ser ḥareminüñ sâkinleri ya' nî melekler ki mestür ve maḥfîlerdur ḥalkuñ gözinden ve melekûtüñ ' ifâf ḥareminüñ sâkinleri ya' nî ḥarâmdan ictinâb eyleyen ferîşteler ben ḥâk-nişîn ile ya' nî[155a]küre-i tıynde sâkin olan zelîl ile ' aşķ ve muḥabbetde yâr oldılar.

Beyt

Āsumân bâr-i emânet netevânist keşîd
Ḳur' a-i kâr be nâm-i men-i dîvâne zedend

Maḥşül-1 Beyt:

Bār-ı emāneti ya‘nī ‘aşk yükünü çekmege kâdir olmadı. Pes ‘aşk işi kır‘asını ben mecnūnū adına şaldılar ya‘nī ‘aşk beliyyesiyle insān kabul idüb yüklendi.

Beyt

**Şukr-i ized ki miyān-i men u ū şulḥ üftād
Hūriyān raqş-kunān sāġer-i şukrāne zedend**

Maḥşül-1 Beyt:

Allāh’a şükür ki benümle cānān ortasında şulḥ vāқи‘ oldu ve hūriler raqş iderek sāġar-ı şukrāne içdiler, ya‘nī ben cānān ile muşālaḥa eyledigimiz için cemī‘ dilberler bu şukrāneye tolı içdiler.

Beyt

**Mā be şad ḥirmen-pendār zi-reh çün ne-revīm
Çun reh-i Ādem bīdār [be-yek] dāne zedend**

Maḥşül-1 Beyt:

Biz yüz ḥarman-ı pendār sebebiyle yoldan nice çıkmayalım çünkü Ādem-i bīdār yolını bir dāne ile urdılar.

Beyt

**Ceng-i heftād u do millet heme rā ‘ozr benih
Çun ne-dīdend ḥaқиkat der-iefsāne zedend**

Maḥşül-1 Beyt:

Yetmiş iki milletūn cemī‘an ‘özrini kabul eyleye zīrā çünkü ḥaқиkatı görmediler efsāneye ve bātıla mā’il olub dālālete düşdiler.

Beyt

**Āteş ān nīst ki ber şu‘le-i ū ḥanded şem‘
Āteş ān est ki der ḥirmen-i pervāne zedend**

Maḥşül-1 Beyt:

Āteş ol degüldür ki şem‘ anūn şu‘lesine güler belki āteş oldur ki ḥirmen-i pervāneye urdılar.

Beyt

Nokta-i ‘aşk dil-i gūşe nişinān hūn kerd
Hem çu ān hāl ki ber ‘arız-ı cānāne zedend

Maḥşūl-ı Beyt:

‘Aşk noktası gūşe-nişinlerūñ yūregini ḳan eyledi ol hāl gibi ki ‘arız-ı cānān üzerine ḳomışlar.

Beyt

Kes çu Ḥāfız ne-keşid ez ruḥ-i endiše niḳāb
Tā ser-i zulf-i ‘arūsān soḥen şāne zedend

Maḥşūl-ı Beyt:

Kimse Ḥāfız gibi ruḥ-ı endişeden niḳāb çekmedi ya‘nī böyle fikre kimse mālīk olmadı söz gelinūñ ser-i zūlfine ṫaraḳ urduḳlarından beri ya‘nī ol vaḳitden beriki şu‘arā-yı ‘Acem kelāma başladılar Ḥāfız gibi bir kimse laṫif nazma mālīk olmadı.

Ba‘zı nüshada mışrā‘-ı şānī böyle vāḳi‘ dur.

19. Ğazel-i Diğer-109

[Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lūn]

Beyt

Yārī ender kes nemībīnīm yārān rā çı şud
Dūstī key āḫir āmed dūst-dārān rā çı şud

Maḥşūl-ı Beyt:

Kimsede yoldaşlık görmeziz yoldaşlara ne oldu dostlık ḳaçan dūkendi, dostlara ne oldu.

Beyt

Āb-i ḥeyvān tīre-gūn şud Ḥızr-i ferruḥ-pey kucāst
Gul be-geşt ez reng-i ḥod bād-i behārān rā çı şud

Maḥşül-1 Beyt:

Āb-ı heyvān bulandı mübārek iz[li] Hızır peygamber kıandadır ki āb-ı heyvān böyle oldu. Gül de kendi renginden döndi bahārılar bādına ne oldu.

Beyt

**Kes nemīgüyed ki yārī dāşt ḥaqq-ı düstī
Ḥaqq-şināsān rā çı ḥāl uftād u yārān rā çı şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Hîç kimse dimez ki bu yārūñ dostlık ḥaqqı [155b]vardur. Pes, imdi ḥaqq-şināslara ne ḥāl vāqı' oldu ve yārānlara ne oldu.

Beyt

**Güy-i tovfıḳ u kerāmet der miyān efkendeend
Kes be meydān der nemī āyed sevārān rā çı şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Hîç kimse dimez ki tovfıḳ ve kerāmet güyünü ortaya atmışlardur ammā kimse meydāna girmez atlılara ne oldu.

Beyt

**Şad hezārān gul şikuft u bāng-i morġi ber neḥāst
'Andelībān rā çı piş āmed hezārān rā çı şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Yüz biñ şāhib-i ḥüsün güzel zühür eyledi ammā ḥālbuki bir 'āşık bāngı ve āh u nālesi peydā olmadı. Bülbüllerüñ öñine ne geldi ve hezārılara ne oldu.

Beyt

**Zuhre sāzī ḥoş nemisāzed meger 'üdeş be-sūḥt
Kes ne-dāred zovḳ-i mestī mey-gusārān rā çı şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Zühre bir ḥoş düzen düzmez ke'enne 'üdi yandı ḥāşılı eflāk' anāşır erbābında zevḳ u şefā kıalmadı.

Beyt

Şehr-i yārān būd u hāḡ-i mihrībānān in diyār
Mihribānī key ser āmed şehriyārān rā çī şud?

Maḡşūl-ı Beyt:

Yārān-ı şirāz pādişāhlar yeri ve şefkatliler türābı ve ehl-i muḡabbet toprağı.
Pes mihrībānlıḡ kaçān dükendi ve pādişāhlara ne oldı.

Beyt

La' lī ez kār-i mürüvvet ber neyāmed sālḡāst
Tābiş-i ḡorşid u sa'y-i bād u bārān rā çī şud

Maḡşūl-ı Beyt:

Mürüvvet kārında bir la'l çıḡmaz oldı yıllardur. Pes güneş ziyāsı ve bād u
bārān sa'y u kūşişine oldı. Ya'nī ehl-i 'ālemde mürüvvet ve iḡşān dükendi. İmdi
şāhib-i mürüvvet ve iḡsāna ne oldı.

Beyt

Ḥāfiz, esrār-i ilāhī kes nemidāned ḡamūş
Ez ki mī-porsī ki dovr-i rüzgārān rā çī şud

Maḡşūl-ı Beyt:

İy Ḥāfiz esrār-ı ilāhīyi kimse bilmez epsem ol dinme kimden şorarsın ki
rüzgārılar devrine ne oldı.

20. Ğazel-i Dīġer-110

[Mef' ū lü / Fā 'i lā tün / Mef' ū lü / Fā 'i lā tün]

Beyt

Rāhī be-zen ki āhī ber sāz-i ān tuvān zed
Şi' rī be-ḡān ki bā ān reḡl-i girān tuvān zed

Maḡşūl-ı Beyt:

Bir perde çek ki anuñ düzeni üzere āh eylemek ola ve bir şi'ir oḡu ki anuñ
zevḡiyle ki ağır ḡadeḡler urmaḡ ola.

Beyt

Ber āsitān-i cānān ger ser tuvān nihāden
Gulbāng-i ser-bulendī ber āsmān tuvān zed

Maḥşul-ı Beyt:

Eger āsitān-ı cānān üzere baş komağ mümkün olursa ser-bülendlik gulbāngını āsümāna irişür.

Beyt

Ehl-i nazar do ‘ālem der yek nazar be-bāzend
‘Aşkest u dāv-i evvel ber nağd-i cān tuvān zed

Ba‘zı nüshada nazar yerine ‘adv düşmüş **nerd** oyunun ıstılāhlarından bir oyun dimekdir. **Dāv** kumarbazlar aralarında ol meblağa dirler ki üzerine oynarlar ya‘nī öç ma‘nāsına.

Maḥşul-ı Beyt:

Ehl-i nazar iki ‘ālemi bir nazarda oynadurlar ya‘nī dünyāyı terk iderler ‘aşkdur ve ḥālbuki dāv-ıevveli cān nağdine urmağ olur. Ḥāşılı cān ve başa kalmamağ gerek.

Beyt

Der ḥānekeh ne-gonced esrār-i ‘aşkbāzī
Cām-i mey-i muğāne hem bā muğān tuvan zed

Maḥşul-ı Beyt:

‘Aşkbāzlık esrārı [156a] esrārı³⁰ ḥānekhaha şıgmaz muğlara maḥşuş cām-ı meyi gene muğlarla urmağ olur ya‘nī her nesnenün mağām ve mekānı vardur.

Beyt

Ber ‘azm-i kām-rānī fālī be-zen çī dānī
Şāyed ki gūy-i fırsat der in meyān-ı tuvān zed

Maḥşul-ı Beyt:

Kām-rānlık niyetine bir fāl ur ve ne bilürsin cāyizdur ki çopını bu arada urmağ olsa.

³⁰ Nüshada mahsul-ı beytin “b” yüzünün sonundaki kelime “a” yüzünün ilk kelimesinde aynısı tekrar edilmiştir.

Beyt

Dervîş rā ne-bāşed nuzlî serāy-i sulţān
Māim u kohne delķi k'āteş der ān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Dervîşüñ pâdişāh sarāyı nezli ve ni' meti olmaz. Pes imdi biz bir köhne ħırķa ileyiz ki aña āteş urmaķ mümkindür.

Beyt

‘Aşķ u şebāb u rindî mecmū‘ a-i murādest
Çun cem‘ şud ma‘ ānî güy-i beyān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

‘Āşıklıķ ve yigitlik ve rindlik ve esbāb u ālāt-ı murāddur çünki ma‘ ānî cem‘ oldı güy-ı beyānı çekmek olur.

Beyt

Şud rehzen-i selāmet zulf-i tu v'in ‘aceb nîst
Ger rāhzen tu bāşî şad kār vān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ zülfüñ selāmet rāh-zen-i oldı ammā ħālbuki rāh-zeni selāmet olduĝı ‘aceb degüldür zîrā reh-zen ki sen olasın rāh-ı selāmet degül belki yüz kār vān urmaķ olur.

Beyt

Ez şerm der ħicābem sākî telatţufi kon
Bāşed ki büse’i çend ber ān dehān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Şermde[y]em iy sākî, luţf eyle bāde-i artuķ vir ola ki bāde keyfiyetiyle dehān-ı cānāna birķaç büse u ram.

Beyt

Ber cūybār-ı çeşmem ger sāye efkend dōst
Ber ħāķ-i reh-guzāreş āb-ı revān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Eger benüm gözüm yaşına cānāna sāye şalarsa anuñ ḥāk-i reh-güzārına āb-ı revān urmaḳ olur.

Beyt

Bā-‘ aḳl u fehm u dāniş dād-ı soḥen tuvān dād
Çun cumle geşt ḥāşıl gūy ez miyān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

‘Aḳl ve fehm ve dāniş sebebiyle kelāmuñ ḥaddini ve revnaḳını virmek olur zīrā çünki bu cümle ḥāşıl oldu aradan gūy-ı murādı ve maḳşūdı çalmaḳ olur.

Beyt

Ḳadd-i ḥamīde-i mā sehlet numāyed ammā
Ber çeşm-i duşmenān tīr ez in kemān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Bizüm bükülmüş ḳāmetimüz saña ḥaḳīr görünür ammā duşmenler gözine bu kemāndan tīr urmaḳ olur.

Beyt

Ger devlet-i vişāleş ḥāhed derī guşūden
Serhā bedin teḥayyul ber āsitān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

Eger cānānuñ devleti vişāli bir ḳapı açmaḳ dilerse bu taḥayyülle āsitān-ı cānān üzere başlar urmaḳ olur.

Beyt

Ḥāfiz be ḥaḳḳ-i Ḳur’ān kez zerḳ u şeyd bāz āy
Bāşed ki gūy-i devlet bā muḥlişān tuvān zed

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfiz, Ḳur’ān ḥaḳḳıçün zerḳ ve riyādan dön ola ki gūy-i devleti muḥliş ‘āşıḳlarla urmaḳ mümkün ola.

[156b]

21. Ğazel-i Diger-111

[Fe ‘ü lün / Fe ‘ü lün / Fe ‘ü lün / Fe ‘ül]

Beyt

Merā mey diger bāre ez dest burd
Be men bāz be-nemūde mey dest burd

Maḥşül-1 Beyt:

Beni şarāb bir kere daḡi elden iletđi. Hāşılı gene mest oldum ve gene baña şarāb ġalebe gösterđi.

Beyt

Hezār āferīn ber mey-i surḡ-bād
Ki ez rüy-i men reng-izerđi be-burd

Maḥşül-1 Beyt:

Biñ taḡşīn olsun kıızıl şarāba zīrā yüzümden şarılıġ rengini iletđi.

Beyt

Be-nāzem be-destī ki engür çīd
Me-rīzād pāyī ki derhem fuşurd

Maḥşül-1 Beyt:

Ķurban olayum bir ele ki üzümü divşürđi. Çürüyüb dökülmesin bir ayak ki üzümü şıġdı. Hāşılı şarābı taḡşīl eyleyen el ve ayak helāk olmasın.

Beyt

Merā ez ḡazā ‘aşġ şud ser-nuvişt
Ḳazā-yı nuvişte ne-şāyed suturd

Maḥşül-1 Beyt:

Baña ḡazā ve ḡaderden ‘aşġ ser-nüvişt oldı. İmdi ta‘yīn olub yazılan ḡazāyı tırāş idüb gidermek olmaz.

Beyt

**Me-zen dem zi-ḥikmet ki der vaḳ-1 merg
Aristo dehed cān u biare Krd**

Maḥṣl-1 Beyt:

Ḥikmetden ve tıbdan dem urma zrā merg ve ecel vaḳtinde Aristo bu adar
ulm ve fnn ile aḫmaḳ krd gibi cān virr.

Beyt

**Be-rev zāhidā ḫurde ber mā megr
Ki kār-1 Ḥudāy ne kārst ḫurd**

Maḥṣl-1 Beyt:

Var iy zāhid, bizm stmze ta'n eyleme zrā Allāh'n iŖi az iŖ degl ya'n
bize fāsḳ ve fācirdur ve Allāh'a lāyḳ iŖi yoḳdur dime.

Beyt

**unān zindegān me-kon der cihān
Ki un murde bāŖi ne gyend murd**

Maḥṣl-1 Beyt:

Cihānda ancılayn dirlik eyleme ki licecek ldi dimeyeler, belki toņuz gibi
ḫortladı.

Beyt

**Ŗeved mest-i vaḫdet zi cām-i elest
Her ān k u Ḥāfz mey-i Ŗāf ḫord**

Maḥṣl-1 Beyt:

Cām-1 elestden vaḫdet mesti olur her ol kimse ki Ḥāfz gibi mey-i Ŗāf aŖḳı
idi. Ya'n aŖḳ bādesi ien kimse maḳām-1 vaḫdete vāŖl olur.

Ġazel-i Diger-112

[Mef' ũ lü / Me fā 'i lün / Mef' ũ lü / Me fā 'i lün]

Beyt

Key ſi' r-i ter engized hātir ki hazin bāşed
Yek nukte ez in defter goftim u hemin bāşed

Maḥşul-ı Beyt:

Hātir ki hazin ola kaçan ter-i ſi' ir söylemege kadir olur. Hāl böyle iken bu defter-i ſi' irden bir nukte söyledük ancağ olur ya' nī maḥbül söyledük.

Beyt

Ez la' l-i tu ger yābem enguſterī-i zinhār
Şad mulk-i Suleymānem der zir-i nigin bāşed

Maḥşul-ı Beyt:

Eger senün leb-i la' lünden emān yüzigini bulursam yüz mülk-i Süleymān benüm niginüm altında olur ya' nī 'ālem benüm hükmüm altında olur dehān-ıcānānı ſu' arā engüſirine teſbīh eylemişlerdür.

Beyt

Ġamnāk ne-bāyed büd ez ta' n-i ḥasüd ey dil
Şāyed ki çu vā binī ḥayr-i tu derin bāşed

Maḥşul-ı Beyt:

İy gönül, ḥasüd ta' nından ğamlı olub bī-ḥuzūr olmamağ gerek zirā cāyizdur çünki anı müſāhede eylesin senün ḥayruñ bunda ola.

Beyt

Herkü ne-koned fehmī zin [157a] kilik-i ḥiyāl-engiz
Naḥşeş ne herām er ḥod ſüretger-i Çin bāşed

Maḥşul-ı Beyt:

Her ol kimse ki benüm ḥayāl-engiz çalemimden ma' nā fehm eylemeye ya' nī bu benüm bu taḥayyül ve muſannā' ſi' irimden murādı anlamaya anuñ naḥşını hiçe almam eger Çin naḥḳāşı ise de.

Beyt

Cām-i mey u hūn-i dil her yek be kesī dādend
Der dāyire-i kısmet ovzā' çunīn bāşed

Maḥşūl-ı Beyt:

Cām-ı mey ve hūn-ı dili her birini bir kimseye virdiler kısmet-i ezeli dāyiresinde evzā' ve aḥvāl buncılayın olur.

Beyt

Der kār-i gulāb u gul ḥukm-i ezeli in būd
Kān şāhid-i bāzārī vīn perde-nişin bāşed

Maḥşūl-ı Beyt:

Gulāb ve gül kārında ya'nī anlarıñ ḥaḳḳında ezeli ve emr-i taḳdīr bu idi ki gül bāzāra mensūb maḥbūb ola ve gulāb perde-nişin ola.

Beyt

Ān nīst ki Ḥāfız rā rindī be şud ez ḥāṭır
Kān sābıḳa-i pişin tā rüz-i pesin bāşed

Maḥşūl-ı Beyt:

Ol degüldür ki Ḥāfız'ıñ ḥāṭırından rindlik ve aşḳ ve muḥabbet gide zīrā bu ḥukm-i ezeli ve meşiyet-i ilāhī tā ölince sürer.

22. Ğazel-i Diğer-113

[Mef 'ū lü / Me fā 'ī lü / Mef fā 'ī lü / Fe 'ū lün]

Beyt

Ān yār [kezū] ḥāne-i mā cāy-i perī būd
Ser tā ḳademeş çun perī ez 'ayb berī būd

Maḥşūl-ı Beyt:

Ol yār ki perī gibi güzel idi, başdan ayağa dek perī gibi 'aybdan berī idi.

Beyt

Manzûr-i hîredmend-i men ân mâh ki û rā
Bā husn-i edeb şîve-i şâhib-nazarî bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Benüm ‘âkıll ve dānā manzûr-ı maḥbûbum ol mâh ki anũñ ḥüsni edeble şâhib-nazarlık şîvesi ve şan‘atı var idi.

Beyt

Dil goft furûkeş kunem ĩn şehir be bûyeş
Bî-çāre ne-dānist ki yāreş seferî bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Göñül didi ki mezkûr yārũñ ümîdiyle bu şehirde karar idüb muķim olalum ammā bî-çāre göñül bilmedi ki yāri seferî olub ikāmet eylemediğini.

Beyt

Ez çeng-i meneş aḥter-i bed-mihr be der kerd
Ārî çi konem fitne-i dovr-i kamerî bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Mezkûr yāri benüm pençemden çıkardı. Belî nice ideyin devr-i kamer fitnessidür.

Beyt

Tenhā ne zi rāz-i dil-i mā perde ber uftād
Tā bûd felek şîve-i ũ perde-derî bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Yalnız benüm göñlümüñ esrārı fāş olub rüsvāy olmadı belki felek maḥlûķ olaldanberi pîşesi ve şîvesi perdederlikdür. Ya‘nî vefāt eyleyen cānāna muḥabbetüm maḥfî idi ve mevt ve fevt ile işāre eyledi.

Beyt

Ḥoş bûd leb-i āb u gul u sebze velîkin
Efsûs ki ân genc-i revān reh-gozerî bûd

Maḥşül-1 Beyt:

Şu kenârı ve gül ve sebze hoş idi ammâ ḥayf ki ol rāyic geçkinci idi. Ya‘nî karar eylemeyüb geçdi gitdi.

Beyt

Ovķāt-i hoş ān būd ki bā dūst be ser şud
Bākî heme bî-ḥāşilî vu bî-ḥaberî būd

Maḥşül-1 Beyt:

Güzel evķāt ol idi ki dostla geçüb gitdi bākîsi cemî‘an ḥāşılsızlık ve habersizlik idi. Ya‘nî [157b] ğaflet idi.

Beyt

Ḥod rā be-kuşed bulbul ezîn reşk ki gul rā
Bā bād-i şabā vaķt-i seḥer cilvegerî būd

Maḥşül-1 Beyt:

Bülbül kendini katl ider bu reşkden ki gülün seḥer vaķtinde bād-ı şabā ile cilvegerligi var idi.

Beyt

‘Ozrî benih ey dil ki tu dervîşî vu ū rā
Der memleket-i ḥusn ser-i tâcverî būd

Maḥşül-1 Beyt:

Ma‘zūr tut iy gönül, cānānuñ seni koyub gitdigüni zîrā sen dervîşisin anuñ güzellik memleketinde tâca lâyıķ ve münāsib baş var idi anuñ senüñle hiç münāsebeti yoĝidi.

Beyt

Her genc-i se‘ādet ki Ḥodādād be Ḥāfız
Ez yumn-i du‘ā-yi şeb u vird-i seḥerî būd

Maḥşül-1 Beyt:

Her sa‘ādet gencini ki Ḥudā Ḥāfız’a virdi gice du‘ası ve seḥer verdinüñ bereketindendir.

23. Ğazel-i Diger-114

[Mef ' ũ lü / Fā ' i lā tü / Me fā ' i lü / Fā ' i lün]

Beyt

Baĥt ez dehān-i dŭst niřānem nemīdihed
Dovlet ĥaber zi rāz-i nihānem nemīdihed

Maĥřŭl-1 Beyt:

Dehān-ı dostdan baña niřān virmez zīrā kemāl-i ĥurdeliginden nā-peydādur. İmdi baĥtdan ũmīdimŭz ol idi ki dehān-ı yārī bize beyān eyleyeydi ammā eylemez. Devlet daĥi baña rāz-ı nihāndan ĥaber virmez, ya' nī dehān-ı dost ki rāz-ı nihāndur andan baña ĥaber virmez zīrā dehān-ı yār ma' dŭmdur, andan ne vecihle ĥaber [ve] niřān virsŭn.

Beyt

Mordem der iřtiyāk [u] derīn perde rāh nīst
Yā hest u perdedār niřānem nemīdihed

Maĥřŭl-1 Beyt:

İřtiyākdan öldŭm ĥālbuki perde-i viřāle yol yoĥdur. Ya' nī imkān yoĥdur veyāĥŭd imkān var ammā perdedār imkāna niřān ve ' alāmet virmez ya' nī viřāle tarīĥ ve sebep budur dimez.

Beyt

Ez behr-i bŭse ' izi lebeş cān hemīdihem
İnem nemīsītāned u ānem nemīdihed

Maĥřŭl-1 Beyt:

Lebinden bŭse iĥŭn cān virirŭm ammā cān alub bŭse virmez ya' nī ne cān alur ne bŭse virŭr.

Beyt

Zulfeş keşid bād-i řabā ĥerĥ-i siflebīn
Kancā mecāl-i bād-i vezānem nemīdihed

Maĥřŭl-1 Beyt:

Cānānuñ zŭlfini bād-ı řabā ĥekdi ya' nī zŭlfine el urub periřān eyledi, alĥaĥ felegi gŭr ki baña esegen yel mecālını virmez.

Beyt

Çendân ki ber kinâr çu pergâr mî-revem
Dovrân çu noqte reh be miyânem nemîdihed

Maḥşûl-ı Beyt:

Ol kadar ki pergâr gibi kenârda gezer ve yilerüm bâşed ki ‘ayne’l-fi’l-i murâda vâşıl olam ammâ devrân ve zamân baña noqta-i pergâr gibi miyân-ı murâda yol virmez.

Beyt

Şekker be şabr dest dihed ‘âkıbet velî
bed’ahdî-i zemâne zemânem nemîdihed

Maḥşûl-ı Beyt:

Şekker ‘âkıbet şabr ile el virür ammâ zamâne bed’ahdligi baña zamân virmez.

Beyt

Goftem revem be ḥ’âb u be-bînem cemâl-i dūst
Ḥâfız zi âh u nâle emânem nemîdihed

Maḥşûl-ı Beyt:

Çaşd eyledüm ki uykuya varam ve dostuñ cemâlini görem ammâ Ḥâfız baña âh u nâleden emân virmez.

24. Ğazel-i Dîġer-115

[Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lûn]

Beyt

Şeherem devlet-i bîdâr be bâlîn âmed
Goft ber-ḥîz ki ân ḥusrev-i şîrîn âmed

Maḥşûl-ı Beyt:

Şeher vaqıtinde [158a] devlet-i bîdâr yaşdıguma geldi ve didi kalk ki ol tatlı pâdişâh geldi.

Beyt

Ğadehî derkeş u sarhoş be temâşâ be-ğurâm
Tâ be-binî ki nigâret be çi âyîn âmed

Mağşûl-1 Beyt:

Bir ğadeh iç ve sarhoş temâşâya şalın tâ göresin ki nigâruñ ne uslûb ve âyînle geldi.

Beyt

Mujdegâni bedih ey ğalveti-i nâfe-ğuşây
Ki zi şahrâ-yi Ğoten âhû-yi muşkin âmed

Mağşûl-1 Beyt:

Ma' lûm ola ki bu üç beytde mütekellim devlet-i bîdârdur ve muğâtab u ğâcedür. Pes ğâceyi ğalveti-i nâfe-ğuşâyâ teşbih buyurur. Muştuluk vir iy nâfe-ğuşâ ğalveti ki şahrâ-yı Ğoten'den âhû-yı müşkin geldi. Ğalveti buyurdıĝıanuñçündür ki ğâce dervîşân-ı ğalvetidendür ve nâfe-ğuşâyılıĝı andan misk gibi mağbûl u mu' azzez ebyât ve eş'âr şadır oldıĝıçün.

Beyt

Ğirye âbi be ruğ-i sühtegân bâz âverd
Nâle feryâdres-i 'âşık-i miskîn âmed

Mağşûl-1 Beyt:

Ağlamak 'aşğ âteşine yanmışlaruñ yüzine şu getürdi ya'nî ĝirye ve bükâ anda yüz şuyı virdi. Nâlede 'âşık-ı miskîne mededci geldi.

Beyt

Sâkiyâ mey bedih u ĝam meğor ez duşmen u düst
Ki be kâm-i dil-i mâ ân be-şud u in âmed

Mağşûl-1 Beyt:

İy sâki, bâde vir duşmen ve dostdan ĝam yeme zirâ bizüm murâdımuızca duşmen gitdi ve dost geldi.

Beyt

Morğ-i dil bâz hevâdâr-i kemân-ebraüst
Ey kebüter nigerân bâş ki şâhîn âmed

Maḥşül-1 Beyt:

Göñül murğı gene bir kemān-ebrūnuñ muḥibbi ve hevādārıdır. İy göñül, kebūteri nāzır ol ğāfil olma ki şāhın geldi.

Ba' zı nüshada mışrā' -ı evvel böyle vāқи' dur:

Der-hevā çend mua' llağ zenī vu cilve konī

Beyt

**Resm-i bed' ahdī-i eyyām çu did ebr-i behār
Giryeeş ber semen u sunbul u nesrīn āmed**

Maḥşül-1 Beyt:

Ebr-i bahār çunki eyyāmuñ bed' ahdliğini ve yaramazlığını gördi ve müşāhade eyledi semen ve sünbül ve nesrīn üzerine giryesi geldi.

Beyt

**Çun şabā gofte-i Hāfız be-şenīd ez bulbul
'Anber-efşān be temāşā-yi reyāhīn āmed**

Maḥşül-1 Beyt:

Çunki şabā bülbülden Hāfız' uñ kelimāt-ı tayyibesin işitdi 'anber-efşān reyāhīn temāşāsına geldi. Zīrā kelimāt-ı Hāfız hoş-büydur misk ü 'anber gibi.

25. Ğazel-i Diger-116

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

Beyt

**Der nemāzem ḥam-i ebrū-yi tu bā yād ādem
Ḥāletī reft ki mihrāb be feryād āmed**

Maḥşül-1 Beyt:

Namāzda senüñ ḥam-i ebrüñ yāduma geldi bir ḥālet vāқи' oldı ki mihrāb feryāda geldi.

Beyt

Ez men eknün ʔama‘-i şabr u dil u hūş medār
Kān tecemmul ki tu didī heme ber bād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

Benden şimdi şabr u dil ve hūş ʔama‘ in ʔutma zīrā ol tacemmul ve esbāb-ı cemāl ki sen gördüñ hep yile gitdi.

Beyt

Bāde şāfi şud u morġān-i çemen mest şodend
Mevsim-i ‘āşıkī vu kār be bunyād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

Bāde şāfi oldı ve mürġān-ı çemen mest oldılar ya‘ nī faşl-ı bahārdur her şey’ cūş u ħurūşa geldiler. [158b]Pes ‘āşıklık mevsimidür ‘aşk ‘uşşāķda zuhūra geldi.

Beyt

Būy-i bih-būd zi ovzā‘-i cihān mī-şinevem
Şādī āverd gul u bād-i şabā şād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

Cihānuñ aḥvāl ve evzā‘ından eylik қоқusun işidirin. Gül şādlik ve sürür getürdi bād-ı şabā hoş geldi daḥi şād geldi.

Beyt

Ey ‘arūs-i huner ez baḥt şikāyet menumāy
Ḥacle-i ḥusn biyārāy ki dāmād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

İy hūner, ‘arūsı ṫālī‘üñden şikāyet gösterme ḥusn kücābesini zīnet eyle ki dāmād geldi.

Eger kıymetī govherī ġam medār
Ki zāyi‘ ne gerdānedet rūzgār

Beyt

Dil-firībān-i nebātī heme zīver bestend
Dilber-i māst ki bā ḥusn-i Ḥodādād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

Nebāta mensüb dil-firībleri cemī'an zīnet bağladılar. Hemān bizüm dilberimizdür ki ḥüsn-i zātīyle geldi.

Beyt

Zir-i bārend dirāhtān ki te' alluḡ dārend
Ey ḥoşā serv ki ez bār-i ḡam āzād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

Aḡaçlar ḥāşıl yüki altındadır zirā ol ḥāşıla ta' līḡleri var ammā ne ḥoşdur serv ki bār-ı ḡamdan sālīm ve āzād[e] geldi.

Beyt

Muṭrib ez gofte-i Ḥāfız ḡazeli naḡz be-ḡān
Tā begüyem ki zi ' ahd-i ṡarabem yād āmed

Maḥşül-1 Beyt:

İy muṭrib, Ḥāfız kelimātında bir eyü ḡazel oḡı veyā mest olduḡda bir ḡazel oḡı tā söyleyem ki sürür ve Őenlik yāduma geldi.

26. Ḡazel-i Dīḡer-117

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Mu' āşirān girih ez zulf-i yār bāz konīd
Şebī ḥoşest bedīn ḡışşeeş dirāz konīd

Maḥşül-1 Beyt:

İy yārān, mu' āşirān yārūñ zülfinden girihi çözüñ zirā zülf bir güzel gicedür bu ḡışşa ile anı dirāz eyleñ.

Beyt

Ḥuzūr-i meclis-i unsest u dūstān cem' end
"Ve ān yekād" be-ḡānīd u der firāz konīd

Maḥşül-1 Beyt:

Meclis-i üns ḥuzûridur ve dostlar mecmû'dur. Pes böyle olunca “ve ân yekâd” âyetini oḡuñ ki bu meclis şerîfe ya'nî zevâl irişmeye.

Beyt

Miyân-i 'âşık u ma'şûk fark bisyâr est
Çu yâr nâz numâyed şumâ niyâz konîd

Maḥşül-1 Beyt:

'Âşık ve ma'şûk beyninde fark çokdur. İmdi çünki yâr nâz göstere, siz ki 'âşıklarsız niyâz gösterüñ.

Beyt

Rebâb u çeng be bâng-i bolend mî-güyend
Ki gûş-i hûş be peygâm-i ehl-i râz konîd

Maḥşül-1 Beyt:

Rübâb ve çeng bülend âvâzla söylerler ki 'aḡıl ḡulaḡını ehl-i râz ḡaberine eyleñ.

Beyt

Her ânkesî ki derîn ḡâne nîst zinde be 'aşḡ
Berû ne-morde be fetvâ-yi men nemâz konîd

Maḥşül-1 Beyt:

Her ol kimse ki bu ḡâne-i dünyâda 'aşḡ ile diri oldu benüm fetvâmla ol kimsenüñ üzerinde ölmemiş namâz ḡılıñ.

Beyt

Noḡost mev'ize-i pîr-i meclis in ḡarfest
Ki ez muşâḡib-i nâ-cins iḡtirâz konîd

Maḥşül-1 Beyt:

Pîr-i meclisüñ evvel naşîḡati budur kim nâcins muşâḡibden iḡtirâz eyleñ.

Beyt

Be cān-i dūst ki ğam perde ber şumā nedered
Ger i' timād ber elţāf-i kārşāz konīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Dostuñ cānı içün ki ğam sizüñ üzeriñize perde yırtmaz eger Ḥudā-yı kārşāzuñ elţāfına i' timād iderseñüz.

Beyt

Veger [159a] taleb koned in' āmī ez şumā Ḥāfız
Ḥevālees be leb-i yār-i dil-nevāz konīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Eger Ḥāfız sizden in' ām taleb iderse anı yār-ı dil-nevāzuñ lebine ḥavāle eyleñ.

27. Ğazel-i Dīger-118

[Mef ' ū lü / Me fā ' ī lü / Me fā ' ī lü / Fe ' ū lün]

Beyt

Pīrāne-serem ' aşk-i cevānī be ser uftād
Vān rāz ki der dil be-nihuftem be der uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Pīrlık vaqtinde bir civānuñ ' aşkı başuma düşdi ve ol rāz ki gönülümde gizlerdüm taşra düşdi.

Beyt

Ez rāh-i nazār morġ-i dilem geşt hevāġir
Ey dīde niġeh kun ki be dām-i ki der uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Rāh-ı nazardan mürġ-ı dilim hevāġir oldı. İy dīde, nazār eyle kimüñ dāmına düşdi.

Beyt

Derdā ki ez ān āhū-yi muşkīn-i siyeh-çeşm
Çun nāfe besī hūn-i dilim der ciger uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḥayfā ki ol k̄ara gözli āhū-yı müşkīn için nāfe gibi yüregüm kanı cigerime düşdi.

Beyt

Ez reh-gozer-i ḥāk-i ser-i kūy-i şumā būd
Her nāfe ki der dest-i nesīm-i seher uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Sizüñ ser-i kūyuñuz toprağınun uğrağından ve geçidindendur her nāfe ki nesīm elindedür.

Beyt

Mujgān-i tu tā tığ-i cihāngīr ber āverd
Bes küşte-i dil-zinde ki ber yekdigər uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Senün müjgānuñ cihān tıtcı kılıcı kaldıralı çok küşte-i dil-zinde olan maqtül ki birbiri üzerine düşdi.

Beyt

İn bāde ki perved ki ḥummār-ı ḥarābāt
Ez būy-i behiştīş çonın be ḥaber uftād

Maḥşūl-ı Beyt:

Bu bāde-i ‘aşkı kim terbiye eyledi ki meyḥāne bāde-furūşı anuñ behište mensüb k̄okusından böyle bi-ḥaber düşdi.

Beyt

Ger cān be-dehed seng-i siyeh la‘l ne-gerded
Bā t̄inet-i aşı çı koned bed-guher uftād

Maḥşül-1 Beyt:

Tecrübe eyledük bu dünyâda her kimse ki bâde-i ‘aşk-ı nüş eyleyen ‘uşşâkla ‘adâvet eyledi ol kimse yıkıldı.

Beyt

Hem derd-i dilî ‘âkıbetes râh be-gïred
Zin âteş-i dilsüz ki der huşk u ter uftâd

Maḥşül-1 Beyt:

‘Uşşâkla ‘adâvet üzere olan sürçüb düşdiginden ğayrı hem ‘âkıbet anuñ bir yürek ağrısı yorgın tutar bu dilsüz âteşden ki huşk ve ter düşdi.

Beyt

Feryâd ki bâ-zîrekî ân morġ-ı soĥen-senc
Pendâr zedeş râh u be-dâm-ı ĥaţır uftâd

Maḥşül-1 Beyt:

Ĥayfâ ki bu kadar zekâ ve zîreklikle benüm mürġ-ı sūĥan-senc gibi göñlümüñ pindâr yolını urdı ve dâm-ı ĥaţara düşdi.

Beyt

Ĥâfız ki ser-i zulf-i butân dest-keşes bûd
Bes ʈurfe ĥarîfist keş eknûn be ser uftâd

Maḥşül-1 Beyt:

Ĥâfız ki maĥbûblaruñ zülfi ucı anuñ yedekçisidür, ziyâde ‘aceb ĥarîfdür ki şimdi depesi üzerine düşdi.

28. Ġazel-i Dîġer-119

[Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lûn]

Beyt

Ger men ez bâġ-i tu yek mîve be-çinem çi şeved
Piş-i pâyî be çerâġ-i tu be-bînem çi şeved

Maḥşül-1 Beyt:

Eger ben senüñ bāğ-ı cemālünden bir buse alsam ne olur. Senüñ çerāğüñ sebebiyle ayak önini ya' nî kendu ayağum önini görsem ne olur.

[159b]

Beyt

Yā Rab ender kenef-i sāye-i ān serv-i bolend
Ger men-i sūhte yekdem be-nişinem çi şeved

Maḥşül-1 Beyt:

‘Acabā ol serv-i bülendüñ sāyesi şığınacağında eger ben sūhte-dil bir sā‘at otursam ne olur.

Beyt

Āhir ey ḥātem-i Cemşid-i humāyün-āşār
Ger futed ‘aks-i tu ber la‘l-i niginem çi şeved

Maḥşül-1 Beyt:

İy mübārek-āşār ḥātem-i Cemşid, eger senüñ ‘aksüñ bizüm la‘l-i niginimize düşerse ne olur.

Beyt

‘Aqlım ez ḥāne be-der reft u eger mey inest
Didem ez pîş ki der ḥāne-i dīnem çi şeved

Maḥşül-1 Beyt:

‘Aqlım ḥāne-i ten ve serden taşra gitdi eger şarāb bu ise ileriden gördüm ki ḥāne-i dīnümde ne olırdur.

Beyt

Zāhid-i şehri çu mihr-i melik u şihne guzid
Men eger mihr-i nigāri be-guzinem çi şeved

Maḥşül-1 Beyt:

Şehrüñ zāhid çünki melik ve şahne muḥabbetini ihtiyār eyledi. Eger ben bir nigāruñ mihr ü muḥabbetini ihtiyār idersem ne lāzım gelür.

Beyt

Şarf şud ‘omr-i girānmāye be ma‘şūka vu mey
Tā ez-ānem çi be piş āyed u zīnem çi şevd

Maḥşūl-ı Beyt:

Benüm ağır bahālī ‘ömrüm ma‘şūka ve meye ya‘nī maḥbūb ve mey
hevāsında geçdi. ‘Acabā dilberden öñü[me] ne geliserdür ve bādeden baña ne
olısardur.

Beyt

Ḥāce dānist ki men ‘āşīkem u hīç negoft
Ḥāfız er nīz be-dāned ki çonīnem çi şevd

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḥāce bildi ki ben ‘āşīkum ve hīç nesne dimedi. Ḥāfız da bilürse böyleyüm ne
olur ya‘nī vezīr bilüb dimeyince Ḥāfız bilürse ne pervā.

29. Ğazel-i Diğer-120

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fe ‘i lün]

Beyt

Dilā be-süz ki süz-i tu kārḥā be-koned
Niyāz-i nīmşebī def -i şad belā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

İy gönül, yan ki senün yanmañ işler eyler dün yarısı niyāzı da yüz belāyı def
ider.

Beyt

‘İtāb-i yār-i perī-çihre ‘āşīkāne be-keş
Ki yek kirişme telāfi-i şad cefā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Yār-i perī-çehrenün ‘itābını ‘āşīkāne çek iy gönül, zīrā bir nāz yüz cefāyı
tedārik ider ya‘nī saña yār bir girişme eylerse yüz cefāsını öder.

Beyt

Zi mulk tā melekūteş hicāb ber dārend
Her ānki hiğmet-i cām-i cihānnumā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

‘ Ālem-i mülkden melekūta dek hicābını kaldırırılar her ol kimsenüñ ki ḳalb-i
‘ āşıḳa hiğmet eyler.

Beyt

Ṭabīb-i ‘ aşḳ Mesīḫā-demest u muşfiḳ līk
Çu derd der tu ne-bīned kirā devā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

‘ Aşḳ ṭabīb-i ‘ ĩsā nefesli ve müşfiḳdur ammā çünki sende derd görmez kime
‘ ilāc eyler.

Beyt

Tu bā Ḥodā-yi ḥod endāz kār [u] dil ḥoş dār
Ki raḥm eger ne-koned mudde‘ i Ḥodā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Sen kendi işüñi Allāh’a ışmarla eger müdde‘ i saña raḥm eylemezse Ḥudā
eyler.

Beyt

Be-sūḫt Ḥāfız u büy i zi zulf-i yār ne-bord
Meger delālet-i ĩn dovleteş şabā be-koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḥāfız yandı ḥālbuki yārüñ zülfinden bir ḳoḳu iletmedi meger bu devleti aña
şabā delālet eyleye.

30. Ğazel-i Diger-121

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Şabā be tehniyet-i pīr-i mey-furūş āmed
Ki movsim-i ʔarab u 'iyş u nāz u nūş āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Şabā pīr-i mey-furūşuñ mübārek bādına geldi ki şādılık ve 'ayş u nāz u nūş zamānı geldi diyü.

Beyt

Hevā Mesīḥ- nefes geşt [160a] u bād nāfe-guşāy
Diraḥt sebz şud u morğ der ḥurūş āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Havā Mesīḥ- nefes oldı. Ḥāk de nāfe-guşāy oldı, ya' nī envā' -ı reyāḥin ve ezḥār izḥār eyledi. Ağaçlar da yeşillendi. Bülbül de ve sā'ir ʔuyūr ḥurūşa geldi.

Beyt

Tenūr-i lāle çunān ber-furūḥt bād-i behār
Ki gonçe ğarḳ-i 'araḳ geşt u gul be cūş āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Lāle tennūrını ancılayan kızdırdı, bād-ı bahār ki gonca 'araḳa ğarḳ oldı gül de cūşa gelüb kızardı ya' nī 'ālem gül ve gülistān oldı.

Beyt

Be gūş-i hūş niyūş ez men u be 'işret kūş
Ki in soḥen seḥer ez hātifem be gūş āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Benden 'aḳıl ḳulağıyla diñle ve 'işrete sa'y eyle, zīrā bu söz seḥer vaḳtinde hātifden ḳulağıma geldi.

Beyt

Zi morğ-i şubḥ ne-dānem ki sūsen-i āzād
Çi gūş kerd ki bā deh zebān ḥamūş āmed

Maḥşūl-ı Beyt:

Būlbūlden bilmezem sūsen-i āzād ne işitdi ki on dille ḥamūş geldi.

Beyt

Çi cāy-i şoḥbet-i nā-maḥrem'est meclis-i uns
Ser-i piyāle be-pūşān ki ḥırқа-pūş āmed

Maḥşūl-ı Beyt:

Nāmaḥremūñ ne şoḥbeti yeridür meclis-i üns. Pes imdi piyāle üstiniört ki mürāyî ḥırқаpūş geldi.

Beyt

Zi fikr-i tefriқа bāz āy tā şevî mecmū'
Be ḥukm-i ānki çu şud ehrimen surūş āmed

Maḥşūl-ı Beyt:

Perişān fikirden geç ve rücū' eyle ol sebebiyle ki çün dīv gitdi ferişte geldi.

Beyt

Be-güyemet soḥen-i ḥoş be-yār bāde-i nāb
Ki zāhid ez ber-i mā reft u mey-furūş āmed

Maḥşūl-ı Beyt:

Saña güzel söz söyleyeyin bāde-i nāb getür ki zāhid bizüm yanımızdan gitdi ve mey-furūş geldi.

Beyt

Zi ḥāneқāḥ be meyḥāne mī-reved Ḥāfız
Meger zi mestî-i zuhd u riyā be ḥūş āmed

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḥāneқāḥdan meyḥāneye gider Ḥāfız meger zühd ü riyā sarḥoşluğundan 'aқla geldi.

31. Ğazel-i Diger-122

[Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün]

Beyt

Ebr-i Āzārī ber āmed bād-i novrūzī vezīd
Vech-i mey mīh’āhem u muṭrib ki mī-gūyed resīd

Maḥşül-ı Beyt:

Martt mähınuñ buludı kalkdı ya‘nī peydā oldı ve nevrüz yeli esdi bāde ve muṭrib ḥarcını isterüm ancılayım muṭrib ki vech-i mey irüşdi diye.

Beyt

Şāhidān der cilve vu men şermsār-i kīse’em
Ey felek in şermsārī tā be key ḥ’āhem keşīd

Maḥşül-ı Beyt:

Maḥbūblar cilvede ben ise boş kīsedem utanғанım zīrā faqr ve iflāsla anlara taḥarrub mümkün degül. Pes iy felek, bu utanmağı niceye dek çekiserem.

Beyt

Ḳaḥṭ-i cūd’est āb-ı rüy-i ḥod nemībāyed furūḥt
Bāde vu gul ez behā-yi ḥırқа mībāyed ḥarīd

Maḥşül-ı Beyt:

Seḥā ve kerem kıtlığıdır. Pes imdi olur olmaz nā-dāna şı‘r söyleyüb kendi yüzüm şuyını şatmaḳ gerekmez. Pes imdi bāde ve güli ḥırқа bahāsında şatun almaḳ gerek.

Beyt

Ğālibā ḥ’āhed guşūd ez devletem kārī ki dūş
Men hemī-kerdem du‘ā vu şubḥ-i şādīḳ mī-demīd

Maḥşül-ı Beyt:

Ke’enne baña devlet cānībından bir iş açılırsardur. [160b] zīrā dün gice ben du‘ā iderdüm ve şubḥ-ı şādīḳ ṭulū‘ iderdi.

Beyt

Bā lebīvu şad hezārān ħande āmed gul be bāğ
Ez kerīmī gūyiyā der gūşe'ī būyī şenīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Bir dudağıyla ve yüzbiñ ħande ile gül bāğa geldi ke'enne bir gūşede bir kerīmden kerem koğusun işitdi.

Beyt

Dāmenī ger çāk şud der 'ālem-i rindī çī bāk
Cāme'ī der nīk-nāmī nīz mī-bāyed derīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Rindlik 'āleminde bir etek çāk oldıysa ğam degül ya'nī bir zamān 'ömür rindlikde geçüb bir iki kaftān parelendiyse ad eyüliginde de ya'nī 'āşıklıkda da bir zamān 'ömür geçürüb bir kaftān pāralamağ gerek.

Beyt

Ān leţāfet kez leb-i la' l-i tu men goftem ki goft
V'ān teţāvul kez ser-i zulf-i tu men dīdem ki dīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Ol leţāfeti ki senüñ leb-i la' lünden ben söyledüm, kim söyledi? Ve ol zulmi ki senüñ ser-i zülfünden ben gördüm, kim gördi?

Beyt

Tīr-i 'āşıkkuş ne-dānem ber dil-i Ḥāfız ki zed
İn kadar dānem ki ez şī' r-i tereş ħūn mī-çekīd

Maḥşūl-ı Beyt:

Tīr-i 'āşikküşī Ḥāfız'ın yüregine kim urdı bilmem ammā bu kadar bilürem ki ter ü tāze şī' rinden çan tām[lar]dı. Ḥ'āce şī' rini kemāl-i leţāfetle vaşf eyledi.

Beyt

'Adl-i sultān ger ne-porsed ħāl-i mazlūmān-i 'aşk
Gūşe-gīrān rā ez āsāyiş tama' bāyed borīd

Maḥşül-1 Beyt:

Pādişahuñ ‘adli ‘aşk mazlûmlarınıñ ḥâlini şormazsa gûşe-gîr ‘âşıqlara lâzım ve vâcibdur âsâyiş ḥuzûrdan ṭama‘ ı kesmek.

32. Ğazel-i Dîġer-123

[Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lûn]

Beyt

Şûfi er bâde be endâze ḥored nûşeş bād
V’erne endîşe-i ĩn kâr ferâmûşeş bād

Maḥşül-1 Beyt:

Şûfi eger bâde-i ḥaddince içerse aña nûş olsun ve-illâ mest olursa bu işüñ fikri ferâmûş olsun.

Beyt

Vânki yek cur‘a mey ez dest tevâned dâden
Dest bâ şâhid-i maḥşûd der âġûşeş bād

Maḥşül-1 Beyt:

Ve ol kimse ki bir cür‘a mey virmege ḳâdirdur ol eli ki anuñla cür‘a-i mey ‘iṭâ eyler maḥşûd maḥbûbıyla ḳucşun.

Beyt

Pîr-i mâ goft ḥaṭâ ber ḳalem-i şun‘ nereft
Âferîn ber nazar-i pâk-i ḥaṭâ-pûşeş bād

Maḥşül-1 Beyt:

Bizüm perîmiz didi: Şun‘ ḳalemi üzre ḥaṭâ cārî olmadı zîrâ bunu kendi yanımdan eylemedim, belki Allâh emriyle eyledim.

Beyt

Şâh-i Turkân soḥen-i mudde‘ iyân mî-şineved
Şermî ez mazleme-i ḥûn-i Siyâvûşeş bād

Maḥşül-1 Beyt:

H̄āce bu telmîhi temşil tarîkiyle irād eylemiş, zîrâ Sultân manşür ki selâtin-i İlhanıyenuñ birisidür. Esednâm bir oğlını vüzerâ ve erkân-ı saltânat igvâsıyla bî-günâh katl eyledi ki H̄āce'nün ziyâde ehibbâsından idi. Pes, bunda şâh-ı Türkândan murâd Şâh Manşür'dur ki nesl-i Hülâgu'dandur ve Siyâvuş'dan, murâd katl eylediği Esednâm oğludur. Pes, imdi ma' nâ; Sultân Manşür 'adü ve ḥasüdlar sözini diñleyüb kabül eyler, aña şerm olsun Esed kanından ki bî-günâh dökdi.

Beyt

**Çeşmem ez âyine-dârân-i ḥaṭ u ḥâleş geşt
Lebem ez büse-rubâyân-i ber u düşeş bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Gözüm cânuñ ḥaṭ u ḥâli [161a] âyine-dârlarından oldı. Lebimde sînesi ve gerdeni büse-rübâlarından olsun.

Beyt

**Gerçi ez kibr soḥen bâ men-i dervîş ne-goft
Cân fedâ-yi şekerin piste-i ḥâmüşeş bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Egerçi cânân kibrinden ben dervîşe hiç söylemedi, cân anuñ şekeri peste-i ḥâmüşına fedâ olsun.

Beyt

**Nergis-i mest-i nevâziş-kun-i merdum-dâreş
Ḥün-i 'âşık be ḳadeḥ ger be-ḥored nüşeş bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Ol cânānuñ nevâziş idici merdüm-dâr çeşm-i mesti 'âşık ḳanını ḳadeḥle içerse aña nüş olsun.

Beyt

**Be gulâmi-yi tu meşhür-i cihân şud Ḥâfiz
Ḥalka-i bendegî-yi zulf-i tu der güşeş bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Hâfız senüñ kuluñ olmak sebebiyle meşhür-ı cihân oldu. Pes, imdi senüñ zülfüne kul olmak halkası kulağında olsun.

33. Ğazel-i Diger-124

[Me fâ 'i lün / Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Be kūy-i meykede yārab seher çı meşgale būd
Ki cūş-i şāhid u sākī yu şem' u meş' ale būd

Maḥşül-1 Beyt:

'Acabā seher meyḥānede ne ğavğa var idi ki cūş-i şāhid u sākī ve şem' u meş' ale var idi, ya' nī halk āvāzı ve bunlar var idi.

Beyt

Ḥadiş-i 'aşk ki ez ḥarf u şavt mustāğnīst
Be nāle-i def u ney der ḥurūş u ğulgule būd

Maḥşül-1 Beyt:

'Aşk sözi ki ḥarf ve şavtdan müstāğnīdür, def ve ney nālesiyle ḥurūş ve ğulgulede idi.

Beyt

Mebāḥişi ki der ān halka-i cunūn mī-reft
Verā-yi medrese vu kīl u kāl-i mes'ele būd

Maḥşül-1 Beyt:

Şol mebḥaşlar ki meclis-i meyḥānede vāқи' olurdı, medreseden kīl u kāl-i mes'eleden añarı idi.

Beyt

Dil ez kirişme-i sākī be şukr būd velī
Zi nā-musā'idi-i baḥtem endekī gile būd

Maḥşül-1 Beyt:

Göñül sākinüñ girişme ve nāzından şükürle idi, ya' nī şākir ve rāzī idi, ammā ṭālī' imüñ ' adem-i müsā' adesinde azacığ şikāyetim var idi.

Beyt

Ḳıyās kerdem ez ān çeşm-i şūḡ-i şa' bede bāz
Hezār sāḡir-i çun Sāmīriş der gele būd

Maḥşül-1 Beyt:

Ḳıyās eyledim, ḡālbuki ol ḡālebāz ve ḡoḡkabāz çeşmüñ Sāmīri gibi biñ sāḡir anuñ duzağında idi.

Beyt

Be-goftemeş be lebem buse'ı ḡevālet kun
Be ḡānde goft: Kiyet bā men in mu' āmele būd

Maḥşül-1 Beyt:

Cānāna didim, lebiñe beni bir buseye ḡavāle eyle ḡülmeyle didi, senüñ benümle kaçan bu mu' āmeleñ oldı.

Beyt

Zi aḡterem nazār-ı sa' d der rehest ki dūş
Miyān-i māḡ u ruḡ-i yār-i men muḡābele būd

Maḥşül-1 Beyt:

Aḡterden yolumda nazār-ı sa' d vardur, zīrā dün gice māḡla benüm yārimüñ ruḡı beyninde muḡābele var idi.

Beyt

Deḡān-i yār ki dermān-i derd-i ḡāfız dāşt
Fiḡān ki vaḡt-i muruvvet çı teng ḡovşele būd

Maḥşül-1 Beyt:

Yārüñ deḡānı ki ḡāfız derdine dermāna mālik idi, ḡayf ki mürüvvet ve iḡsān vaḡtinde ne ' aceb teng ḡavşala idi.

34. Ğazel-i Diger-125

[Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lā tün / Fā ‘i lün]

Beyt

Yek do cāmem der sehergeh ittifāk uftāde būd
V’ez leb-i sākī şerābem der mezāk uftāde būd

Maḥşül-ı Beyt:

Baňa seher vaqtinde ittifāk bir iki kadeh vāki‘ oldı, dağı sākī lebinden mezākıma şarāb [161b] düşmüş idi.

Beyt

Ez ser-i mestī diger bā şahid-i ‘ ahd-i şebāb
Ric‘ atı mī-ḥā‘stem liken talāk uftāde būd

Maḥşül-ı Beyt:

Mestlik cihetinden gene civānlık zamānı maḥbūbına ric‘ at eylemek diledüm, ammā talāk-ı bāyin veyā talāk-ı şelāşe vāki‘ olmuşdı.

Beyt

Naşş mī-bestem ki girem gūşe’i zān çeşm-i mest
Tākāt-ı şabr ez ḥam-i ebrüş tāk uftāde būd

Maḥşül-ı Beyt:

Taşavvur bađlardum ki ol çeşm-i mestüñ cevr ü cefāsından ötüri ki bir gūşe tutam, ammā şabrımuñ kuvveti ve vüs‘ati anuñ ḥam ebrūsından yektā ya‘ nī zebün düşmüş idi.

Beyt

Ey mu‘abbir mujde’ifermā ki düşem āfitāb
Der şeker-ḥā‘b-i şabūḥi hem vişāk uftāde būd

Maḥşül-ı Beyt:

İy mu‘abbir, düşümü ta‘bır için bir müjde buyur, edā ideyüm, zırā dün gice āfitāb şabāḥ vaqtinüñ tatlı uykusında hücredeşim ve evdeşigim vāki‘ olmuş idi.

Beyt

Der maḳāmāt-i ṭarīḳat her kocā kerdīm seyr
‘Āfiyet rā bā naẓar-bāzī firāḳ uftāde būd

Maḥşül-1 Beyt:

Ṭarīḳat maḳāmātında her ne yerde ki seyr eyledikse ‘āfiyetle naẓar-bāzılığūñ iftirāḳı vāḳi‘ olmuşdı.

Beyt

Sāḳiyā cām-i demādem dih ki der seyr-i ṭarīḳ
Her ki ‘āşīḳveş neyāmed der nifāḳ uftāde būd

Maḥşül-1 Beyt:

İy sāḳī, baña cām-ı peyāpey vir, zīrā seyr-i sülük-i ṭarīḳ-i ‘aşḳda her kimse ki ‘āşīḳāne gelmedi nifāḳa düşmüşdür.

Beyt

Ḥāfız ān sā‘at ki ĩn nazm-i perīşān mī-nivişt
Ṭā’ir-i fikreş be dām-i iştīyāḳ uftāde būd

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfız ol sā‘at ki bu nazm-ı perīşānı yazardı, ṭā’ir-i fikri dām-ı iştīyāḳa düşmüşdi.

35. Ğazel-i Diğer-126

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

Beyt

Eger ān ṭā’ir-i ḳudsī zi derem bāz āyed
‘Omr-i bogzeşte be pīrāne-serem bāz āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Eger ol ṭā’ir-i ḳudsī gibi pāk cānān baña ḳapudan içeri gelürse geḳmiş ‘ömür pīrlik vaḳtinde ‘avdet idüb girü gelür.

Beyt

Dārem ummīd bedīn eşk-i çu bārān ki diger
Berķ-i devlet ki be-reft ez nazarem bāz āyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Ümmīd vardur ki bu bārān gibi eşk sebebiyle gene devlet şimşegi ki nazarımdan gitdi, girü gele.

Beyt

Ānki tāk-i ser-i men ḥāk-i kef-i pāyeş būd
Pādişāhī be-kunem ger be serem bāz āyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Ol ki benüm başımın tācı anuñ ayağı tabanınıñ toprağıdur, pādişāhlik iderüm ol tāk başıma gelürse.

Beyt

Ger nişār-i ḳadem-i yār-i girāmī ne-konem
Cevher-i cān be çı kār-i digerem bāz āyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Yār-ı ‘azizüñ ḳademine nişār eylemezsem cān cevheri daḫi benüm ne işüme gelür.

Beyt

Ḥāhem ender ‘aḳabeş reft u be yārān-i ‘aziz
Şaḫşem er bāz neyāyed ḫaberem bāz āyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Cānānuñ ardınca gitmek isterim ḫālbuki yārān-ı ‘azize eger şaḫşım girü gelmezse ḫaberim girü gelür.

Beyt

Māni‘ eş ḡulḡul-i çengest u şeker-ḫāb u şabūḫ
Verne ger bişneved āh-i seḫerem bāz āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Ol cānāna māni^ç olan çeng āvāzıdur ve şabāḥ vaktinuñ tatlı uyqusıdur, yoksa benüm āh-1 seherim işitse elbette gelürdi.

Beyt

[162a] Kūs-i nov-dovletī ez bām-i se^ç ādet be-zenem
Ger be-bīnem ki meh-i nov-seferem bāz āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Yeñi devletlilik kūsını sa^ç ādet ıamından çalarım eger görem ki benüm yeñi sefere gitmiş māhım girü seferden gele.

Beyt

Ārzümend-i ruḥ-i şāh-i çu māhem Ḥāfız
Himmetī tā be-selāmet zi derem bāz āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Māh gibi şāhuñ ruḥı ārzümendiyim. İy Ḥāfız, himmet eyle tā kim selāmetle kapumdan içerü gele.

36. Ğazel-i Diğer-127

[Me fā^ç i lün / Fe^ç i lā tün / Me fā^ç i lün / Fe^ç i lün]

Beyt

Sitāre^ç i be-dirāḥşīd u māh-i meclis şud
Dil-i remīde-i mā rā refiḳ u mūnis şud

Maḥşül-1 Beyt:

Bir sitāre yaldıradı ve māh-ı meclis oldı. Bizüm maḥbūblardan ürkmüş göñlümüze mūnis ve refiḳ oldı.

Beyt

Nigār-i men ki be mekteb ne-reft u ḥaṭ nenviş
Be ğamze mes^ç ele-āmūz-i şad muderris şud

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm nigārim ki mektebe varmadı ve ḥaṭ yazmadı, ğanze ile yüz müderrise mes'ele öğredici oldu.

Beyt

**Ṭarab-serāy-i muḥabbet kunūn şevēd ma' mūr
Ki ṭāḳ-i ebrū-yi yār-i meneş muhendis şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Muḥabbet ṭarab-ḥānesi şimdi ma' mūr olur ki benüm yārimūñ ṭāḳ-i ebrūsı aña mühendis ve mi' mār oldu.

Beyt

**Kirişme-i tu şerābī be 'āşıḳān peymūd
Ki 'ilm bī-ḥaber uftād u 'aḳl bī-ḥis şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Senūñ nāz ve şiveñ 'āşıḳlara bir şarāb içürdi ki 'āşıḳlaruñ 'ilmi cehl oldu ve 'aḳılları [i]ḥsāsdan ḳaldı.

Beyt

**Leb ez tereşşuḡ-i mey pāk kun zi behr-i Ḥodā
Ki ḥāṭirem be hezārān guneh mevesvis şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Lebüñi bāde tereşşuḡından pāk eyle Allāh için, zīrā ḥāṭırım biñ günāhla müvesvese şaḫibi oldu.

Beyt

**Be şadr-i maştabaem mī-nişāned eknūn dūst
Gedā-yi şehr nigh kun ki mīr-i meclis şud**

Maḥşül-1 Beyt:

Şimdi beni maştaba şadrine naşb eyler dost, şehr gedāsına naḳar eyle ki mīr-i meclis oldu.

Beyt

Be bŷy-i ũ dil-i bġmār-i ‘āşıkān u ŷabā
Fidā-yi ‘ārġz-i nesrġn u eşm-i nergis ŷud

Maĥşŷl-ı Beyt:

Cānānuĥ oķusu sebebiyle ‘āşık-laruĥ bġmār gŷnli ŷabā gibi ‘ārġz-ı nesrġn ve eşm-i nergise fedā oldu.

Beyt

Zi rāh-i meykede yārān ‘inān be-gerdānġd
erā ki Ĥāfiz ez ġn rāh رفت u muflis ŷud

Maĥşŷl-ı Beyt:

İy yārān, meykede yolġndan i‘ rāz eyleĥ zġrā ki Ĥāfiz bu yoldan gitdi ve mŷflis oldu.

Beyt

Ĥiyāl-i āb-i Ĥızır best u cām-i Keyĥusrev
Be cur‘ a-nŷşġ-i Sultān Ebu’l-Fevāris ŷud

Maĥşŷl-ı Beyt:

Ĥāfiz, āb-ı Ĥızır ĥayālin ve Keyĥusrev u cāmı ĥayālin baĥladı ve Sultān Ebu’l-Fevāris cŷr‘ a-nŷşġına gitdi.

Beyt

u zer ‘azġz-i vucŷd’est ŷi‘r-i men ārġ
Ĥabŷl-i dovletiyān kġmiyā-yi ġn mis ŷud

Maĥşŷl-ı Beyt:

Benŷm ŷi‘irim zer gibi ‘azġz-i vŷcŷddur. Belġ devletlilerŷĥ ĥabŷli olmaķ bu baķıruĥkġmiyāsı oldu.

37. Ğazel-i Diğer-128

[Müs tef ‘i lün / Müs tef ‘i lün / Müs tef ‘i lün / Müs tef ‘i lün]

Beyt

Ān kīst kez rüy-i kerem bā men vefā-dārī koned
Ber cāy-i bedkārī çu men yek dem nikūkārī koned

Kārākīn ma‘ nāsınadur kişt u kār dirler.

Maḥşül-ı Beyt:

Ol kimdur ki cihetinden baña vefādārılığ eyleye, benüm gibi bir bedğara bir nefes ve bir sâ‘ at eylik eyleye.

Beyt

Evvel be bāng-i çeng u ney āred be dil peygām-i vey
Vān-geh [162b] be yek peymāne mey bā men vefādārī koned

Maḥşül-ı Beyt:

Evvel çeng u ney āvāziyla göñlüme cānān ḥaberin getüre, andan şoñra bir peymāne bāde ile baña vefādārılığ eyleye.

Beyt

Dilber ki cān fersūd ezū kām-i dilem negşūd ezū
Novmīd netvān būd ezū bāşed ki dildārī koned

Maḥşül-ı Beyt:

Dilber ki cān andan mużtarib oldı, göñlüm murādı andan açılmadı andan nā-ümīd olmamağ gerek ola ki dildārılığ eyleye.

Beyt

Goftem girih negşūde’em zān turre tā men būdeem
Goftā meneş fermūde’em tā bā tu turrārī koned

Maḥşül-ı Beyt:

Didüm ki turre-ı cānāndan ben ben olalı düğüm çözmedüm. Cānān didi ki ben aña buyurmışum tā saña turrārılığ ve cefākārılığ eyleye.

Beyt

Peşmîne-püş-i tondhū ez ‘ aşk neşnīdest bū
Ez mestiyeş remzī be-gū tā terk-i huşyārī koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Keskīn ve yavuz hūylı peşmîne-püş ‘ aşkdan kokuşuyı işidmemişdür mestlikden
aña bir remiz söyle anı āgāh eyle, tā kim ayaklıgı terk eyleye.

Beyt

Çun men gedā-yi bī-nişān muşkil buved yārī çunan
Sultān kocā ‘ eys-i nihān bā rind-i bāzārī koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Benüm gibi gedā-yi bī-nişānuñ ancılayın yārī olmağ müşkildür. Pādişāh gizli
zevk u şefāyī bāzāra mensūb rindle kanda ider.

Beyt

Zān turre-i porpīç u ḥam sehl’ est eger bīnem sitem
Ez bend u zencīreş çī ḡam herkes ki ‘ eyyārī koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Cānānuñ por pīç u ḥam turrasından cevr u sitem görsem sehldür, zīrā bend u
zincīrden ne ḡam ol kimseye ki ‘ ayyārılığ eyley.

Beyt

Şud leşker-i ḡam bī-‘ aded ez baht mī-ḥāhem meded
Tā Faḥr-i dīn ‘ Abdu’ş-şamed bāşed ki ḡam-ḥārī koned

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḡam leşkeri ḥadsiz ve ḥesābsız oldı. Tāli‘ den meded dilerüm Faḥr-ı dīn
‘ Abdu’ş-şamed ola kim ḡam yiyüb ḥālīme nazar idüb beni tedārik eyleye.

Beyt

Bā çeşm-i pornīreng-i ū Ḥāfız me-kun āheng-i ū
Kān turre-i şeb-reng-i ū bisyār mekārī koned

Maḥşül-1 Beyt:

Cānānuñ ḥilesi çok çeşmiyle iy Ḥāfız, aña kaşd eyleme zīrā anuñ ṭurra-i şeb-
rengi çok mekkārlik ve ḥilebāzlık eyler.

38. Ğazel-i Dīger-129

[Me fā 'i lūn / Fe 'i lā tūn / Me fā 'i lūn / Fe 'i lūn]

Beyt

Eger be bāde-i muşķin dilem keşed şāyed
Ki bŷy-ḥayr zi zuhd u riyā nemiāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Eger bu benüm gönŷlüm mŷmessek şarāba çekŷlŷb mā 'il olursa lāyıkdur. Zīrā
zŷhd ŷ riyādan bŷy-1 ḥayr gelmez.

Beyt

Cihāniyān heme ger men ' -i men konend ez ' aşķ
Men ān konem ki Ḥodāvendgār fermāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Cemī ' an cihān ḥalkı ' aşķdan men ' iderlerse memnŷ ' olmam, belki ben ol
nesneyi eylerim ki efendim baña buyurur.

Beyt

Ṭama ' zi feyz-i kerāmet meber ki ḥalk-i kerīm
Guneḥ be baḥşed u ber ' āşıkān be baḥşāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Cānānuñ eyliğive kerāmeti gelmeginden kesme iy ' āşık-1 şādık, zīrā zāt-1
kerīmŷñ ḥulkı günāhı bağışlar ve ' āşıklara merḥamet eyler.

Beyt

Muķīm-i ḥalka-i zikr ' est dil bedān ummīd
Ki ḥalka ' i zi ser-i zulf-i yār bugşāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Göñül ḥalka-i zikirde muḳim ve ṣābitdur ol ümid ile ki zülf-i yārdan bir ḥalka feth eyleye.

Beyt

Turā ki ḥusn-i Ḥodādāde est u ḥicle-i baḥt
Çi ḥācet'est ki meşşāte'et biyārāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ ki ḥusn-i Ḥodādāduñ ve ḥacle-i ṭālī'uñ var. Ne [163a] ḥācet ki seni meşşāte bezeye.

Beyt

Çemen hoş'est u hevā dilkeş est u mey biğiş
Kunün be-cuz dil-i hoş hîç der nemīāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Çemen hoşdur havā da dilkeşdür, mey de şāfidur şimdi göñül hoşluğundan gayri hiçbir nesne gerekmez.

Beyt

Cemilei'st 'arūs-i cihān veli huş dār
Ki in muḥaddere der 'aḳd-i kes nemīāyed

Maḥşül-1 Beyt:

Cihān 'arūsı bir cemiledür ammā uşlı ol ki bu cihān muḥadderesi kimsenüñ 'aḳd-i baña gelmez.

Beyt

Ne ḥāhed in çemen ez serv u lāle ḥālī mānd
Yekī hemī-reved u diğeri hemī-āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Bu dünyā çemeni serv u lāleden ḥālī ḳalmayırdur, birisi gider ve birisi yerine gelür.

Beyt

Zi dil-i gedāyī-i ahlāk-ı mā me-pors u be-bīn
Ki her çi hest der āyine rūy-i be nemāyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Gönlümüzüñ ya‘ nī gönlümüzden ahlākımızuñ faqrını ve yoksullığını şorma ve nazār eyle ki her ne vardur āyinede şūret gösterür.

Beyt

Be lābe goftemeş: Ey māhrūḡ çi bāşed eger
Be yek şeker zi tu dil-ḡaste’i biyāsāyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Cānāna laḡife ṡarīḡiyle didim iy ay yüzli ne olur eger bir būse sebebiyle senden bir dil-ḡasta rāḡat olursa.

Beyt

Be ḡande goft ki Ḥāfız Ḥodāyrā me-pesend
Ki būse-i tu ruḡ-i māḡ rā biyālāyed

Maḥşūl-ı Beyt:

Ben cānāndan būse ṡaleb idince ḡande ile didi ki iy Ḥāfız, Allāḡ için cā’iz görme ki senüñ būseñ māhuñ ruḡımı bulaşdıra. Ya‘ nī benüm būsem saña lāyīḡ zīrā ben şāḡım sen gedā.

39. Ğazel-i Dīġer-130

[Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lūn]

Beyt

Ez ser-i kūy-i tu her kū be-melāmet be-reved
Ne reved kāreş u āḡir be ḡacālet be-reved

Maḥşūl-ı Beyt:

Senüñ ser-i kūyuñdan her kimse ki melāmetle giderse ṡarīḡ-i ‘aşḡda işi ileri gelmez ve ‘āḡıbet şermend ve ḡacil gider.

Beyt

Sālik ez nūr-i hidāyet talebed rāh be-dūst
Ki be cāyī ne-resed ger be-ḡalālet be-reved

Maḡşūl-ı Beyt:

‘Āşık-ı sālīk dostā vāşıl olmaḡ ṡarīḡını nūr-ı hidāyetden ṡaleb eylesün zīrā ḡalālete giderse bir yerde irişmez.

Beyt

Girevī āḡir-i ‘omr ez mey u ma‘ şūḡa be-gīr
ḡayf evḡāt ki yekser be-beṡālet be-reved

Maḡşūl-ı Beyt:

Āḡir-i ‘ömründe mey ve ma‘ şūḡdan bir naşīb aḡz eyle, ḡayfdur ki evḡāt-i ‘ömür bir uğurdan zāyī‘ yere gide.

Beyt

Ey delīl-i dil-i gumgeşte ḡodārā mededī
Ki ḡarīb er ne bered reh be delālet be-reved

Maḡşūl-ı Beyt:

İy dil-i gümgeštenüñ delīli, Allāḡ için meded eyle ki ḡarīb eger yol iletmezse senüñ delāletüñle ilede.

Beyt

ḡukm-i mestūrī vu mestī heme ber ḡātime’est
Kes ne dānist ki āḡir be ḡi ḡālet be-reved

Maḡşūl-ı Beyt:

Mestūrluḡ ve mestlik ḡükmi āḡire ve ‘āḡıbetē maḡmūl ve mevḡūfdur.

Beyt

Kār vāni ki buved bedraḡaeş ḡıfz-ı ḡodā
Be-tecemmul be-nişīned be celālet be-reved

Maḥşül-ı Beyt:

Bir kârvân ki ulaguzı Allâh'ũñ hıfzı ola o kârvân tecemmülle onar ve azametle gocer.

Beyt

**Ḥâfız ez eşme-i ḥikmet be-kef âver âbî
Bũ ki ez levḥ-i dilet nakş-i cehâlet be-reved**

Maḥşül-ı Beyt:

İy Ḥâfız ḥikmet eşmesinden elũñe bir âb veyâ bir câm getür, ola ki levḥ-i dilũñden cehâlet nakşı ve şekli gider.

40. Ğazel-i Diger-131

[Me fâ 'ı lün / Me fâ 'ı lün / Me fâ 'ı lün / Me fâ 'ı lün]

Beyt

**Şabâ vaqt-i seḥer [163b] bũyî zi zulf-i yâr mî-âverd
Dil-i dîvâne-i merâ zi novder kâr mî-âverd**

Maḥşül-ı Beyt:

Şabâ yeli seḥer vaqtinde zulf-i yârdan bir bũy getürürdi, bizüm dil-i dîvânemizi yeñiden işe getürdi.

Beyt

**Men ân şâḥ-i şanevber râ zi bâğ-i dîde ber kendem
Ki her gul kez ğameş be-şkuft miḥnet bâr mî-âverd**

Maḥşül-ı Beyt:

Ben ol şâḥ-ı şanavberi bâğ-ı sîneden opardım zirâ her içek ki şâḥ-ı şanavberũñ ğamından açılır miḥnet ḥâşılın getirür .

Beyt

**Zi bîm-i ğâret-i 'aşkeş dil-i ḥũnîn rehâ kerdem
Velî mîriḥt ḥũn der reh bedân hencâr mî-âverd**

Maḥşül-1 Beyt:

Cānānuñ ‘aşkı yağması qorqusından qanlı yuregi şalıvirdüm ammā yolda qan dokerdi ve bunuñ sebebiyle dil-i hūnīnuñ izin sürerdi.

Beyt

**Furūğ-i māh mī-didem zi bām-i qaşr-i ū rüşen
Ki rüy-i ez şerm ān hūrşid der dīvār mī-āverd**

Maḥşül-1 Beyt:

Ol cānānuñ qaşrı bāmından māhuñ ziyāsını vāzıḥ-ı rüşen gördüm ki ol cānuñ şerminden yüzini dīvāre getirürdi.

Beyt

**Be qovl-i muṭrib u sāķi burūn refkem geh u bī-geh
Kez ān rāh-i girān qāşid haber duşvār mī-āverd**

Maḥşül-1 Beyt:

Muṭrib ve sāķi kavliyle vaqitli ve vaqitsiz taşra giderdüm zīrā ol ağır yoldan peyk güç gelürdi ve haberi güç getirürdi.

Beyt

**Serāser baḥşiş-i cānān ṭarīķ-i luṭf u iḥsān būd
Eger tesbīḥ mī-fermūd eger zunnār mī-āverd**

Maḥşül-1 Beyt:

Cānānuñ başdan başa baḥşışı lūṭuf ve iḥsān ṭarīķi idi eger tesbīḥ buyırdı ve eger zinnār getirürdi.

Beyt

**‘Afallāh çin-i ebrüyeş egerçi nā-tevānem kerd
Be ‘işve hem peyāmī ber ser-i bīmār mī-āverd**

Maḥşül-1 Beyt:

Allāh te‘ālā cānānuñ çin-i ebrüsını ‘afv eylesün ki egerçi beni zār ve nā-tevān eyledi ammā ‘işve ile ben bīmāruñ başı ucınaşlıḥat haberini de getürdi.

Beyt

Hoşā ān vaqt u ān sâ' at ki ez zulf-i girih-bendeş
Be der mî-berd dilkârî ki haşm ikrâr mî-âverd

Maḥşûl-1 Beyt:

Ne hoşdur ol vaqıt ve ol sâ' at ki anuñ düğümlü zülfinden gönül bir iş ihrâc iderdi ki haşm bu qadar inkârla dilime ikrâr getürürdi.

Beyt

Zi reşk-i târ-i zulf-i yâr berbâd hevâ mî-dâd
Sabâ her nâfe-i muşkîn ki ez Tâtâr mî-âverd

Maḥşûl-1 Beyt:

Yârûñ zülfinüñ teline reşk ve gayret eylemekden bâd-ı hevâya virürdi. Bâd-ı şabâ her nâfe-i muşkîni ki velâyet Tâtâr'dan getürdi.

Beyt

'Aceb mî-dâştem dişeb zi Hâfîz câm u peymâne
Velî bahşi ne-mî-kerdem ki şûfivâr mî-âverd

Maḥşûl-1 Beyt:

Dün gice Hâfîz'dan câm-ı peymâne 'aceb dutardım ammâ ma'zûr tutub bahş eylemezdüm ki şûfî gibi getürürdi.

41. Ğazel-i Diğer-132

[Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün]

Beyt

Her ânki hâtır-i mecmû' u yâr-i nâzenîn dâred
Se' âdet hemdem-i ü geşt u devlet hemnişîn dâred

Maḥşûl-1 Beyt:

Her ol kimsenüñ ki mecmû' hâtır ve nâzenîn yâri vardır, sa' âdet ol kimsenüñ hemdemi oldı ve hemnişîn devleti vardır.

[164a]

Beyt

Harīm-i ‘aşk rā dergeh besī bālāter ez ‘aқlest
Kesī ān āsitān bused ki cān der āstīn dāred

Maḥşul-ı Beyt:

‘Aşk harīminüñ dergāhı dergāh ‘aқıldan bālāter қадardur. İmdi dergāh-ı ‘aşk
āsitānını bir kimse būs ider ki cānı yeñinde ola.

Beyt

Dehān-i teng-i şirīneş meger muhr-i Süleymān’est
Ki naқş-i ḥātem-i la‘leş cihān zir-i nigīn dāred

Maḥşul-ı Beyt:

Cānānuñ teng-i şirīn dehānı ke’enne mühr-i Süleymān’dur ki ol dehānuñ
ḥātem-i la‘li naқşı cihān nigīni altında tutar.

Beyt

Leb-i la‘li u ḥaṭṭ-i muşķin çu ābeş hest u ineş hest
Be-nāzem dilber-i ḥod rā ki ḥusneş ān u in dāred

Maḥşul-ı Beyt:

Bizüm cānānımızuñ leb-i la‘li ve ḥaṭṭ-ı müşķini vardur, қurbān olayım kendi
cānānıma ki hem ānı var ve hem bu mezkūrları.

Beyt

Çu ber rüy-i zemīn bāşı tevānāyī ḡanīmet dān
Ki dovrān nā-tevānīhā besī zir-i zemīn dāred

Maḥşul-ı Beyt:

Çünkü yeryüzi üzere olasın қувvet ve қudreti ḡanīmet bil, zirā devrānuñ yer
altında қudretsizlikleri çokdur.

Beyt

Be ḥārī menger ey mun‘im za‘ifān u naḥifān rā
Ki şadr-i meclis-i ‘izzet faқir-i reh-nişin dāred

Maḥşül-ı Beyt:

İy ğanî za‘îflere ve nahîflere haķâretle nazār eyleme, zîrâ ‘izzet ve hürmet meclisinüñ şadı reh-nişîn faķîrler düter.

Beyt

Belâ-gerdân-i cân u ten du‘â-yi mustemendân’est
Ki bîned ḥayr ez ân ḥarmen ki neng ez ḥüşe çîn dâred

Maḥşül-ı Beyt:

Dermendlerüñ du‘âsı cân ve tenden belâyı döndüricidür. Kim ḥayır görür ol ḥarmandan ki ḥüşe-çinden ‘âr ider. Ya‘nî fuķarâdan ‘âr eyleyen aĝniyâ emvâl ve ni‘metlerinden ḥayır görmezler. Pes müstemendlerden istimdâd idüb ḥayır du‘âların almaķ gerek.

Beyt

Şabâ ez ‘aşķ-i men remzî be-gû bâ ḥusrev u ḥübân
Ki şad Cemşîd u Keyḥusrev gulâm-i kemterîn dâred

Maḥşül-ı Beyt:

İy şabâ, benüm ‘aşķımdan ol şâh-ı ḥübâna bir remiz söyle ancılayın şeh-i ḥübân ki alçaķ ḳulları yüz Cemşîd ve Keyḥusrev’dür.

Beyt

Vu ger güyed ne-mî-ḥâhem çu Ḥâfîz ‘âşîķ u muflis
Be-güyîdeş ki sultânî gedâyî hem-nişîn dâred

Maḥşül-ı Beyt:

Eger şâh-ı ḥübân dirse ki Ḥâfîz gibi müflis ‘âşîķ istemem, aña söyleyin ki pâdişâh gedâyî hem-nişîn dutar ya‘nî muşâhib idinür.

42. Ğazel-i Dîĝer-133

[Mef ‘û lü / Me fâ ‘î lü / Me fâ ‘î lü / Fe ‘û lün]

Beyt

Dir’est ki dildâr peyâmî ne-firistâd
Nenvişṫ kelâmî vu selâmî ne-firistâd

Maḥşül-1 Beyt:

Çokdandır ki dildâr bir haber göndermedi bir kelâm yazmadı ve bir selâm göndermedi.

Beyt

Şad nâme firistâdem u ân şâh-i sevārân
Peykî ne-devânîd u peyâmî ne-firistâd

Maḥşül-1 Beyt:

Ben yüz nâme gönderdim hâlbuki ol süvârlar pâdişâhı bir peyk segirtmedi ve bir haber göndermedi.

Beyt

Sûy-i men-i vaḥşî-şîfat-i ‘aql-remîde
Âhû-revişî kebk-ḥurâmî ne-firistâd

Maḥşül-1 Beyt:

Ben ‘aql ürkmüş vaḥşî şîfatlunuñ cānibine bir âhû [164b] revişli kebkliñ şalıñşlı göndermedi, ya‘nî bu şîfatlı bir peyk göndermedi.

Beyt

Dānist ki ḥāhed şodenem murg-i dil ez dest
Vez ân ḥaṭ-i çun silsile dāmî ne-firistâd

Maḥşül-1 Beyt:

Bildi ki murg-i dil elden gidiserdür, hâlbuki ol silsile gibi ḥaṭdan bir duzağ göndermedi.

Beyt

Feryād ki ân sākî-i şekker-leb-i ser-mest
Dānist ki maḥmürem u cāmî ne-firistâd

Maḥşül-1 Beyt:

Feryād ki ol müstağnî şekker-leb sākî bildi ki maḥmürüm ve baña bir cām göndermedi.

Beyt

Çendān ki zedem lāf-i kerāmāt u maqāmāt
Hiçem haber ez hiç maqāmī ne-firistād

Maḥşül-1 Beyt:

Ol kadar ki tarīk-i aşda kerāmāt ve maqāmāt lāfını urdum hiç baña bir maqāmıdan hiçbir haber göndermedi.

Beyt

Ḥāfız be edeb bāş ki vā-ḥāst ne-bāşed
Ger şāh peyāmī be gulāmī ne-firistād

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfız öyle ol ki su'āl ve cevāb olmaz, eger pādīşāh bir kulına bir haber göndermezse.

43. Ğazel-i Diğer-134

[Mef 'ū lü / Fā 'i lā tü / Me fā 'i lü / Fā 'i lün]

Beyt

Ey piste-i tu ḥande zede ber ḥadīş-i ḳand
Muştākem ez berāy-i Ḥodā yek şeker be-ḥand

Maḥşül-1 Beyt:

İy cānān senüñ dehānuñ ḳand sözine gülmüşdür imdi Allāh için tatlı bir ḥande eyle ki mütelezziz olalım.

Beyt

Cāyī ki yār-i men be şeker-ḥande [dem] zened
Ey piste kīstī tu Ḥodā rā be ḥod me-ḥand

Maḥşül-1 Beyt:

Bir yerde ki benüm yārim şeker-ḥande ile tekellüm eyleye, iy fıstık sen kimsun Allāh için kendüñe gülme.

Beyt

Ṭübā zi kāmēt-i tu ne-yāred ki dem zened
Zīn kışşe buk-zerem ki soĥen mī-şevēd bulend

Maḥşūl-ı Beyt:

Ṭübā senüñ kāmētüñden söz söylemege kâdir degül. Bu kışşadan geçelüm ki söz bülend olur.

Beyt

Ger ƣire mī-numāyī vu ger ƣa'ne mī-zenī
Mā nīstīm mu' teķid-i merd-i ĥod-pesend

Maḥşūl-ı Beyt:

Ṭire ve ġazabda gösterirseñ ƣa'ne de urursañ biz ĥod-pesend kışinüñ muĥibbi degülüz.

Beyt

Z'āşiftegī-i ĥāl-i men āġāĥ key şevēd
Ānrā ki dil neġeşt giriftār-i ĩn kemend

Maḥşūl-ı Beyt:

Benüm ĥālīm perīşānlıġından āġāĥ olur ol kimse ki anuñ göñli bu kemend-i aşğa giriftār olmamış ola.

Beyt

Ĥ'āĥī ki ber ne-ĥizedet ez dīde rūd-i ĥūn
Dil der vefā-yi şoĥbet-i rūd-i kesān me-bend

Maḥşūl-ı Beyt:

Diler misin ki gözüñden kıan ırmaġı kıalkmaya göñlüñi kimseler oġulları muşāĥabeti vefāsına baġlama.

Beyt

Bāzār-i şovķ germ şud ān şem' -ruĥ kocāst
Tā cān u dil ber āteş-i rüyeş konem sipend

Maḥşül-ı Beyt:

Şevk bāzārı kızdı. Ol şem^ç-ruḥ cānān ḳandadur tā cān u dili āteş-i rüyına sipend idelim.

Beyt

Ḥāfız çu terk-i ğamze-i ḥübān ne-mi-kunī
Dānī kocāst cāy-i tu Ḥ^zārezm yā Ḥocend

Maḥşül-ı Beyt:

İy Ḥāfız, çünki maḥbūblar ğamzesini terk eylemezsin, bilür misün senüñ yerüñ neredür şehr-i Ḥ^zārezm veyā şehr-i Ḥocend'dür.

44. Ğazel-i Diger-135

[Mef^ç ü lü / Fā^ç i lā tün / Mef^ç ü lü / Fā^ç i lā tün]

Beyt

Dest ez taleb ne-dārem tā kām-i men ber āyed
Yā ten resed be cānān yā cān zi ten ber āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Elimi talebden çekmem murād ḥāşıl [165a] olunca yā ten cānāna irişe veyā cān tenden çıḳa.

Beyt

Her dem çu bī-vefāyān ne-tevān girift yārī
Māyım u ḥāk guyeş tā cān zi ten ber āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Her nefes vefāsızlar ki gibi bir yār ḫutmaḳ olmaz, ya^ç nī her gün bir dilbere^ç āşık olmaḳ olmaz.İmdi biz ol cānānuñ ḥāk-i kūyılaüz cānım tenden çıḳınca.

Beyt

Cān ber leb'est u ḥasret der dil ki ez dehāneş
Ne-grifte hiç kāmī cān ez beden ber āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Cân dudakda ve ḥasret dildedür ki cānānuñ dehānından bir murād almayub cān bedenden çıkar.

Beyt

Ez ḥasret-i dehāneş āyed be teng cānem
Ḥod kām-i teng-destān key ez dehān ber āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Cānānuñ dehānı ḥasretinden cānım tārılır faqirlerüñ murādı ḥod ol dehāndan kaçan ḥaşıl ḥāzil olur.

Beyt

Bugşāy turbet-imenba' d ez vefāt u binger
Kez āteş-i derūnem düd ez kefen ber āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm kabrimi vefātımdan şoñra aç ve nażar eyle ki derūnum āteşinden kefenimden dütüñ çıkar.

Beyt

Ber ḥız tā çimen rā ez kām-i bulendet
Hem serv der ber āyed hem nārven ber āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Āfāk üzre kalķub boy göster tā ki çemenüñ senüñ boyuñdan ve kıyāmuñdan hem serv zevķ-işevķinden ḥaşıla ve mīveye gele hem qara ağacı boy çeke ya' nī senüñ kām-i kıyāmuña ve bunlardan bu ḥāletler zuhūr eyleye.

Beyt

Ber bñy-i ān ki der bāğ yābed gulī çu rñyet
Āyed nesīm u her dem gird-i çimen ber āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Ya' nī ol ümīd üzere ki bāğda senüñ rñyuñ gibi bir gül bula bād-ı nesīm gelür ve her dem çemen etrafını dolandır.

Beyt

Bunmāy ru ki halkı vāleh şevend u heyran
Bugşāy leb ki feryād ez merd u zen ber āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Ya' nī yüzüni göster ki bir bölük halk vālih ve hayrān olsunlar. Lebüni aç ve tekellüme gel kelāmuñ lezzetinden merd u zenden feryād u figān çıka.

Beyt

Her yek şikest-i zülfet pencāh şest dāred
Çün in dil-i şikeste bā ān şiken ber āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ zülfüñ her bir büklüminüñ elli oltası ya' nī ham ve tābı vardur. Pes imdi bu şınuğ gönül ol şiken-i zülfle nice çıkışur.

şest ağa ma' nāsınadur niteki sözini buyırur.

Cihān be kām-ı murādeş zi mäh tā mähī
Be kām-i ḥāsed ü çun be kām-i mähī şest

Beyt

Güyend zıkr-i hayreş der hayl-i ' aşq-bāzān
Hercā ki nām-i Ḥāfız der encumen ber āyed

Maḥşül-ı Beyt:

' Aşkbāzlar bölümünde zıkr hayırla söylerler her yerde ki Ḥāfız' uñ adı dirnekde ve meclisde çıkub peydā ola.

45. Ğazel-i Diğer-136

[Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lün]

Beyt

Nisbet-i rüyet eger bā-mäh u pervin kerdeend
Şüretī nā-dide itlākī be-tahmīn kerdeend

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ rüyuñı ya' nî yüzüñi eger mäh ve pervîne teşbih eyledilerse şekl ü şüret ve rüyuñı görmeyüb taḥmîn ve kıyâs ile ıtlâk eylemişlerdür.

Beyt

**Şemme 'i ez dâstân-ı [165b] 'aşk-i şür-engiz-i mäst
Ân hikâyethâ ki ez Ferhâd u Şirîn kerdeend**

Maḥşül-ı Beyt:

Bizüm şür-engiz 'aşkıımız destânından bir şemmedür ya' nî gavğa koparıcı 'aşkıımızuñ kışşasından bir cüz'idür ol hikâyetler ki Ferhâd u Şirîn'den eylemişlerdür.

Beyt

**Sâkiyâ mey dih ki bā-ḥukm-i ezel tedbîr nîst
Kâbil-i tağyîr ne-buved ânçi ta' yîn kerdeend**

Maḥşül-ı Beyt:

İy sâkî bâde vir ki ḥukm-i ezele tedbîr yoḡdur zîrâ tağyîr kabûl eylemez ol nesne ki ezelde ta' yîn eylemişlerdür.

Beyt

**Hîç mujgân-i dirâz u ġamze-i cādū ne kerd
Ân ki ân ḥâl-i siyâh u zulf-i muşķin kerdeend**

Maḥşül-ı Beyt:

Hîç uzun mujgân ve cādū ġamze eylemedi ol nesneyi ki ol ḥâl-i siyâh ile zülf-i muşķin eylemişlerdür.

Beyt

**Der-sifâlin kâse-i rindân be-ḥâ rî mengerîd
Kîn ḥarîfân ḥiḡmet-i cām-i cihân bîn kerdeend**

Maḥşül-ı Beyt:

Rindlerüñ saḡsıdan kâsesine ḥaḡâretle nazar eylemeñ zîrâ bu tâ'ife cām-ı cihân-nümâya ḥiḡmet eylemişlerdür ve şafây-ı ḡalbe mâlik olmışlardır ḥâşılı dillerini cânân muḡabbetine taḡşîş ve mâsivâdan taḡlîş ile her cânibe nazar şalsalar göñül göziyle bî-hicâb müşâhede iderler.

Beyt

Ez hîred bîgâne'î çün dâned ender ber keşîd
Duhter-i rez rā ki naqd-i 'aql kâbîn kerdeend

Maḥşûl-ı Beyt:

‘Akıldan bir bîgâne nice sîneye çekebilür rez kızını ki aña naqd-i ‘aqlı kâbîn eylemişlerdür.

Beyt

Ḥākiyān bî-behre'end ez cur' a-i ke'su'l-kirām
İn teṭāvul bîn ki bā-'uşşâk-i miskîn kerdeend

Maḥşûl-ı Beyt:

‘Uşşâk-ı ḥāksārān kerîmler kâsesi cür' asından bî-naşîblerdür bu zulmi gör ki miskîn 'aşıklara eylemişlerdür ya'nî cür' a-i ke's-i kirāmdan ḥāke naşîb var ḥākreh yok zîrā 'âdetā cür' a ḥāke seperler.

Beyt

Şehper-i zâg u zağan zîbā-yi şayd u kayd nîst
İn kerāmet hemreh-i şehbâz u şāhîn kerdeend

Maḥşûl-ı Beyt:

Çaylak ve kuzgun kanadı şayda ve kayda lâyıḳ degül belki bu kerāmet ve eylik şehbâz u şāhîne qarîndur ya'nî 'aşḳ her deniyyü't-ṭab' rezîle lâyıḳ degül .

Beyt

Nekhet-i cān-baḥş dâred ḥāk-i kūy-i dil-berān
‘Āşîkân incā meşām-i 'aql muşḳîn kerdeend

Maḥşûl-ı Beyt:

Dilberler ḥāk-i kūyünüñ cān bağışlayıcı laṭîf ḳoḳusu var 'aşıklar bunda 'aql meşāmmını müşḳîn eylemişlerdür ya'nî 'aşıklar ḥāk kūy-i dilberānı misk ü 'anber yerine meşāmm-ı 'aḳıllarına 'aṭtar idinür.

Beyt

Şi' r-i Ḥāfızrā ki yekser vaşf-i iḥsān-i şumast
Her kucā be-şenide'end ez şıdḳ taḥsîn kerdeend

Maḥşul-1 Beyt:

Hāfız' uñ şi' irini veyā şi' irine ki cemī' an sizüñ iḥsānuñız vaşfidur her yerde ki ol şi' iri işitmişlerdür şıdķıla taḥsīn eylemişlerdür.

46. Ğazel-i Dīger-137

[Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā ' i lā tün / Fā' i lün]

Beyt

**Şüret-i ḥübet nigārā hoş be-āyīn besteend
Güyyā naqş-1 lebet ez cān-1 şırīn besteend**

Maḥşül-1 Beyt:

İy nigār, senüñ şüret-i ḥübuñı [166a] güzel üslūbıyla bağlamışlardur güyyā lebüñ naqşını cān-1 şırīnden ḥalk eylemişlerdür.

Beyt

**Ḥaṭṭ-1 sebz u ' ārezet bes ḥüb u dilkeş yāftem
Sāyebān ez gerd-i ' anber gird-i nesrīn besteend**

Maḥşü-1 Beyt:

Senüñ ḥaṭṭ-1 sebzini ve ' ārızını ziyāde ḥüb [ve] laṭīf buldum ke'enne ki ' anber tozından nesrīn eṭrāfına sāyebān bağlamışlardur.

Beyt

**Ez berāy-i maḫdem-i ḥayl-i ḥayālet merdumān
Zi eşk-i rengīn der diyār-i dīde āyīn besteend**

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ ḥayālün pādīşāhı ' askeri gelmek için göz merdümleri eşk-i surḥdan dīde diyārında āyīn ve āzīn bağlamışlardur.

Beyt

**Kār-i zulf-i tust muşk efşānī ammā ḥāliyā
Maşlahatrā tohmetī ber nāfe-i Çīn besteend**

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ efsānlık töhmet bağlamışlardır.

Beyt

Yā Rab ān rüyest u der pīrāmeneş bend-i kulāh
Yā be gird-i māh-ı tībān ‘ıkd-ı Pervīn besteend

Maḥşül-1 Beyt:

‘Acabā cān[ān]uñ rüyı eṭrāfında bend-i külāh mıdur yoksa māh-ı tībān eṭrāfında ülker dizışidir.

Beyt

Cumle vaşf-i ‘aşk-i men büdest u ḥusn-i rüy-i tū
Piş ez in inhā ki ber Ferhād u Şirīn besteend

Maḥşül-1 Beyt:

Cemī‘ an benüm ‘aşkum ve senüñ rüyüñ vaşfı imiş ol kışşalar ve hikāyeler ki bundan evvel Ferhād u Şirīn’e bağlamışlardır.

Beyt

Ḥāfizā maḥz-i ḥaḳıḳat gūy ya‘nī sırr-ı ‘aşk
Ġayr ez in dīger ḥayālātī be-taḥmīn besteend

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfiz ḥāliş ve şāfi söyle ki ol ḥaḳıḳat sırr-ı ‘aşkdur ve bu sırr-ı ‘aşkdan Ġayrı özge bir niçe ḥayāldur ki taḥmīn ile bağlamışlardır ve kitāblara yazmışlardır.

47. Ġazel-i Dīger-138

[Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lā tūn / Fe ‘i lūn]

Beyt

Büy-i muşk ez Ḥoten-i bād-ı şabā mī-āyed³¹
İn çu bādest k’ezū büy-i şumā mī-āyed

³¹ Nüşa: Büy-i muşk-i Ḥoten ez bād-ı şabā mī-āyed

Maḥşül-1 Beyt:

Bād-ı şabā Ḥoten'den misk ıokusı gelür. Bu ne bāddur iy cānān ki andan sizüñ ıokußuz gelür.

Beyt

**Nekhet-i muşk-i Ḥoten mī-demed ez ceyb-i nesīm
Kārvānī meger ez mulk-i Ḥiṭā mī-āyed**

Maḥşül-1 Beyt:

Ceyb-i nesīmden misk-i Ḥoten ıokusı eser. Ke'enne ki mülk-i Ḥiṭā'dan misk kārvuvānı gelür.

Beyt

**Ber ne dārem dil ezü tā ne reved cān zi tenem
Güş kon k'ez suḥanem bŷy-i vefā mī-āyed**

Maḥşül-1 Beyt:

Gönlümi ol cānānuñ muḥabbetinden ıaldırmam cānum tenden gitmeyince. Diñle ki sözümden vefā ıokusı gelür.

Beyt

**Piş-i tır-i ğameş ey dil siper ez sīne be-sāz
Dīde ber bend ki peykān zi hevā mī-āyed**

Maḥşül-1 Beyt:

İy göñül, ol cānānuñ tır-i ğamı öñine sīne siper eyle belki gözüñi bağla ki peykān havādan gelür ya' nī göñle belā gözden gelür, imdi gözüñi yum güzelleri görüb göñli 'aşk ğuşşasına düşürmeye.

Beyt

**'Aşk-i ebrü-yi tu peyveste merā mī-pursed
Pādişāhī'st ki yādeş zi gedā mī-āyed**

Maḥşül-1 Beyt:

'Aşk-ı ebrü-yı cānān bir pādişāhdur ki yādına gedā gelür.

Beyt

Bes ki ez 'aşk-i menet pây furû reft be-gil
Merdum-i çeşm-i merâ ez tu hayâ mî-âyed

[166b] Maḥşûl-1 Beyt:

Benüm eşkimden çok ki ayağın balçığa batduğundan merdüm-i çeşmim
hicâbdadır. Ya' nî senden baña hicâb geldi.

Beyt

Hâfiz ez bâde me perhîz ki gul bâz be-bâğ
Ez pey-i 'ayş be şad berg u nevâ mî-âyed

Berg azuk ve yarağ ve zînet ve yaprağdur. Nevâ ni' met ve ğinâ ve sâz ve nağmedur.

Maḥşûl-1 Beyt:

İy Hâfiz, bâdeden perhîz eyleme gene 'ayş için yüz berg ve nevâ gelür.

48. Ğazel-i Diğer-139

[Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün]

Beyt

Rûz-i vaşl-i dōst dārân yâd bād
Yâd bād ân rûzgārân yâd bād

Maḥşûl-1 Beyt:

Dostların vaşlı günü yâd olsun añlsun ol eyyâm añlsun.

Beyt

Kāmem ez telhî-i ğam çun zehr geşt
Bāng-1 nūş-1 bâde-ğ'ārân yâd bād

Kām kâf-1 'Arabîyle şamâğ ma' nâsınadır.

Maḥşûl-1 Beyt:

Damağım ğam acılığından zehir gibi oldı ve bâde-nüşların bāng-1 nüşânüşı
yâd olsun.

Beyt

Gerçi yārān fāriğend ez yād-1 men
Ez men iŝānrā hezārān yād bād

Maḥşül-1 Beyt:

Gerçi yārān beni añma[k]dan fāriğlerdür ammā benden anlara biñ yād olsun.

Beyt

Mubtelā geştem derīn bend u belā
Kūŝiŝ-i ān ḥaḫ-guzārān yād bād

Maḥşül-1 Beyt:

Bu belā bendinde mübtelā oldum ol ḥaḫ edā idici dostlar sa‘ yi yād olsun.

Beyt

Gerçi şad rüdest der çeşmem mudām
Zinderüd-i bāğ-kārān yād bād

Maḥşül-1 Beyt:

Egerçi gözümde her dem her zamān göz yaşlarından yüz ırmaḫ olur. Pes imdi bāğcılaruñ Zinderüd’ı yād olsun.

Beyt

Nīk der tedbīr-i ğam der māndeem
Çāre-i ān ğam-gusārān yād bād

Maḥşül-1 Beyt:

Muḫkem ğam tedbīrinde ‘ āciz ol ma‘ hüd ğam-güsārlaruñ çāresi yād olsun.

Beyt

Rāz-i Ḥāfiẓ ba‘ d ez ĩn nā-gofte mānd
Ey dirīğ ān rāz-dārān yād bād

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfiẓ’uñ rāzı şimden ŝoñra söylenmedük ḫaldı ya‘ nī kimse ḫalmadı ki rāzını ŝaḫlar pes imdi iy yārān, ḫayf ol ma‘ hüd rāz-dārlar añılsun.

49. Ğazel-i Diger-140

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

Beyt

Muṭrib-i ‘aşk ‘aceb sâz u nevâyî dâred
Nağş-i her nağme ki zed râh be-câyî dâred

Nevâyî nağmeden bir perdenüñ ismidür.

Maḥşül-ı Beyt:

‘Aşk muṭribinüñ ‘aceb sâz ve nevâsı var her nağmenüñ şüretin ki çaldı
perdesi bir yerdedür ya‘nî envâ‘-ı nağamât çaldı.

Beyt

‘Ālem ez nâle-i³² ‘uşşâk me-bādâ ḥālî
Ki hoş-âheng u feraḥ-baḥş şadâyî dâred

Maḥşül-ı Beyt:

‘Ālem nâle-i ‘uşşâkdan ḥālî olmasun zîrâ güzel ve laṭîf âheng ve feraḥ ve şafâ
bağışlayıcı şadâsı var.

Beyt

Pîr-i dordî-keş-i mâ gerçi nedâred zer u zür
Hoş ‘etâ-baḥş u ḥatâ-puş Ḥodâyî dâred

Maḥşül-ı Beyt:

Bizüm bâde-nüş pîrimüz gerçi zer ve zür tutmaz ammâ iḥsân bağışlayıcı ve
ḥatâ ve ma‘şiyeti setr idici güzel efendisi var.

Beyt

Muḥteşem dâr dilem k’in meges-i kand-perest
Tâ hevâ-dâr tu şud ferr-i humâyî dâred

³² Yazmada “nağme-i” şeklindedir.

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm gönlümi ḥurmetli ve ‘izzetli tut zîrâ bu ḳand-perest [167a]meges senüñ hevâdâruñ olaldan beri ferr-i hü mâ tutar ḥâşılı senüñ mihrüñ aña bir şeref virmişdür ki andan âşâr-ı ğarîbe şâdir olur.

Beyt

Ez ‘edâlet ne buved dūr egerēş porsed ḥâl
Pâdişâhî ki be hem-sâye gedâyî dâred

Maḥşül-1 Beyt:

‘Adâletdenba‘îd degüldür eger anuñ ḥâlini şorarsa ya‘nî bir pâdişâh ki bir gedâ ḳoñşısı ola.

Beyt

Eşk-i ḥünin be-numüdem be ṭabîbân goftend
Derd-i ‘aşḳest u cigersüz devâyî dâred

Maḥşül-1 Beyt:

Kendi ḳanlı yaşımı ṭabîblere gösterdüm. Didiler senüñ derdüñ ‘aşḳ derdidür, ḥâlbuki ciger-süz bir devâsı var ya‘nî ‘aşḳ derdinüñ devâsı şabırdur ol ise ciger-süzdür taḥammüle mecâli yoḳ.

Beyt

Sitem ez ğamze meyâmüz ki der mezheb-i ‘aşḳ
Her ‘amel ecri vu her kerde cezâyî dâred

Maḥşül-1 Beyt:

Ĝamzeñden zülmi öğrenme ki ‘aşḳ mezhebinde her ‘amelüñ ecri ve her işüñ cezâsı var.

Beyt

Neğz goft ân but-i tersâbeçe-i bâde-furüş
Şâdi-yi rüy-i kesî ḥor ki şefâyî dâred

Maḥşül-1 Beyt:

Bâde-furüş tersâ-beçe büt ya‘nî maḥbûb eyi söyledi ki şarâbı bir kimsenüñ yüzi şevḳine iç ki şafâsı ola.

Beyt

Hüsrevâ Hâfız-ı dergâh-nişin Fâtiha h'ând
Vez zebân-i tu temennâ-yi du'âyî dâred

Maḥşûl-ı Beyt:

İy pâdişâh, Hâfız-ı dergâh-nişin Fâtiha okudı ve senüñ dilüñden du'â temennâsın tutar.

Ķâfiyemizdur niçün du'â buyurmuşdur ve-illâ âmîn maḳâmı idi taḳdîri âmîni dâred.

50. Ķazel-i Dîger-141

[Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün]

Beyt

Nîst der şehri nigârî ki dil-i mâ bebered
Baḳtem er yâr şevved raḳtem ez incâ be-bered

Maḥşûl-ı Beyt:

Şehr-i Şîrâz'da bir nigâr yoḳdur ki bizden gönül ilede pes tâlî' baña yâr olursa raḳt ve esbâbımı bu yerden ilede.

Beyt

Kû harîfikeş-i sermest ki pîş-i keremeş
'Âşık-i sühte-dil nâm-i temennâ be-bered

Keş 'Acâmdan ve ba'zı lügatlerden mesmû' olan kâf-ı 'Arabînüñ fetḳiyledür ve ba'zı lügat kâf-i 'Acemînüñ kesriyle yazdı nazlı ve şâdân ve ferḳân ma' nâsınadur.

Maḥşûl-ı Beyt:

ᶒanı bir pîr ve dâşâdân ve ferḳân bir bâde-nüş muşâḳib ki anuñ keremi ḳatında sühte dil 'âşık temennâ adını aña.

Beyt

Bâḳbânâ zi ḳezân bî-ḳaberet mî-binem
Âh ez ân rüz ki bâdet gul-i ra' nâ be-bered

Maḥşül-1 Beyt:

İy bâğbân, ḥazāndan seni bî-ḥaber gördüm āh ol günden ki gül-i ra‘nānı
senüñ bād-1 ḥazān ilede.

Beyt

**Rehzen-i dehr ne-ḥuftest meşov imen ezū
Eger imrüz ne-bordest ki ferdā be-bered**

Maḥşül-1 Beyt:

Dehruñ ḥarāmisi uyumamışdur andan emīn olma ya‘nī ğāfil degül eger bugün
‘ömr-i nāzeniniñi alub iletmedise yarın iledür.

Beyt

**Der ḥiyāl in heme lu‘ bet be heves mibāzem
Bū ki şāhib-nazarī nām-i temāşā be-bered**

Maḥşül-1 Beyt:

Kendi ḥayālimde heves ile bu kadar lu‘ bet ve ḥoḳḳa-bāzlık iderüm ola ki bir
şāhib-nazar temāşā adını aña ya‘nī Ḥāfız’uñ ḥayāl-engiz eş‘ārını seyr ve temāşā
idelüm.

Beyt

**‘İlm u fazlī ki be çil sāl dilem [167b] cem‘ -āverd
Tersem ān nergis-i mestāne be yağmā be-bered**

Maḥşül-1 Beyt:

Bir ‘ilim ve fazıl ki kırk yılda divşirdüm ḳorḳarum ki ol nergis-i mestāne
yağmā ile ilede.

Beyt

**Siḥr bā-mu‘ cize pehlū ne-zened imen bāş
Sāmīrī kīst ki dest ez yed-i beyzā be-bered**

Ba‘ zı nüşhada:

Bāng-1 gāvī çı şedā bāz dehed ‘işve me-ḥar

Maḥşül-1 Beyt:

Siḥir mu‘ cizeye yanaşmaz ya‘ nî berāber olmaz, sen emîn ol Sāmîrî kimdür ki
Ḥazret-i Mūsā’dan [el] iledüb aña ğalebe [eyleye].

Maḥşül-1 Beyt:

Bir şağırnuñ āvāzı ne şadā virür, aldanma ya‘ nî Sāmîrî ḥuliyî-i Kıbtî’den
peydā eylediği buzağınun ne şıyt u şedāsı olur, anuñ ḥuvārına ya‘ nî şağır buzağısı
āvāzına aldanma siḥirlidür ötesi bātıldur.

Beyt

Rāh-i ‘aşq erçi kemīngāh-i kemān-dārānest
Herki dāniste reved şorfe zi a‘ dā be-bered

Maḥşül-1 Beyt:

Rāh-i ‘aşq egerçi kemāndārlar kemīngāhidür ammā her kimse ki dāniste ya‘ nî
‘āqılāne gide a‘ dādan şarfe ziyāde iledür.

Beyt

Cām-i mīnāyî-i mey sedd-i reh-i teng-dilist
Menih ez dest ki seyl-i ğamet ez cā be-bered

Maḥşül-1 Beyt:

Cām-ı minā-yı mey elden kıoma ki seyl-i ğam seni yerüñden iledür ya‘ nî telef
ider.

Beyt

Ḥāfız er cān talebed ğamze-i mestāne-i yār
Ḥāne ez ğayr be-perdāz [u] behil tā be-bered

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfız, eger yāruñ ğamze-i mestānesi cān taleb iderse ḥāne-i ağıyārdan ḥālî
eyle ve kıo tā iletsün ya‘ nî derün-ı dilde ğayre yer kıoma tā cānı alub iletsün.

51. Ğazel-i Diger-142

[Me fā ‘i lün / Fe ‘i lā tün / Me fā ‘i lün / Fe ‘i lün]

Beyt

Cihān ber ebrū-yi ‘id ez hilāl vesme keşid
Hilāl-i ‘id ber ebrū-yi yār bāyed dīd

Maḥşül-ı Beyt:

Cihān ebrū-yı ‘ide hilālden vesme çekdi pes hilāl-i ‘idi ebrū-yı yārda görmek gerek.

Beyt

Şikeste geşt çu poşt-i hilāl kāmēt-i yār
Kemān-i ebrū-yi yārem çu vesme bāz keşid

Maḥşül-ı Beyt:

Hilāl arkası gibi benüm kāmētüm şındı benüm yārimüñ kemān-ı ebrūsı kendüye vesme çekdi.

Beyt

Me-püş rüy u meşov dirhem ez teferruc-i ḥalk
Ki ḥānd ḥaṭṭ-ı tu berrū “ve in yekād” [u] demīd

Maḥşül-ı Beyt:

Yüzüñi örtme ve maḥcüb olma ḥalkuñ tefrüciddin ve seyrinden zīrā senüñ ḥaṭṭuñ rüyüña “Ve in yekād” āyetin oğudı.

Beyt

Meger nesīm-i tenet şubḥ der çemen bugzeşt
Ki gul be büy-i tu ber ten çu şubḥ cāme derīd

Maḥşül-ı Beyt:

Ke’enne ki senüñ tenüñ nesīmi şabāḥ vaḳti çimene uğradı ki gül senüñ büyüñ sebebiyle teni üzerinde şubḥ gibi cāmesini çāk eyledi.

Beyt

Nebūd çeng u rebāb u gul u nebīd ki būd
Gil-i vücūd-i men āğište-i gulāb u nebīd

Maḥşül-ı Beyt:

Çeng ve rebāb ve gül ve nebīd dünyāda yoğ idi ki benüm vücūdum balçığı
gülāb ve nebīde bādedur ya' nī nebīde āğište idi.

Beyt

Biyā ki bā tu be-güyem ğam-i melālet-i dil
Çerā ki bitu ne-dārem mecāl-i goft u şenīd

Maḥşül-ı Beyt:

Gel saña gönlüñ ğam ve melāletini söyleyeyin zīrā ki sensiz dimeye ve
işitmeye mecālüm yoğdur.

Beyt

Behā-yi vaşl-i tu ger cān buved ḥarīdārem
Ki cins-i ḥüb [168a] mubaşşir be-herçi dīd ḥarīd

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ veşālüñ bahāsı cān ise de müşteriyüm zīrā mubaşşir ḥüb metā'ı niçe
görürse şatun alurdu.

Beyt

Me-rīz āb-i sirişkem ki bī-tu dūr ez tu
Çu bād mī-şud [u] der ḥāk-i rāh mī-ğaltīd

Maḥşül-ı Beyt:

Gözüm yaşını dökme zīrā sensiz senden ırāk bād gibi giderdi ve yol
toprağında yuvalanurdu.

Beyt

Çu māh-i rüy-i tu der şām-i zulf mī-dīdem
Şebem be rüy-i tu rüşen çu rüz mī-gerdīd

Maḥşül-1 Beyt:

Çünkü senüñ mäh-1 rüyuñı şām-1 zülfünde görürdüm senüñ rüyuñ sebebiyle gice baña rüz gibi rüşen görünürdi ya‘nî rüşen olurdu.

Beyt

Be leb resîd merâ cân u ber neyâmed kâm
Be ser resîd umîdem taleb beser neresîd

Maḥşül-1 Beyt:

Cânum dudağıma irişdi ve murâd ḥâşıl olmadı ümîdlerüm de ḥadd u ğâyete irişdi.

Beyt

Zi şovk-i rüy-i tu Ḥâfız nivişt ḥarfi çend
Be-ḥ’ân be-naẓmeş u der güş kon çu morvârîd

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ rüyuñ şevkînden Ḥâfız bir niçe ḥarf yazdı imdi ol ḥarfleri nazmıyla oğu ve kulağa taḫ incü gibi.

52. Ğazel-i Diĝer-143

[Müf te ‘i lün / Fâ ‘i lün / Müf te ‘i lün / Fâ ‘i lün]

Beyt

Ḥâfız-[i]ḥalvetnişîn düş be meyhâne şud
Ez ser-i peymân bereft bâ ser-i peymâne şud

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥalvet-nişîn Ḥâfız dün gice meyhâneye gitdi zühd ü taḫvâ ‘ahd u peymânı sevdâsından gitdi ve peymâne hevâsına gitdi ve düşdi.

Beyt

Şâhid-i ‘ahd-i şebâb âmede bûdeş be ḥ’âb
Bâz be pîrâne-ser ‘âşîḫ u dîvâne şud

Maḥşül-ı Beyt:

Yigitlik zamānı maḥbūbı Ḥāfız'[a] düşde gelmiş idi, yine pīrlık vaḳtinde 'āşık ve dīvāne oldı zīrā "Eş-şebābu şu' betun mine'l-cunūn" [dur].

Beyt

Muğ-beçe 'i mī-gozeşt rāhzen-i dīn u dil
Der pey-i ān āşinā ez heme bīgāne şud

Maḥşül-ı Beyt:

Dīn ve dil rehzeni bir muğbeçe geçerdı. Pes, Ḥāfız ol āşinā[nuñ] arduca cemī' inden bīgāne oldı.

Beyt

Āteş-i ruḥsār-i gul ḥarmen-i bulbul be-sūḥt
Çihre-i ḥandān-i şem' -āfet-i pervāne şud

Maḥşül-ı Beyt:

Gülüñ āteş-i ruḥsārı ḥirmen-i bülbülü yaḳdı ya' nī ḥirmen vücūd-ı bülbülü yaḳdı, şem' üñde çehre-i ḥandānı āfet-i pervāne oldı.

Beyt

Girye-i şām u seḥer şukr ki zāyi' ne-geşt
Çatre-i bārān-i mā govher-i yekdāne şud

Maḥşül-ı Beyt:

Şükür ki bizüm şabāḥ ve aḥşām giryemüz zāyi' olmadı, çatre-i bārānımız gevher-i yekdāne oldı.

Beyt

Şūfi-i mecnūn ki dī cām u ḳadeḥ mī-şikest
Düş be yek cur' a mey 'ākıl u ferzāne şud

Maḥşül-ı Beyt:

Mecnūn şūfi ki dün meclisde ḳadeḥi şikest iderdi dün gice bir ḳadeḥ³³ mey içmek sebebiyle 'ākıl ve ferzāne oldı.

³³ Yazmada: cür' a şeklindedir.

Beyt

Nergis-i sākī be-ḥānd āyet-i efsūngerī
Ḥalka-i evrād-i mā meclis-i efsāne şud

Maḥşül-1 Beyt:

Sākī sehḥārlik āyetin oğudı. Pes bizüm evrādımız ḥalkası efsāne meclis oldı.

Beyt

Menzil-i Ḥāfız kunūn bezmgeh-i pādışast
Dil ber-[i] dildār ref t cān ber-[i] cānāne şud

[168b]

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfız' uñ menzili pādışāh bezmgehidur şimdi gönül dildār ḫatına vardı cān da cānān yanına vardı.

53. Ğazel-i Dīger-144

[Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lā tūn / Fe 'i lūn]

Beyt

Hergizem naḫş-i tu ez lovḫ-i dil u cān ne-reved
Hergiz ez yād-i men ān serv-i ḫurāmān ne-reved

Maḥşül-1 Beyt:

Senūñ naḫş-ı rūyuñ hergiz benüm levḫ-i dil u cānumdan gitmez ve hergiz benüm senūñ ol serv-i ḫurāmān gibi ḫāmetūñ gitmez.

Beyt

Ez dimāğ-i men-i ser-geşte ḫiyāl-i ruḫ-ı tu
Be cefā-yi felek u ğuşşe-i dovrān ne-reved

Maḥşül-1 Beyt:

Ben sergeštenūñ dimāğından senūñ ruḫuñ ḫayāli felek cefāsiyla ve dovrān ğuşşasıyla gitmez.

Beyt

Der ezel best dilem bā ser-i zulfet peyvend
Tā ebed ser ne-keşed vez ser-i peymān ne-reved

Maḥşūl-ı Beyt:

Ezelde benüm gönüm ser-i zülfünle ‘ahd ve peymān bağıladı. Pes imdi muḥabbetüm ezelidür ebede dek muḥabbetümden baş çeküb ser-i peymāndan gitmez.

Beyt

Herçi cuz bār-i gamet der dil-i miskīn-i menest
Be-reved ez dil-i men vez dil-i men ān ne-reved

Maḥşūl-ı Beyt:

Her ne ki senün gamuñ yükünden gayrı benüm gönümdeür, benüm gönümünden ol gider ve bār-ı gamuñ gönülden gitmez.

Beyt

Ānçonān mihr-i tuem der dil u cān cāy girift
Ki eger ser be-reved mihr-i tu ez cān ne-reved

Maḥşūl-ı Beyt:

Dil ve cānumda senün muḥabbetün ancılayım yer tutdı ki eger başım giderse senün mihrün dil ve cānumdan gitmez.

Beyt

Ger reved ez pey-i ḥübān dil-i men ma‘zūr est
Derd dāred çi koned kez pey-i dermān ne-reved

Maḥşūl-ı Beyt:

Eger benüm gönüm ḥūblar arduca giderse ma‘zūrdur, zīrā derdi var[dur] nice eylesün ki dermān arduca gitmeye.

Beyt

Herki ḥāhed ki çu Ḥāfız ne-şevd ser-gerdān
Dil be ḥübān ne-dehed vez pey-i işān ne-reved

Maḥşül-ı Beyt:

Her kim dilerse ki Ḥāfız gibi ḥayrān ve sergerdān olmaya gönlünü ḥüblara virmeye ve anlarıñ arduca gitmeye.

54. Ğazel-i Dīger-145

[Mef ‘ū lü / Me fā ‘i lün / Fe ‘ū lün]

Beyt

‘Aşq-i tu nihāl-i ḥayret āmed
Vaşl-i tu kemāl-i ḥayret āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ ‘aşkıñ ḥayret fidāni geldi, senüñ vaşluñ daḥi kemāl-i ḥayretdedur.

Beyt

Bes ğarqa-i baḥr-i vaşl k’āḥir
Hem bā-ser-i ḥāl-i ḥayret āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Niçe vaşl baḥrine ṭalmış kimse ‘ākıbet ḥāl-i ḥayret cihetine geldi.

Beyt

Ne vaşl be-māned u ne vāşil
Ān-cā ki ḥiyāl-i ḥayret āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Ne vaşl ḳalır ve ne vāşil ol yerde ki ḥayāl-i ḥayret geldi.

Beyt

Ez her ṭarafı ki ğüş kerdem
Āvāz-i su ’āl-i ḥayret āmed

Maḥşül-ı Beyt:

Her cānibden ki diñledüm ve işitdüm ḥayret su ’āl ve āvāzı geldi.

Beyt

Yek dil be-numā ki der reh-i ū
Ber çihre ne ħāl-i ħayret āmed

Maḥşŭl-ı Beyt:

Bir gönŭl göster cānān yolında ki çehresinde ‘ alāmet-i ħayret olmaya.

Beyt

Şud munhezim ez kemāl-i ‘ izzet
Ānrā ki celāl-i ħayret āmed

Maḥşŭl-ı Beyt:

Kemāl-i ‘ izzetden münhezim oldı ol kimseye ‘ aẓamet-i ħayret geldi.

Beyt

Ser tā kadem-i vücŭd-i Ḥāfiz
Der ‘ aşk nihāl-i ħayret āmed

Maḥşŭl-ı Beyt:

Başdan ayağa Ḥāfiz’uñ vücŭdı ‘ aşk içinde ħayret fidānı geldi.

55. Ğazel-i Diger-146

[Fe ‘ i lā tŭn / Fe ‘ i lā tŭn / Fe ‘ i lā tŭn / Fe ‘ i lŭn]

Beyt

Düş mī-āmed u ruşsāre ber efrŭhte bŭd
Tā kocā bāz dil-i ğam-zede’i sŭhte bŭd

[169a]

Maḥşŭl-ı Beyt:

Dŭn gice ruşsāresini yaluñlandırub gelŭrdi, ‘ acabā kıanda ğamzede bir
‘ aşıķuñ gönŭlini veyā bir ğamzede gönŭli yandırmuş idi.

Beyt

Resm-i 'āşık-kuşî vu şîve-i şeh-r-āşübî
Cāme'î bûd ki ber kâmet-i ũ dūhte bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

'Āşık öldürücilik kanûnı ve şeh-r-āşüblük kâ'idesi bir hil'at imiş ol cānānuñ kâmetine dikilmüş.

Beyt

Cān-i 'uşşāk sipend-i ruḥ-i ḥod mî-dānist
V'āteş-i çihre bedîn kār ber efrūhte bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

'Āşıklar cānını kendi ruḥına sipend bilürdi ve çehre āteşini de bu iş için yaluñlandurmuş idi.

Beyt

Kufr-i zulfeş reh-i dîn mî-zed u ān sengîn-dil
Der reheş meş'ale ez çihre ber efrūhte bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Cānānuñ zülfi dîn yolını ururdi, ḥālbuki ol taş yürekli küfr-i zülfi yolına meş'ale yaluñlandurmuş idi.

Beyt

Dil besî ḥün be kef āverd velî dīde berīht
Allāh Allāh ki telef kerd [u] ki endūhte bûd

Maḥşûl-ı Beyt:

Yürek çok kan ele getürmüş idi ammā göz heb yabana dökdi. Allāh Allāh kim telef eyledi ve kim kazanmış idi.

Beyt

Yār me-früş be dunyā ki besî sūd ne-kerd
Ānki Yūsuf be zer-i nā-sere be-frūhte bûd

Maḥşül-1 Beyt:

Yâri dünyâya şatma zîrâ çok fâ'ide eylemedi ol kimse ki Ḥazret-i Yūsuf'ı bir niçe yaramaz aqçeye şatmuşlar idi.

Beyt

**Gerçi mî-goft ki zâret be-kuşem mî-dîdem
Ki nihâneş nazârî bâ men-i dil-sûhte bûd**

Maḥşül-1 Beyt:

Egerçi cānān dir idi seni zelîl ve ḥaķîr qatl iderüm lâkin görürdüm ki nihānî men dil-sûhteye nazâr[1] var idi.

Beyt

**Goft u hoş goft be-rev hırķa be-süzān Ḥāfîz
Yārab in qalb-şināsî zi ki âmûhte bûd**

Maḥşül-1 Beyt:

Cānān didi [ki] ḥālbuki eyi didi, var hırķa-yı yandur iy Ḥāfîz, Ḥ'āce buyurur ki 'acabā cānān bu qalb-şināslığı kimden öğrendi.

56. Ğazel-i Diğer-147

[Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lā tün / Fe 'i lün]

Beyt

**Qatl-i in ḥaste be şemşîr-i tu taqdir ne-bûd
Verne ez ğamze-i cādū-yi tu taqşîr ne-bûd**

Maḥşül-1 Beyt:

Bu ḥastanuñ qatli senüñ şemşîrüñle taqdir degül idi yoķsa senüñ ğamze-i cāduñda hiç taqşîr yoķ idi.

Beyt

**Yā Rab āyîne³⁴-i ḥusn-i tu çi covher dāred
Ki derū āh-i merā kuvvet-i te 'şîr ne-bûd**

³⁴ Yazmada: "āyine" şeklindedir.

Maḥşül-ı Beyt:

‘Acabā senüñ āyine-i ḥüsnüñ ne cevheri vardur ki anda benüm āhımuñ kuvvet-i te’siri yoḡdur.

Beyt

Men-i dīvāne çu zulf-i tu rehā mī-kerdem
Hiç lāyıkterem ez ḥalka-i zencir ne-būd

Maḥşül-ı Beyt:

Ben deli çünki senüñ zülfüñi terk eylerdüm ḥalka-i zincirden ğayrıya lāyıkraḡ degül idüm.

Beyt

Nāzeninter zi ḡadet der çemen-i nāz ne-rust
Ḥoşter ez naḡş-i tu der ‘ālem-i taşvır ne-būd

Maḥşül-ı Beyt:

Senüñ ḡaddüñden nāzlıraḡ nāz çemeninde bir serv bitmedi ve senüñ naḡş-ı rüyuñdan ‘ālem-i taşvırde bir taşvır yoḡdur.

Beyt

Tā meger hemçu şabā bāz be zulf-i tu resem
Ḥāşilem düş be-cuz nāle-i [169b] şebgır ne-būd

Maḥşül-ı Beyt:

Tā ola ki şabā gibi senüñ zülfüñe irüşem diyü dün gice ḡaşıl ve neticem nāle-i şebgır idi.

Beyt

Ser zi ḡayret be der-i meykedeḡā ber kerdem
Çun şināsā-yi tu der şovme‘ e yek pır ne-būd

Maḥşül-ı Beyt:

Ḥayretten başumı meyhānelerde ḡaldırdum çünki seni añlayıcı şavma‘ada bir pır yoḡ idi.

Beyt

Ān keşīdem zi tu ey āteş-i hicrān ki çu şem^ç
Cuz fenā-yi ħodem ez dest-i tu tedbīr ne-būd

Maḥşūl-ı Beyt:

İy āteş-i hicrān senden ol ḫāleti ve ol zaḫmeti çekdüm ki şem^ç gibi senüñ
elüñden kendümi fenā eylemekden ğayrı tedbīrim yoğ idi.

Beyt

Āyetī būd ^çezāb enduh-i Ḥāfiż bī-tu
Ki ber-i hiçkeseş ḫācet-i tefsīr ne-būd

Maḥşūl-ı Beyt:

Ḥāfiż'uñ ğuşşası sensüz ^çazābdan bir nişān idi ki hiç kimsenüñ yanında tefsīr
ve beyāne ihtiyāç yoğidi.

57. Ğazel-i Dīger-148

[Mef ^çū lü / Me fā ^çi lün / Fe ^çū lün]

Beyt

Dil şovḫ-i lebet mudām dāred
Yā Rab zi lebet çī kām dāred

Maḥşūl-ı Beyt:

Göñül dā'im lebüñ şevḫin tıtar, ^çacabā lebüñden ne murād dutar.

Beyt

Cān şerbet-i mihr u bāde-i şovḫ
Der sāğar-ı dil temām dāred

Maḥşūl-ı Beyt:

Cānmuḫabbet şerbetini ve şevḫ bādesini göñül sāğarında kāmil tıtar.

Beyt

Sevdāyī-i zulf-i yār dā'im
Der dām-ı belā maḫām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

Yārũñ zũlfinũñ sevdāyĩsi ya‘nĩ dīvānesi dām-ı belāda maḫām ıutar.

Beyt

Tā şayd koned dili be-şũḫĩ
Ber gul zi benefşe dām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

Cānān şuhlıgla bir gũñũl şayd eylemek iin gũl gibi ‘arĩz ũzre benefşe gibi ıatdan duzağı var.

Beyt

Āḫir resedem ki bāz porsem
Kān dilber-i mā i nām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

Baņa lāyık mıdur veyā lāyıkdur ki şoram ki bizũm dilberimizũñ nāmı nedũr.

Beyt

Bā-yār kocā nişined ān kũ
Endişe-i ḫāş u ‘ām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

Yāriyle ıanda oturub muşāḫib olabilũr ol kimse ki ḫāş u ‘ām endişesin ıutar.

Beyt

Ḥorrem dil-i ān kesĩ ki şoḫbet
ā-yār ‘ale’d-devām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

Mesrũr ol kimsenũñ gũñli ki ‘ale’d-devām yāriyle şoḫbet ıutar.

Beyt

Ḥāfiz i demĩ ḫoşest meclis
Ki esbāb-i ıarab temām dāred

Maḥşül-1 Beyt:

İy Hâfız, meclis ne vâkıt hoşdur ol dem ki esbâb-ı ıtarab ve şâdî tamâm ıtar.

58. Ğazel-i Diger-149

[Me fâ ‘i lün / Fe ‘i lâ tün / Me fâ ‘i lün / Fe ‘i lün]

Beyt

Men u şalâḥ u selâmet kes in gumân ne-bered
Ki kes be rind-i ḥarâbât zann-i ân ne-bered

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm ḥaḳḳumda şalâḥ ve selâmet ma‘nâlarını kimse zann eylemez, zîrâ kimse rind-i ḥarâbâta bu zannı iletmez.

Beyt

Men in muraḳḳa‘ -i dirîne behr-i ân dârem
Ki zîr-i ḥırḳa keşem mey kes in gumân ne-bered

Maḥşül-1 Beyt:

Ben bu yamalı ḥırḳayı anuñçün ıtarum ki ḥırḳa altında şarâb taşıyam ve kimse benüm ḥaḳḳumda bu zannı iletmeye.

Beyt

Me-bâş girre be ‘ilm u ‘amel faḳîḥ mudâm
Ki hiç kes zi ḳazâ-yi Ḥodâı cân ne-bered

Maḥşül-1 Beyt:

İy faḳîḥ, ‘ilim ve ‘amel sebebiyle mağrûr ve ğâfil olma dâ’imâ zîrâ hiç kimse Allâh’uñ ḳazâsından cân iletmez.

Beyt

Meşov firifte-i reng u bû ḳadeḥ derkeş
Ki jeng-i ğam zi dilet cuz mey-i muĝân ne-bered

Maḥşül-ı Beyt:

‘Ālem reng [u] bŷyınıñ mağrŷr[1] olma ve ¼adeḥ çek zĭrā ğam pasını ğöñlüñden mey ve muğāndan ğayrısı iletmez.

Beyt

Egerçi dĭde [170a] buved pāsbān-ı tu ey dil
Be hŷş bāş ki nağd-i tu pāsbān ne-bered

Maḥşül-ı Beyt:

İy ğöñŷl, egerçi ğöz senŷñ pāsbānuñdur ‘ağlile ol ki nağduñı pāsbān iletmeye.

Beyt

Be sa‘y kŷş eger muzd bāyedet ey dil
Kesĭ ki kār ne-kerd ecr-i rāyegan ne-bered

Maḥşül-ı Beyt:

‘İbādete sa‘y eylemege kŷş eyle eger saña ŷcret gerekse iy ğöñŷl, zĭrā bir kimse ki iş işlemedi, muft ŷcret iletmez.

Beyt

Suḥan be nezd-i suḥandān edā me-kun Ḥāfız
Ki [tuḥfe] kes dur u govher be baḥr u kān ne-bered

Maḥşül-ı Beyt:

İy Ḥāfız, sŷḥandān ¼atında³⁵ söz edā eyleme, zĭrā kimse dŷrr ŷ gevhery baḥr u kāna armağan iletmez.

59. Ğazel-i Dĭger-150

[Mef ‘ ŷ lŷ / Fā ‘ i lā tŷ / Me fā ‘ i lŷ / Fā ‘ i lŷn]

Beyt

Dĭ pĭr-i meyfurŷş ki zĭkreş be ḥayr bād
Goftā şerāb nŷş u ğam-i dil be-ber zi yād

³⁵ Yazmada: “yanında” şeklindedir.

Maḥşül-1 Beyt:

Dün şarāb şatıcı pīr ki zikri ḥayırla olsun, didi şarāb iç ve gönül ğamını ḥāṭıruñdan gider.

Beyt

**Goftem be bād mī-dehedem bāde nām u neng
Goftā ḳabūl kun soḥen u herçi bād bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Pīr-i mey-furūş baña bāde-nūş eylemege emr idünce didüm ki bāde-nām u nengi bāde virür ve beni rüsvāy ider didi ki söz ḳabūl idüb bāde iç her ne olursa olsun.

Beyt

**Sūd u ziyān [u] māye çu ḥ`āhed şoden zi dest
Gübehr-i ĩn mu`āmele ğamġin me-bāş u şād**

Maḥşül-1 Beyt:

Fā`ide ve ziyān ve māye çu ḥ`āhed şuden zi dest çünki elden gidiserdür söyle işidüb diñleyene bu zıkr eyledigimiz mu`āmele için ne ğamġin ol ve ne şād.

Beyt

**Bādet be-dest bāşed eger dil nihī be hīç
Der ma`razi ki taḥt-i Süleymān reved be bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ elüñde yel olur eger gönli hīçe ḳoyasın bir maḳāmda ki taḥt-ı Süleymān yele varur ya`nī fāniolur.

Beyt

**Bī-ḥār gul ne bāşed u bī-niş nūş hem
Tedbīr çīst vaz`-ı cihān ĩnçonin futād**

Maḥşül-1 Beyt:

Gül dikensüz ve bāl nişsüz olmaz. Ne çāre ve ne tedbīr cihānuñ vaz`ı buncılayın vāḳi`ı oldu.

Beyt

Por kun zi bāde cām u demādem be gūş huş
Be şenev ez u hikāyet Cemşid u Keykubād

Maḥşül-1 Beyt:

Bādeden cāmı toptolu eyle, ve dā'imā 'aқıl қulağıyla andan Cemşid ve Keykubād hikāyesin işid.

Beyt

Ḥāfiz geret zi pend-i ḥakīmān melālet est
Kūteh konīm kışsa ki 'omret dirāz bād

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfiz, eger pend-i ḥakīmāndan melālet se'āmetüñ vār ise uzatmayalum var şāğ ve esen ol saña naşihatden geçdük.

60. Ğazel-i Diğer-151

[Mef 'ū lü / Fā' i lā tü / Me fā ' i lü / Fā ' i lün]

Beyt

Ānrā ki cām-i şāfi-i şahbāş mī-dehend
Mī-dān ki der-ḥarīm-i ḥarem cāş mī-dehend

Maḥşül-1 Beyt:

Ol kimseye ki şāfıķırmızı şarāb қadeḥin virürler, sen bil ki Қüds ḥareminüñḥavlısında aña maқām virürler.

Beyt

Şūfi me-bāş munkir-i rindān ki sırr-ı 'aşқ
Rüz-ı ezel be mordum-i қallāş mī-dehend

Maḥşül-1 Beyt:

İy şūfi, rindlere münkir olma ki 'aşқ sırrını rüz-ı ezelde merdüm-ı ḥarābātilere virürler.

Beyt

Sākī be yār bāde-i gul reng-i muşk-bū[y]
Erbāb-i ‘aql zaḥmet-i evbāş mī-dehend

Evbāş dirinti

Maḥşül-ı Beyt:

İy sākī, müşk kokuşulu gül renkli bāde getir.[170b] zīrā‘ aqıl şāhibleri evbāşa
ya‘nī erbāb-ı ‘aşka zaḥmet virürler, imdi bāde vir ki lā-ya‘qıl olalum zaḥmet-i
zebānları bize te’sİR eylemeye.

Beyt

Ez lezzet-i ḥayāt ne dāred temettu‘ī
İmrüz her ki va‘de be ferdāş mī-dehend

Maḥşül-ı Beyt:

Dünyāḥayātı lezzetinden temettu‘tutmaz, her kimse ki bugün aña irte
va‘desini vireler.

Beyt

Ḥāfız be terk-i cennet-i firdevs mī-koned
Ger der ḥarīm-i vaşl-i tu me’vāş mī-dehend

Maḥşül-ı Beyt:

Ḥāfız cennet-i firdevsi terk ider eger senüñ vaşluñ ḥarīmimde aña yer virürler
ise.

61. Ğazel-i Dīger-152

[Mef‘ūlü / Fā‘ilātü / Me fā‘ilü / Fā‘ilün]

Beyt

Kārem zi dovr-i çarḥ be sāmān ne-mī-resed
Ḥün şud dilem zi derd u be dermān ne-mī-resed

Maḥşül-ı Beyt:

Benüm işüm devr-i felekden şalāḥa irişmez, derdden yüregüm kan oldı,
ḥālbuki dermāna irişmez.

Beyt

Bā ān ki ḥāk-i kūy şudem hemçu seg henüz
Āb-i ruḥem hemî-reved u nān ne-mî-ressed

Maḥşûl-ı Beyt:

Bunuñ birle ki ḥāk-i kūy-ı vefā oldum, seg gibi el-ān ‘ırzum gider ve baña etmek irişmez.

Beyt

Pey-pāre ‘i ne-mî-konem ez hîç ustuh‘ān
Tā şad hezār zaḥm be dendān ne-mî-ressed

Maḥşûl-ı Beyt:

Hîç bir kemikden bir sinir³⁶ pāresini ḳoparmam, tā dişlerüme yüz biñ zaḥm ve zaḥmet irişmeye.

Beyt

Sîrem zi cān-i ḥod be dil-i düstān velî
Bî-çāre rā çî çāre çu fermān ne-mî-ressed

Maḥşûl-ı Beyt:

Kendi cānumdan ṭoḳum dostlar dili içün ammā ben bî-çāreye ne çāre, çünki fermān-ı Ḥudā irişmez.

Beyt

Ya‘ ḳūbrā do dīde zi ḥasret sefid geşt
Āvāze ‘i zi Mışır be Ken‘ ān ne-mî-ressed

Maḥşûl-ı Beyt:

Ya‘ ḳūb peygamberüñ iki gözi ḥasretinden ağardı ḥālbuki Mışır’dan Ken‘ ān’a Yūsuf’uñ Mısır’da olduğı āvāzesi irişmez.

Beyt

Ez ārzüt guşte girān bār-i gam dilem
Āvaḥ ki ārzü-yı dil-i erzān ne-mî-ressed

³⁶ Yazmada “siñir” şeklinde yazılmıştır.

Maḥşül-ı Beyt:

Ārzü eylemekden gönüm ağır yüklüdür, ḥayfâ ki baña ârzü kolay irişmez.

Beyt

Tâ şad hezâr ḥâr ne mî-rüyed ez zemîn
Ez gulbunî gulî be gulistân ne-mî-resed

Maḥşül-ı Beyt:

Yerden yüz biñ diken bitmeyince bir gül ocağından gülistâna bir gül irişmez.

Beyt

Ez dest bord-i covr-i zemân ehl-i fazl-râ
İn guşşa bes ki dest süy-i cân ne-mî-resed

Maḥşül-ı Beyt:

Cevr-i zamānuñ galebesinden ehl-i fazla bu guşşa yeter ki eli cân cânübine irişmez.

Beyt

Ez ḥişmet ehl-i cehl be Keyvân resideend
Cuz âh-i ehl-i fazl be Keyvân ne-mî-resed

Maḥşül-ı Beyt:

Ḥaşmet ve ‘azametden ehl-i cehl felek-i sābi‘a irişmiş, ammâ ehl-i fazluñ cevri devrden felege âhı irişür.

Beyt

Ḥâfız şabür bâş ki der râh-i ‘aşıkî
Her kes ki cân ne dâd be cânân ne-mî-resed

Maḥşül-ı Beyt:

İy Ḥâfız, ziyâde şâbir ol ki ‘aşıklık tarîkinde her kimse ki cân virmedi, cânâna irişmedi.

62. Ğazel-i Diğer-153

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Zihî huceste zemānî ki yār bāz āyed
Be kām-i ğam zedegān ğam gusār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

‘ Aceb mübārek zamāndur ki yār girü gele, ya‘ nî ‘ aceb mübārek zamāndur ki ğamġinler murādınca ğam-güsār girü gele.

Beyt

Be pîş-i şāh-i ḥayāleş keşidem ablağ-çesm
Bedān umîd ki ān şeh-suvār bāz āyed

Ablağ bunuñ [171a]gibi yerlerde alaca at murāddur.

Maḥşül-ı Beyt:

Ol cānānuñ ḥayālî pâdişāhî öñine göz ablağını çekdüm, ol ümîdiyle ki cānān gele ve gözüm anı göre.

Beyt

Der intizār-i ḥadengeş hemî-pered dil-i şayd
Ḥeyāl-i ān ki be ‘ azm-i şikār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Cānānuñ tîr-i ḥadengi intizārında dil-i şayd veyā şayduñ dili segirdür, ol ḥayālile ki şikār qaşdına girü gele.

Beyt

Muķim ber-ser-i rāheş nişesteem çun gerd
Bedān heves ki bedin reh-guzār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Cānānuñ yolu ucında muķim oturmuşum toz gibi, ol hevesle ki bu rāh-güzāra bāz āyed ya‘ nî bu reh-güzāra gele.

Beyt

Eger ne der ham-i çevgân-i ü reved ser-i men
Zi ser çi güyem u ser hod çi kâr bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Eger cānān çevgānuñ hamına varmazsa benüm başum başdan ne söyleyeyüm
ve baş bundan ğayrı neye gelür.

Beyt

Dilî ki bā ser-i zulfeyn-i ü qarārî dād
Gumān me ber ki der ān dil qarār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Bir gönül ki cānānuñ iki zülfi ucıyla ‘ahd ve peymān baĝladı, zan iletme ki ol
gönle bir daĝı qarār ve şebāt gele.

Beyt

Zi eşk-i men ne zened mevc der kenār çu baĝr
Eger miyān-i veyem der kenār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Benüm gözüm yaşı deryā gibi yanımda mevc urmaz , eger cānān miyānı
kenāruma gelürse. Girye ve bükādan ħalāş bulurum.

Beyt

Çi covrhā ki keşidend bulbulān ez Dey
Be bŷy-i ān ki diĝer nev-behār bāz āyed

Maḥşül-ı Beyt:

Ne cefālar ki bŷbŷller çekdiler Dey şovuĝdan, ol ŷmīdiyle ki yine nevbahār
gelür diyü.

Beyt

Zi naqş-bend-i kazā hest umīd-i ān Ḥāfiż
Ki hemçu serv be destem nigār bāz āyed

Maḥşül-1 Beyt:

İy Hâfız, kazâ naḳḳâşından ol ümîdüm vardur ki serv gibi bālâ-bülend nigâr elüme gele.

63. Ğazel-i Dîġer-154

[Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün]

Beyt

Ber-ser-i bāzār-i cān-bāzān munādā bi-şnevîd
Bi-şnevîd ey sâkinān-i kūy-i zened bi-şnevîd

Maḥşül-1 Beyt:

Cān-bāzlar bāzārı ucında nidā iderler, işidüñ iy cānān maḥāllesinüñ sâkinleri işidüñ.

Beyt

Duġter-i rez çend rûzî şud ki ez mā gum şudest
Reft tā ġired ser-i ġod hān u hān ġāzır şevîd

Hān esmā-ı ef’ālden tenbîh maḳāmında müsta‘meldür, müfred ve cem‘ maḥallinde vâkı‘ olur.

Maḥşül-1 Beyt:

Münādā nidā idüb dir ki rez kıızı bir niçe gün oldı ki bizden eksük oldı gitdi tā kendi başın ḳaydın ġöre āġāh olub ġāfil olmañ, ġāzır oluñ arayüb bulmaġa sa‘y idelüm.

Beyt

Cāme’i dāred zi la‘l u nīm tācī ez ḫabāb
‘Aḳl u dāniş mī-bered tā imin ez vey ne-ġnevîd

Maḥşül-1 Beyt:

Duġter-i rezüñ la‘lden bir ḳaftānı ve ḫabābdan yarım tācı var, ‘aḳıl ve dāniş iledür, āġāh oluñ andan emīn uyumañ.

Beyt

Her ki ān telhem dehed helvā bahā cāneş dehem
Ver buved pūşide vu pinhān be dūzaḡ der revīd

Maḡşūl-1 Beyt:

Her kimse ki baña acıyı virürse ben aña cān-ı şīrīnīmī [171b] helvālīk virürüm. Ve eger duḡter-i rez ṡamuda da gizlenüp ḡalursa ṡamuya dāḡil oluñ, anı peydā eylemek için.

Beyt

Duḡter-i şeb gīrd u telḡ u tīz u ḡūş-ḡ'ār u sebūk
Ger be yābīdeş be suy-i ḡāne-i Ḥāfīz berīd

Maḡşūl-1 Beyt:

Duḡter-i rez didigimüz bir gice gezici ve acı ve keskin ve gül renkli ve ḡattāl kızdur. Eger anı bulursañuz Ḥāfīz'uñ evi cānibine iledüñ.

64. Ğazel-i Dīger-155

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lün]

Beyt

Benefşe dūş be gul goft u ḡūş nişānī dād
Ki tāb-i men be cihān ṡurre-i filānī dād

Maḡşūl-1 Beyt:

Benefşe dün gice güle söyledi ve bir ḡoş nişān virdi ki cihānda baña filān kimsenüñ ṡurrası tāb virdi, ya' nī 'ālemde beni biküb ve vīrān oldı.

Beyt

Dilem ḡazāne-i esrār būd u dest-i ḡazā
Dereş be best u kelīdeş be dil-sitānī dād

Maḡşūl-1 Beyt:

Benüm gönlüm ḡazāne-i esrār-ı 'aşḡ-ı cānān idi, ḡālbuki ḡazā eli ḡapusını baḡladı ve miftāḡını bir maḡbūb-ı dilsitānuñ eline virdi.

Beyt

Şikestevār be dergāhet āmedem ki ṭabīb
Be mümyāyī-i luṭf-i tuem nişānī dād

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ dergāhuña şikeste gibi geldüm zīrā ṭabīb baña senüñ luṭfuñ mümyālıgına işāret eyledi. Hāşılı mümyā-yı firāk şınıgına devādur.

Beyt

Guzeşt ber men-i miskīn u bā raḳībān goft
Diriğ ‘āşık-ı maḳtül-i men çi cānī dād

Maḥşül-1 Beyt:

Ben miskīnüñ üstüne uğradı ve raḳıblere didi, ḥayf benüm ‘āşık-ı maḳtülüm ne ‘aceb güç cān virdi.

Beyt

Teneş durust u dileş şād bād [u] ḥāṭir ḥoş
Ki dest dādeş u yārī-i nā-tevānī dād

Maḥşül-1 Beyt:

Teni dürüst ve dili şād ve ḥāṭırını ḥoş olsun ol kimse ki aña el virdi ve bir nā-tuvāna mu‘āvenet eyledi ve yoldaşlık virdi.

Beyt

Be rev mu‘ālecet-i ḥod kun ey naşīhat-gūy
Şarāb u şāhid-i şīrīn ki rā ziyānī dād

Maḥşül-1 Beyt:

İy vā‘iz, var kendüñi mu‘ālece eyle ki senüñ dimāguñ fāsīd olmışdur ya‘nī bizi şarāb ve şāhiden men‘ eyleme şarābla ṭatlu güzel ve maḥbūb kime ziyān virdi.

Beyt

Ḥazīne-i dil-i Ḥāfız zi govher-i esrār
Be yumn-i ‘aşık-ı tu sermāye-i cihānī dād

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfız'ıñ göñli ḥazīnesi ya' nī kuvvet-i şā' iriyesi esrār-ı gevherinden senüñ
'aşkuñ yümni ve berekātı sebebiyle cihānsermāyesini virdi.

65. Ğazel-i Dīger-156

[Mef ' ū lü / Fā ' i lā tü / Me fā ' i lü / Fā ' i lün]

Beyt

'Aşket ne serserīst ki ez ser be der şeved
Mihret ne 'arīzīst ki cā-yi dīger şeved

Maḥşül-1 Beyt:

'Aşkuñ kolayına degüldür ki başdan taşra gide ve muḥabbetüñ 'arīzī degüldür
ki ğayrı yere gide.

Beyt

'Aşq-ı tu der derünem u mihr-i tu der dilem
Bā şīr enderün şud u bā cān be der şeved

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ 'aşkuñ derünema ve muḥabbetüñ göñlüme sütle içerü gitdi ve cānla
taşra çıkar.

Beyt

Derdīst derd-i 'aşq ki ender 'ilāc-i ū
Her çend sa'y bīş numāyī beter şeved

Maḥşül-1 Beyt:

'Aşq derdi bir derddür ki anuñ 'ilācında her ne kadar ki sa'y ziyāde
gösterürsen beter olur.

Beyt

Evvel yekī menem ki derīn şehr her şebī
Feryād-i men zi 'aşq [172a] be eflāk ber şeved

Maḥşül-1 Beyt:

‘Uşşākuñ evvel birisi benüm ki bu şehirde her gice benüm feryādum eflāka gider.

Beyt

**Ger zān ki men sirişk feşānem be Zinderūd
Kişt-i ‘Irāk comle be yekbār ter şeved**

Maḥşül-1 Beyt:

Eger şöyle ki ben gözüm yaşını Zinderūd’a saçam ve dökem , İsfahān ekini bir uğurdan ter olurdu.

Beyt

**Dī der miyān-i zulf be dīdem ruḥ-i nigār
Ber hey’etī ki ebr muḥīt-i kamer şeved**

Maḥşül-1 Beyt:

Dün zülf ortasında nigāruñ ruḥını gördüm bir hey’etde ki bulut māhı muḥīt ola.

Beyt

**Goftem ki ibtidā konem ez buse goft nī
Be güzār tā ki mäh zi ‘aḳreb be der şeved**

Maḥşül-1 Beyt:

Ruḥı nigārı miyān zülfinde ol hey’etde göricek didüm ki zevk u şafāya büsedden ibtidā eyleyeyin mi? Nigār didi ki yok o ki ay burc-ı ‘aḳrebden aşra ıa.

Beyt

**Ḥāfiz be yād-i la‘leş eger bāde mī-ḥorīd
Me güzār hān ki mudde‘iyān-rā ḥaber şeved**

Maḥşül-1 Beyt:

İy Ḥāfiz, eger cānānuñ la‘li yādına bāde içersen aña ol oma ki raḳıblere ḥaber ola.

66. Ğazel-i Diger-157

[Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün / Me fā 'i lün / Fe 'i lā tün]

Beyt

Eger Ğudāy kesī rā be her gunāh be ğired
Zemīn be nāle der āyed zemāne āh be ğired

Maḥşül-1 Beyt:

Eger Allāhu Te'ālā bir kimseyi her bir günāh için mu'āheze idüb 'uķūbet eylese küre-i ħāk nāleye ğelüb zamāneyi dūd āh-ı mücrimīn tutar .

Beyt

Berāberest keh u kūh pīş-i Ğazret-i Mevlā
Ğehī be ķūh be baḥşed ğehī be kāh be ğired

Maḥşül-1 Beyt:

Ğazret-i Allāh'ıñ yanında şamān tığ berāberdür ya' nī Ğodāya nisbet şaĝā'ir ve kebā'ir berāberdür.

Beyt

Gunāh-i rüy-i zemīn mī-konī ne mī-dānī
Ki māh ber felek ez şūmī-i gunāh be ğired

Maḥşül-1 Beyt:

Yeryüzinüñ günāhın[1] eylesin bilmez misin ki felek de ay günāh şūmluĝından tütülür.

Beyt

Tu pāk dāmenī ārī velī şevved peydā
Gunāhhā-yi tu feryād ki dād-ĥ'āh be ğired

Maḥşül-1 Beyt:

Sen sen pāk dāmensin evet ammā senüñ günāhlaruñ ol zamān peydā olur ki şikāyetçi eteĝüñi tuta.

Beyt

Şebî zi şerm-i guneh men çunân bi-griyem zâr
Ki secdegâh-i men ân şeb heme giyâh be gîred

Maḥşûl-ı Beyt:

Bir gice günâhların utanağumdan ancılayın zâr ağlayıyın ki secdem yerini ol gice hep ot ıtuta.

Beyt

Geh-i vedâ^c bi-griyem bedân meşâbe ki yâr
Be her zemîn ki reved âb-i dîde râh be-gîred

Maḥşûl-ı Beyt:

vedâ^c vaḳtinde ol mertebe[de] ağlayayın ki yâr her yere ki gide gözüm yaşı yolın ıtuta.

Beyt

Çu şâh ḳasd-i helâk-i kesî koned Hâfız
Kirâst zehre vu yârâ ki piş-i şâh be-gîred

Zehre ḳudret ma^c nâsınadur.

Maḥşûl-ı Beyt:

Çünkü pâdişâh bir kimseyi helâk eylemege ḳaşd ider, iy Hâfız, kimüñ ḳudreti var ki pâdişâhuñ önini ıtuta.

67. Ğazel-i Dîger-158

[Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lün]

Beyt

Sırr-ı sevdâ-yi tu ender ser-i mâ mî-gerded
Bîn ki ender ser-i şūrîde çihâ mî-gerded

Maḥşûl-ı Beyt:

Senüñ ‘aşḳuñ ve muḥabbetüñ varı bizüm başımızda çigzinür. Naẓar eyle bizüm şūrîde başımızda neler çigzinür.

Beyt

Her ki dil der Һam-i Һevgān-i ser-i zulf tu best
Lā cerem gūy [172b] Һıfat ber ser u pā mī-gerded

MaҺşūl-1 Beyt:

Her kimse ki gōnlini Һam-ı Һevgān gibi senūñ zūlfūne baęladı, Һübhe yok ki gūy gibi başı ve ayaęı üzerinde Һiznür.

Beyt

Gerçi bī-dād u cefā mī-koned ān dilber bā men
Hemçonān der pey-i ū dil be vefā mī gereded

MaҺşūl-1 Beyt:

Egerçi bizüm dilberimüz bize bīdād ve cefā eyler ammā gene gōnül anuñ ardınca vefā ūmīdiyle Һiznür.

Beyt

Ez cefā-yı felek u guşsa-i devrān şad bār
Ber tenem pīrehen-i şabr Һabā mī-gerded

MaҺşūl-1 Beyt:

Felek cefāsından ve devrān guşsasından yüz kere tenüm üzerinde şabr pīreheni Һāk olur.

Beyt

Der za' ifi vu nizārī ten-i bī-Ĉāre-i men
Ĉun hilālist ki enguşt-numā mī-gerded

MaҺşūl-1 Beyt:

Za' iflikde ve arıklıkda benüm bīĈāre tenüm bir hilāl gibidür ki barmağla gōsterilür.

Beyt

Bulbul-i Һab' -i men ez firĈat-i gulzār-i ruĈeş
Dirgāhist ki bī-berg u nevā mī-gerded

Maḥşül-1 Beyt:

Benüm ṭab‘um bülbüli cānānuñ ruḥı gülzārınuñ firāqından çok zamāndur ki yaraqsız ve azıksız olur.

Beyt

Çend gūyem me rev ey dil zi pey-i nefis u hevā
Kīn hevāyist ki der ‘ayn-i ḥatā mī-gerded

Maḥşül-1 Beyt:

Nice bir diyeyüm iy gönül, nefis u hevā ardınca gitme, zirā bu bir hevādur ki maḥz-ı ḥatā vāki‘ olur.

Beyt

Be hevā dāriyet ey serv ḫad-i lāle ‘izār
Bes ki āşufte vu sergeşte çu mā mī-gerded

Maḥşül-1 Beyt:

Senüñ muḥabbetüñ sebebiyle iy serv, boylı lāle yañaqlı çok kimse bizüm gibi perīşān ḥāl ve müteḥayyir gider.

Beyt

Dil-i Ḥāfiz çu şabā ber-ser-i kūy-i tu muḫīm
Dermendest [u] be ummīd-i devā mī-gerded

Maḥşül-1 Beyt:

Ḥāfiz’uñ gönli şabā gibi senüñ ser-i kūyuñda muḫīm dermenddür.

68. Ğazel-i Diğer-159

[Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lā tün / Fe ‘i lün]

Beyt

Mī-zenem her nefes ez dest-i firāket feryād
Āh eger nāle-i zārem ne resāned be tu bād

Maḥşül-1 Beyt:

Her nefes ve her sâ' at senüñ firâkuñ elinden feryâd ururum, âh eger benüm feryâd u zârem saña bād irişdürmezse.

Beyt

**Çi konem ger ne konem nâle vu feryâd u figân
Kez firâk-i tu çunânem ki bed endiş-i tu bād**

Maḥşül-1 Beyt:

Neyleyeyüm niçe ideyüm eger feryâd u figân ve nâle eylemeyeyüm zirâ senüñ firâkuñdan şöyleyüm ki senüñ düşmen-i bed-endişenüñ ile olsun.

Beyt

**Rûz u şeb guşsa vu hûn mî-ḥorem u çün ne ḥorem
Çun zi didâr-i tu dürem be çi bâşem dil-şâd**

Maḥşül-1 Beyt:

Gice ve gündüz ğam ve guşsa yerüm. Niçe [ğam ve guşsa] yemeyeyüm, çünkü senüñ didâruñdan ırağum ne ile dil-şâd olayum.

Beyt

**Tâ tu ez çeşm-i men-i sūhte-dil dūr şudî
Ey besâ çeşme-i hūnîn ki dil ez dide guşâd**

Maḥşül-1 Beyt:

Sen, ben dil sūhtenüñ gözinden dūr olalı iy cân, ne çok kıan çeşmesini gönül gözden feth eyledi.

Beyt

**Ez bun-i her muje şad kıatre-i hūn biş çekîd
Çun ber-âred dilem ez dest-i firâket feryâd**

Maḥşül-1 Beyt:

Her kirpigüñ dibinden yüz kıatre kıandan ziyâde tamlar³⁷ çünkü gönül senüñ senüñ firâkuñ elinden feryâd u figân ide.

³⁷ Yazmada “tamar” şeklindedir.

Beyt

Ĥāfız-i dil-şude mustağraq-i yādet şeb u rüz
Tu ezīn bende-i dil reftē be kullī āzād

Maḥşūl-ı Beyt:

‘Āşık Ĥāfız gice [ve] gündüz senüñ yāduña müstağraqdur. Sen bu bende-i [173a] dil refteden külliyeñ fāriğsin.

SONUÇ

Türk Şerh Edebiyatı, İran ve Arap klasiklerinin yanısıra, tasavvufî muhtevalı Türkçe manzumeleri de açıklayıp, yorumlama temelinde dayanan geniş bir alandır. Eski şerhlerde ileri sürülen fikirlerin, yorumların metodu haklı veya haksız ne kadar münakaşa ve tenkid edilirse edilsin onlar, günümüzde kaybolan veya değişen kültür dünyamız ve kültür tarihimiz hatta tefekkür tarihimiz açısından değerlendirilmemiş en zengin ve ansiklopedik kaynaklarımızdan olmakla ayrı bir ehemmiyeti hâizdir.³⁸

Türkiye'de Mevlânâ'nın Mesnevi'si ve Sa' dî'nin Gülistân'ından sonra en çok okunan Farsça eserlerden biri Hâfız'ın Dîvânı'dır. Bu nedenle bu eser edebiyat tarihinde, en az yazılan eserler kadar hatta yazılan eserlerden daha fazla kabul görebilmektedir. Hâfız Dîvânı, edebiyat araştırmacılarının her dönemde ilgilendiği bir eserdir. Bu sebeple eser üzerine birçok şerh yapılmıştır.

Eski Türk edebiyatı sahasına baktığımızda Sürûrî; Şem'î ve Sûdî'nin Hâfız Dîvânı şerhleriyle dikkati çektiğini görüyoruz. Abdülbaki Gölpınarlı da Hâfız Dîvânı'nın Türkçe'ye çevirisini yapmış ve 1944 yılında yayımlanmıştır.³⁹

Hâfız Dîvânı'nı şerh eden önemli ve şerh geleneğinin önde gelen isimlerinden birisi de şüphesiz ki Sûdî Bosnevî'dir. Arapça ve Farsça'ya vakıf olan Sûdî eşsiz eserler ortaya koyabilmek amacıyla ömrünün çoğunu ilmi seyahatlerde geçirmiştir. Sûdî, Fars edebiyatının klasik eserlerinden biri olan Dîvân-ı Hâfız'ı şerh etmekle kalmamış, bu alanda yazılmış başka şerhleri de tenkit etmiştir. Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız adlı eseri Türk Şerh Edebiyatı'nın en seçkin örneklerinden biridir. Ancak ne yazık ki tematik değerlendirme olmaktan öte geçemeyecek birkaç çalışmayı saymazsak- eserin tamamını ortaya koyan, çeviriyazı alfabetiyle Latin harflerine aktaran ciddi bir çalışmaya hala göremiyoruz.⁴⁰

“Şerh-i Dîvân-ı Hâfız” adlı yaptığımız bu çalışma ile bu alandaki boşluğu bir nebze de olsa kapattığımızı ve her şeyden en önemlisi bizden sonra bu alanda çalışma yapacak arkadaşlara yol gösterdiğimizi düşünüyoruz. Çalışmamıza Hâfız-ı Şirâzî, Sûdî Bosnevî, Şerh geleneği hakkında kısaca bilgi vererek başladık. Daha sonra çalışmamızın asıl konusu olan Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız adlı eserinin 148a-172b varakları arasını transkrip ederek latin alfabetine aktardık. Çalışmanın sonunda ise yararlandığımız kaynakları gösteren kaynakça kısmını ve beyitleri daha iyi anlaşılması için sözlük kısımlarını ekledik.

³⁸Amil Çelebioğlu, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları* (Araştırma-İnceleme Dizisi), MEB, İstanbul 1998, s.547.

³⁹Abdülbaki Gölpınarlı, “*Hâfız Dîvânı*”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1989.

⁴⁰Ozan Yılmaz, “Bir Münekkit Var Şarihten İçeri” Türk Şerh Edebiyatı'nda “Reddiye” Geleneği ve Sûdî-i Bosnevî Örneği, *Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 7, İstanbul 2011, ss. 107-154.

Sûdî, gazeli numaralandırdıktan sonra beyti “beyt” şeklinde bize vermiştir. Daha sonra beyti açıkladığı kısım olan “Mahsûl-i beyt” şeklinde beyti açıklamıştır.

Sonuç olarak; Sûdî eserinde sözcüklerin anlamlarını, şiirde kazandıkları farklı manaları, derin anlamları gözönünde bulundurarak beyitlerin Türkçe karşılıklarını tutarlı bir disiplin içerisinde vermiştir. Biz de bu çalışmayı sadece Sûdî'nin yaptığı şerhi günümüz Türkçesine çevirmek maksadıyla değil, derin bilgi ve kültür hazinesiyle Hâfız Dîvânı'nda yer alan gazelleri daha iyi anlamak çabası içerisinde bulunmaya çalıştık.

KAYNAKÇA

- AYAR, Mehmet Taha, “Hâfız-ı Şîrâzî Dîvânı ve Osmanlı Şerhleri”,
<http://journals.miu.ac.ir>
- BİRGÖREN, Hamdi; “Hâfız-Fuzûlî Karşılaştırması”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/8 Summer 2013, ss. 299-323.
- ÇELEBİOĞLU, Amil, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, Araştırma-İnceleme Dizisi, s.547, MEB Yayınları, İstanbul 1998.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle), Ankara Kitabevi Yayınları, 14. bs., Ankara 1937.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, Hâfız Dîvânı, MEB Yayınları, İstanbul 1989.
- İPEKTEN, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, 10. bs., İstanbul 2008.
- KANAR, Mehmet, Hafız Divanı, C.1, Ayrıntı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2011.
- KANAR, Mehmet, Hafız Divanı, C.2, Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2011.
- KANAR, Mehmet, Kanar Farsça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, 1. bs., İstanbul 2011.
- PALA, İskender, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Kapı Yayınları, İstanbul 2011.
- ŞEMSEDDİN Sami, Kamûsu'l-A'lâm (Tıpkıbasım), Kaşgar Neşriyat, C.4, Ankara 1996. ŞEMSEDDİN Sami, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul 2012.
- ŞİMŞEK, Adnan, Sûdî'nin Şerh-i Dîvân-ı Hâfız'ının I. Cildinde Klâsik Türk Edebiyatı İle İlgili Kavramlar Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2004.
- TAHİR, Bursalı Mehmed, Osmanlı Müellifleri, Gregg International Publishers Limited, İstanbul 1971, s. 223-224.
- Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara 2006.
- YAZICI, Tahsin, “Hâfız-ı Şîrâzî”, İslam Ansiklopedisi, C.15, TDV Yayınları, Ankara 1997.
- YILDIRIM, Nimet, Farsça Dilbilgisi, Fenomen Yayınları, 5. bs., Ankara 2010.

YILMAZ, Ozan, “Bir Münekkit Var Şarihten İçeri” Türk Şerh Edebiyatı’nda
“Reddiye” Geleneği ve Sudî-i Bosnevî Örneği, Dîvân Edebiyatı Araştırmaları
Dergisi, S. 7, İstanbul 2011.

YILMAZ, Ozan, Gülistân Şerhi (Sûdî-i Bosnevî), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2012.

SÖZLÜK

Āb: (F) 1.su. 2.deniz. 3.ırmak. 4.tükürük. 5.özsuyu. 6.ter. 7.döl suyu. 8.sidik. 9.parlaklık. 10.yüzsuyu. 11.letafet, hava.

Ābgūn: (F.) 1.su rengi. 2.mavi.

Ādem: (A.)1.ilk insan, Adem Peygamber.2.insan, adam.

Āfāk: (A.) ufuklar.

Āfitāb: (F.) güneş.

Āgāh: (F.) bilgili, haberdar, uyanık.

Āh ü zār: āh edip inleme.

Āheng: (F.) 1.uyum, ahenk. 2.eğlence.

Āhenggüzār: (F.) uyumlu, ahenkli.

Āhīr: (A.) son, en son.

Āhū: (F.) ceylan, karaca.

Aḥvāl: (A.) haller, durumlar.

Aḳvām: (A.) kavimler.

Āmed: (F.) gelme, geliş.

Āsmān: (F.) gök, gökyüzü.

Āsūde: (F.) Huzurlu, dinlenmiş

Āşikār: (F.) açık, belli, aşikār.;âşikār etmekortaya çıkarmak, belli etmek.;âşikār olmak ortayaçıkılmak, belli olmak.

Āşinā: (F.) 1. tanıdık, bildik. 2.bilen.

Āvāz: (F.) ses.

Āyine: (F.) ayna.

Āzād: (F.) özgür.

Bād: (F.) 1.rüzgar, yel. 2.defa, kez. 3.yük.

Bāde: (F.) 1.içki. 2.şarap.
Bādefürüş: (F.) meyhaneci.
Bādenüş: (F.) içki içen.
Bāğ: (F.) bahçe, bağ.
Bāğbān: (F.) bahçıvan.
Bahş: (F.) bağışlayan.
Baht: (F.) talih.
Bākī: (A.) 1.kalıcı, ölümsüz. 2.artan, geri kalan.
Bām: (F.) dam, çatı.
Bāng: (F.) 1.ses. 2.haykırış.
Ba'īd: (A.) uzak.
Bār: (F.) yük.
Bāṭıl: (A.) hükümsüz. 2.boş.
Bāz: (F.) 1.tekrar. 2.açık. 3.doğan.
Bāz: (F.) Geri
Beççe: (F.) 1.çocuk. 2.yavru.
Benefşe: (F.) Menekşe.
Berīd: (A.) Ulak, haberci, postacı
Bīçāre: (F.) Çaresiz, zavallı.
Bīdād: (F.) Zulüm.
Bī-dār: (F.) Uyanık
Bī-endīşe: (F.) Düşünmeyen, umursamayan
Bīmār: (F.) Hasta.

Bişnev: (F.) Dinle, işit

Büy: (F.) Koku, yaradılış, ümit

Bülend: (F.) [1 بلند] .yüksek. 2.yüce

Bülendpervāz: (F.) 1. yükseklerden uçan. 2.şerefli

Büstân: (F.) Bahçe.

Büthâne: (F.) Puthane.

Cām: (F.) 1.kadeh. 2.şişe. 3.cam.

Cāme: (F.) Giysi.

Cān: (F.)1.ruh. 2.can. 3.sevgili.

Cānān: (F.) sevgili.

Cānib: (A.) Taraf, yön, yan, makam

Cāy: (F.) Yer, makam

Cem^ʿ: (A.) 1.toplama. 2.çoğul.

Cemī^ʿ: (A.) tümü.

Cevher: (A.) 1.mücevher. 2.öz. 3.elmas.

Cihān: (F.) 1.dünya. 2.âlem.

Cūy: (F.) Çay, ırmak.

Çemen: (F.) 1.çimenlik, çayırılık. 2.yeşillik.

Çend: (F.) 1.kaç. 2.birkaç. 3.ne zamana kadar.

Çeşm: (F.) Göz.

Çin: (F.) Büklüm

Çün: (F.) Gibi, mademki, için

Dād: (F.) Verme, Tanrı vergisi, nasip, kısmet, iyilik

Dāğ: (F.) 1.yara. 2.kızgın demirle vurulmuş işaret.

Dāmen: (F.) Etek, kenar

def : (A.) uzaklaştırma.

Dehān: (F.) Ağız.

Dem: (F.) 1.zaman. 2.nefes. 3.içki.

Derūn: (F.) Dış, dışarı

Dest: (F.) El.

Dīde: (F.) Göz.

Dil: (F.) Gönül.

Dilber: (F.) Gönül alan, güzel, sevgili.

Dilgüşā: (F.) İç açıcı, ferahlık verici.

Diraht: (F.) Ağaç.

Duhter: (F.) Kız

Dūş: (F.) Dün gece.

Efsūs: (F.) Yazık, yazıklar olsun

Fakr: (A.) Yoksulluk.

Firişte: (F.) Melek.

Gāh: (F.) Yer ve zaman bildiren kelimeler türetir.

Ġam: (A.) Keder, üzüntü.

Ġavġā: (F.) 1.kavga. 2.savaş.

Ġayr: (A.) 1.başka. 2.yabancı. 2.olmayan, değil.

Gedā: (F) Dilenci, yoksul, fakir

Gencīne: (F.) Hazine.

Ger: (F.) Eğer.

Germ: (F.) Sıcak.

Gešt: (F.) Gezme, dolaşma, gezinme

Gevher: (F.) 1.elmas. 2.mücevher

Girye: (F.) Ağlama, gözyaşı

Goft: (F.) Deme, söyleme

Ġulām: (A.) 1.kö.le. 2.genç.

Ġuşa: (A.) Keder, üzüntü, tasa

Güş: (F.) Kulak.

Ĥāb: (F.) 1.uyku. 2.rüya.

Ĥāce: (F.) 1.hoca. 2.efendi. 3.ağa. 4.sahip. 5.vezir.

Ĥakk: (A.) 1.Tanrı. 2.doğru. 3.hak.

Ĥam: (F.) Çiğ, ham.

Ĥande: (F.) Gülüş.

Ĥār: (F.) Diken.

Ĥarīf: (Hırfet. den) Meslekdaş, san'at arkadaşı. Teklifsiz dost. 2.Herif, âdi insan

Ĥevā: (A.) İstek, nefis isteği.

Ĥod: (F.) Kendi.

Ĥudā: (F.) Tanrı.

Ĥudādād: (F.) 1.Allah verdi. 2.Allah vergisi.

Ĥudārā: (F.) Allah aşkına.

Ĥudāyā: (F.) Tanrım.

Ĥūn: (F.) Kan.

Hümāyūn: (F.) 1.kutlu. 2.padişah ile ilgili.

İhsān: (A.) 1.bağış. 2.iyilik.

İş'ār: (A.) Bildirme, g.sterme.

‘İşret: (A.) 1.içki. 2.içki alemi.
‘İzzet: (A.) 1.değer. 2.yücelik. 3.saygı.
Kad: (A.) Boy.
Kadeh: (A.) 1.bardak. 2.içki kadehi.
Kadem: (A.) 1.adım. 2.ayak.
Kadr: (A.) 1.değer. 2.şeref. 3.derece.
Kaṭ’: (A.) 1.kesme. 2.kesilme.
Kaṭre: (A.) Damla.
Kaṣā: (A.) 1.ilahî takdir. 2.kadılık. 3.kaza.
Māh: (F.) Ay.
Maḥbūb: (A.) 1.sevilen. 2.sevgili.
Maḥz: (A.) sırf, sade, tam.
Mesīh: (A.) İsa.
Mest: (F.) Sarhoş, mest.
Meşāmm: (A.) Burun.
Mey: (F.) 1.şarap. 2.içki.
Meykede: (F.) Meyhane.
Mezkūr: (A.) Zikredilen, belirtilen, adı geçen.
Mihnet: (A.) Sıkıntı, acı, dert.
Miyān: (F.) 1.orta. 2.bel. 3.ara.
Muhiṭ: (A.) 1.çevre. 2.saran, kuşatan.
Muḳim: (A.) Oturan, yerleşik.
Murğ: (F.) kuş.
Nāle: (F.) inilti.
Neşāt: (A.) Sevinç.

Nevāz: (F.) Okşayan.

Nigār: (F.) 1.sevgili. 2.resim.

Nişān: (F.) 1.iz. 2.belirti. 3.nişan yeri. 4.devlet madalyası.

‘**Adl:** (A.) Adalet.

‘**AHd:** (A.)1.yemin, and. 2.çağ, devir. 3.sözverme.

‘**Ākıbet:** (A.) son.

‘**Ākılāne:** (A.-F.) akıllıca.

‘**Akīde:** (A.) inanç, akide.

‘**Ālem:** (A.) dünya; evren.

‘**Alīm:** (A.) çok bilen.

‘**Anber:** (A.) amber.

‘**Andelīb:** (A.) bülbül.

‘**Ārız:** (A.) 1. yanak. 2.gelen. 3.engel.

‘**Āşıkān:** (A.-F.) aşıklar.

‘**Ayş:** (A.) yaşama, keyif alma, gününü günetme

‘**Azīz:** (A.) değerli, saygın.

‘**Ömr:** (A.) Ömür.

Pāk: (F.) Temiz.

Pes: (F.) Arka.

Peşimān: (F.) Pişman.

Peydā: (F.) Ortada, açıkta.

Pīr: (F.) 1.yaşlı. 2.tarikat kurucusu.

Pūr: (F.) Dolu.

Rāh: (F.) Yol.

Reft: (F.) Gidiş.

Reh: (F.) Yol.

Rehgüzār: (F.) Geçit.

Ruḥ: (F.) Yanak, yüz.

Rūšen: (F.) 1.aydınlık. 2.açık, aşikar.

Rūy: (F.) Yüz.

Rūz: (F.) 1.gün. 2.gündüz.

Rūzgār: (F.) Zaman.

Sa'y: (A.) Çalışma, çaba gösterme.

Şabā: (A.) 1.meltem, gündoğusunden esen yel. 2.sabâ makamı.

Şad: (F.) Yüz.

Ser: (F.) 1.baş. 2.başkan. 3.uç.

Şubḥ: (A.) sabah.

Suḥen: (F.) söz.

Sūz: (F.) 1.yanma. 2.yakma. 3.ateş. 4.yakan.

Şa' şa' a: (A.) 1.gösteriş. 2.parlaklık.

Şād: (F.) sevinçli.

Şāh: (F) Pâdişah. İran veya Afgan hükümdarlarının nâmı.

Şeb: (F) gece, karanlık.

Şerm: (F.) utanç, utanma.

Ṭa'n: (A.) ayıplama, kınama, kötüleme, suçlama.

Ṭaleb: (A.) 1.isteme. 2.istek.

Ṭālī': (A.) 1.doğan. 2.talih.

Temāşā: (F.) seyretme.

Ṭurre: (A.) saç lülesi.

Türkān: (T.-F.) 1.Türkler. 2.güzeller.

Tüvân: (F.) güç.

‘Uşşāk: (A.) aşıklar.

Ümīdvārī: (F.) ümitli olma.

Vak‘a: (A.) 1.olay. 2.savaş.

Vākīa: (A.) 1.olay. 2.gerçek.

Vaşf: (A.) 1.nitelik, özellik. 2.övgü.

Veş: (F.) gibi.

Yād: (F.) 1.hatırlama. 2.gönül, hatır. 3.anı, hatıra

Yād: (F.) 1. Anma. Hatırda tutma. Zikretme. 2.Hediye. 3.Hâtıra. 4. Hatır, gönül.
4. Uyanıklık.

Yār: (F.) 1.dost. 2.sevgili. 3.arkadaş.

yārān: (F.) dostlar, arkadaşlar.

Yek: (F.) bir.

Yekcihet: (F.-A.) 1.tek yön. 2.aynı görüşlü.

Yekdil: (F.) bir gönül.

Ža‘f: (A.) zayıflık, zaaf.

Zāde: (F.) 1.doğmuş. 2.evlat.

zāg: (F.) karga.

Zāhid: (A.) aşırı dindar, zühd ile uğraşan.

Zahm: (F.) yara.

Žamm: (A.) ekleme, arttırma.

Zār: (F.) 1.perişan, ağlayan, inleyen. 2.inilti.

Zerre: (A.) 1.en küçük parça, molekül. 2.azıcık, birazcık.

Zikr: (A.) Zikir, anma.

Zülf: (F.) Zülüf, iki yandaki lüleli saç.